Raaseporin esiopetuksen opetussuunnitelma

Nimi	Raaseporin esiopetuksen opetussuunnitelma
Tiivistelmä	Raaseporin esiopetuksen opetussuunnitelma
Kunta	Raasepori
Hyväksymispäivämäärä	17.6.2025
Julkaistu	18.6.2026

SISÄLTÖ

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma. 1
   1.1. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. 1
   1.2. Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen. 1
   1.3. Paikallisen opetussuunnitelman laatiminen ja keskeiset ratkaisut. . . . 3
2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet. 6
   2.1. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet. 6
   2.2. Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua. 8
   2.3. Arvoperusta. 10
   2.4. Oppimiskäsitys. 11
   2.5. Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa. 12
      2.5.1. Ajattelu ja oppiminen (001). 15
      2.5.2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (002). 15
      2.5.3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (003). 15
      2.5.4. Monilukutaito (004). 16
      2.5.5. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (005). 16
      2.5.6. Osallistuminen ja vaikuttaminen (006). 16
   2.6. Paikallisesti päätettävät asiat. 17
3. Esiopetuksen toimintakulttuuri. 18
   3.1. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet. 18
   3.2. Oppimisympäristöt esiopetuksessa. 22
   3.3. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa. 23
   3.4. Paikallisesti päätettävät asiat. 28
4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet. 29
   4.1. Monipuoliset työtavat. 29
   4.2. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena. 31
   4.3. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet. 35
      4.3.1. Ilmaisun monet muodot (001). 44
      4.3.2. Kielten rikas maailma (002). 45
      4.3.3. Minä ja meidän yhteisömme (003). 46
      4.3.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni (004). 47
      4.3.5. Kasvan, liikun ja kehityn (005). 49
   4.4. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia kysymyksiä. 50
   4.5. Paikallisesti päätettävät asiat. 54
5. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki. 55
   5.1. Lapsen oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen. . . 56

5.1.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet. 60
5.1.2. Tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen. 61
5.2. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot. 62
5.3. Lapsikohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen. 65
5.3.1. Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi. 67
5.3.2. Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma. 68
5.3.3. Tukea koskeva päätös. 70
5.4. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvä yhteistyö. . 72
5.4.1. Huoltajan ja lapsen kanssa tehtävä yhteistyö. 72
5.4.2. Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö. 73
5.5. Esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen tuen tarpeesta tai terveydentilasta johtuvasta syystä. 75
5.5.1. Varhennettu oppivelvollisuus. 75
5.5.2. Sairaalaopetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu. 77
5.5.3. Muut opetuspalvelut. 79
5.5.4. Lapsen esiopetuksen järjestäminen poikkeavasti terveydentilasta johtuvasta syystä. 79
5.5.5. Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen. 80
5.6. Paikallisesti päätettävät asiat. 81
6. Opiskeluhuolto. 83
6.1. Paikallisesti päätettävät asiat ja opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma. 90
7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus. 94
7.1. Paikallisesti päätettävät asiat. 94

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

1.1. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on perusopetuslain mukainen Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys,[1] jonka mukaan paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan ja esiopetus toteutetaan. Opetussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaavat erityisesti perusopetuslaki ja -asetus sekä esiopetuksen tavoitteita määrittävä valtioneuvoston asetus[2].

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on edistää laadukkaan ja yhtenäisen esiopetuksen yhdenvertaista toteutumista koko maassa. Uudistuksen valmistelun lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten tuomat haasteet tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. Perusteita on valmisteltu laajassa yhteistyössä hyödyntäen uusimpien tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Opetussuunnitelman perusteet on määräys esiopetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä, huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön yhteistyöstä sekä opiskeluhuollonkeskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhuollon tavoitteista.[3] Esiopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet liittyvät yhteen ja muodostavat toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältää esiopetuksen tavoitteita koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältävät viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena on selventää perustetekstin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan. Esiopetusta ohjaavista säädöksistä poiketen tässä perusteasiakirjassa käytetään oppilaasta esiopetukseen paremmin soveltuvana sanaa lapsi ja oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki. Perusopetuslain mukaisesta käsitteestä oppilashuolto käytetään perusteissa opiskelija- ja oppilashuoltolain mukaista ilmaisua opiskeluhuolto.

1.2. Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä[4]. Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään esiopetuksen kasvatus- ja opetustyön, opiskeluhuollon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta esiopetuksen kansallisten perusteiden pohjalta. Opetussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa esiopetuksen yksiköissä tai toimipaikoissa. Opetuksen järjestäjä ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet sekä esiopetusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset opetussuunnitelmaa laatiessaan.

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon myös muut paikalliset suunnitelmat, kuten:

- *mahdollinen varhaiskasvatussuunnitelma*
- *perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma*
- *perusopetuksen opetussuunnitelma*
- *mahdollinen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma*
- *lastensuojelulain[5] mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma*

---

1 *Perusopetuslaki (628/1998) 14 §*
2 *Valtioneuvoston asetus (422/2012)*
3 *Perusopetuslaki 14 §*
4 *Perusopetuslaki 15 §*
5 *Lastensuojelulaki (417/2007) 12 § (610/2022) ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § (377/2022)*

- *yhdenvertaisuuslain[6] mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma*
- *tasa-arvolain[7] mukainen tasa-arvosuunnitelma*
- *mahdollinen kestävän kehityksen suunnitelma ja kulttuurikasvatussuunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät koulutusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.*

Opetuksen järjestäjä hyväksyy [8]opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa esiopetusta varten. Paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille opetuksen järjestäjän esiopetuksen yksiköille tai toimipaikoille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä yksikkö- tai toimipaikkakohtaisia osia sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä päättää. Opetuksen järjestäjät voivat myös sopia järjestäjärajat ylittävästä yhteistyöstä opetussuunnitelmaa laadittaessa, sitä arvioitaessa ja kehitettäessä. Lisäksi opetuksen järjestäjän tulee laatia [9]lukuvuosittain esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma (myöhemmin lukuvuosisuunnitelma) ja tiedottaa huoltajille ennalta siinä päätetyistä keskeisistä asioista. Lukuvuosisuunnitelmassa tarkennetaan, miten paikallista opetussuunnitelmaa kussakin esiopetuksen yksikössä tai toimipaikassa kyseisen lukuvuoden aikana toteutetaan.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että esiopetuksen henkilöstö sekä huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Myös lasten näkemyksiä kuullaan ja hyödynnetään kehittämisessä[10]. Huoltajien ja lasten kannalta mielekkäisiin sekä saavutettaviin ja esteettömiin osallistumis- ja vaikuttamistapoihin kiinnitetään erityistä huomiota. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan esiopetuksen opetussuunnitelman[11] yhteistyössä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalvelujen tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Lasten eheän oppimisen polun turvaamiseksi on tärkeää, että muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstö saa mahdollisuuden tutustua ja osallistua esiopetuksen opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen.

Esiopetuksessa lapsilla on perusopetuslain[12] turvaama oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta jokaisena esiopetuksen työpäivänä sekä heidän tarpeidensa mukaista oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea[13]. Tämän oikeuden turvaamiseksi jokainen esiopetuksessa olevan lapsen kanssa työskentelevä noudattaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja muita toimintaa ohjaavia normeja. Myös lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen[14] kuuluvaa lapsikohtainen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma laaditaan luvun 5 mukaisesti.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa esiopetusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arvioinnin tarkoitus[15] on esiopetuksen laadun kehittäminen ja lasten oppimisen edellytysten parantaminen. Paikallisen opetussuunnitelman ja sitä tarkentavan lukuvuosisuunnitelman toteutumisen seuranta ja arviointi on osa arviointitehtävää ja siihen perustuvaa kehittämistä. Arvioinnissa voidaan hyödyntää opetuksen ja koulutuksen valtakunnalliseen KOSKI-palveluun tallennettuja tietoja[16]. Opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen yksiköiden tai toimipaikkojen tuottaman tiedon lisäksi esiopetuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

---

6 *Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 6 §*
7 *Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) 5 a § (1329/2014)*
8 *Perusopetuslaki 15 §*
9 *Perusopetusasetus (852/1998) 9 §*
10 *Perusopetuslaki 47 a § (1267/2013) ja YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989 (59/1991)*
11 *Perusopetuslaki 15 §*
12 *Perusopetuslaki 30 §*
13 *Perusopetuslaki 20 a § (1090/2024)*
14 *Perusopetuslaki 4 a luku (1090/2024)*
15 *Perusopetuslaki 21 § (1296/2013)*
16 *Laki valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä (884/2017) 4 §*

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

Logo

Lukuvuoden aikana laaditaan jokaiselle lapsiryhmälle kestävän kehityksen suunnitelma ryhmän oman suunnitelman yhteydessä. Päiväkodin johtaja hyväksyy suunnitelman.

Raaseporin kulttuurikasvatussuunnitelma

Raaseporin kaupungin kulttuurikasvatussuunnitelma on kokonaisuus, joka muodostuu kaupungin useiden yksiköiden välisestä toimialarajat ylittävästä yhteistyöstä. Tämän lisäksi yhteistyötä tehdään myös kolmannen sektorin kanssa esimerkiksi yhteishankkeilla. Suuri osa kulttuuriohjelmista on tilattu, räätälöity ja rahoitettu Raaseporin kaupungin kulttuuripalveluista, kun taas osa tapahtuu kaupunginkirjaston, museon ja musiikkiopiston toiminnan puitteissa. Kolmannen sektorin edustajia ovat mm. Hangon rintamamuseo, Stiftelsen Pro Artibus, Länsi-Uudenmaan Tanssiopisto Hurja Piruetti, Karjaan kotiseutuyhdistys ja Fiskarin kotiseutumuseo. Raaseporin kaupungin kulttuuripalvelut koordinoi kulttuuriohjelmia Raaseporin kulttuurikasvatussuunnitelman puitteissa.

Tavoitteena on, että lapset saavat käsityksen erilaisista taidemuodoista. Tutustumalla taiteisiin lapsi voi löytää uuden harrastuksen. Antoisa vapaa-ajan harrastus lisää hyvinvointia ja ehkäisee syrjäytymistä. Tavoitteena on, että kaikilla lapsilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet kokea kulttuuria ja luoda taidetta päiväkodista/koulusta, varhaiskasvatuspedagogista/opettajasta, kieliryhmästä, maantieteellisestä sijainnista ja sosioekonomisesta taustasta riippumatta.

Raaseporin kulttuurikasvatussuunnitelma löytyy kaupungin kotisivuilta www.raasepori.fi.

1.3. Paikallisen opetussuunnitelman laatiminen ja keskeiset ratkaisut

Paikallinen opetussuunnitelma ja sitä tarkentava lukuvuosisuunnitelma[17] *laaditaan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla tässä luvussa kuvattuja tavoitteita ja periaatteita noudattaen. Opetuksen järjestäjä voi päättää opetussuunnitelmaan sisältyvien päätösten delegoinnista esiopetuksen yksiköille tai toimipaikoille ja antaa siihen liittyvät ohjeet. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellään kunkin pääluvun lopussa, mitä paikallisessa opetussuunnitelmassa tulee kyseisen luvun osalta päättää ja kuvata.*

Paikallista opetussuunnitelmaa valmisteltaessa opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa,

- *millä kielillä annettavaa opetusta varten opetussuunnitelma laaditaan ja hyväksytään*
- *laaditaanko paikallinen opetussuunnitelma esiopetuksen yksiköiden tai toimipaikkojen yhteisenä, kokonaan tai osin yksikkö- tai toimipaikkakohtaisena, seudullisena tai käytetäänkö muuta ratkaisua*

17 *Perusopetusasetus 9 §*

- *millaista opetussuunnitelman rakennetta, asioiden käsittelyjärjestystä ja julkaisutapaa käytetään*
- *miten esiopetuksen henkilöstö, lapset ja huoltajat osallistuvat opetussuunnitelman laatimiseen, arviointiin ja kehittämiseen*
- *miten opetussuunnitelman laatimiseen liittyvä yhteistyö varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä muiden tarvittavien yhteistyökumppaneiden kanssa toteutetaan*
- *miten paikalliset erityispiirteet, esiopetuksen erilaiset järjestämisen tavat, kehittämisen tavoitteet sekä lapsia koskevat suunnitelmat otetaan opetussuunnitelmaa valmisteltaessa huomioon*

- *miten opetussuunnitelmasta ja sitä tarkentavasta lukuvuosisuunnitelmasta tiedotetaan huoltajille ja sidosryhmille*
- *miten opetussuunnitelma laaditaan, miten sen toteutumista arvioidaan ja miten sitä kehitetään*
- *laaditaanko tasa-arvolain[18] sekä yhdenvertaisuuslain[19] mukaiset suunnitelmat osana opetussuunnitelmaa vai erillisinä.*

RASEBORG
RAASEPORI

Logo

Raaseporin paikallinen opetussuunnitelma on tärkeä osa ohjausjärjestelmää. Se kuvaa, ohjaa ja tukee sekä kansallisten tavoitteiden että paikallisesti tärkeiksi katsottujen tavoitteiden ja tehtävien toteuttamista. Paikallinen opetussuunnitelma tarjoaa yhteisen perustan ja suuntaviivat esiopetuksen päivittäiselle työlle. Se on strateginen ja pedagoginen väline, joka ohjaa opetusjärjestäjän toimintaa ja esiopetuksen työtä. Opetussuunnitelma yhdistää esiopetus toiminnan muuhun paikalliseen toimintaan, jota järjestetään lasten kasvun, oppimisen ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Raaseporin kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma sisältää yhteisiä osia, jotka koskevat kaikkia kaupungin esiopetusyksiköitä. Opetussuunnitelman tulee olla työväline kaikille esiopetuksessa työskenteleville kasvattajille. Esiopetuksen henkilöstön tulee osallistua opetussuunnitelman sisällön toteuttamiseen arjessa ja noudattaa yhdessä laadittuja suuntaviivoja. Päiväkodinjohtaja johtaa työtä ja vastaa toiminnan arvioinnista ja kehittämisestä. Varhaiskasvatusjohtaja johtaa opetussuunnitelmatyötä.

Raaseporin esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan ruotsiksi ja suomeksi. Sivistyslautakunta hyväksyy sekä ruotsin- että suomenkielisen suunnitelman. Opetussuunnitelma laaditaan yhteydessä muihin paikallisiin suunnitelmiin, kuten:

- Raaseporin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma
- Raaseporin kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma
- Raaseporin valmistavan opetuksen opetussuunnitelma
- Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- Varhaiskasvatuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma
- Kulttuurikasvatussuunnitelma
- Suunnitelma huoltajayhteistyöstä
- Raaseporin digipolku

18 *Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 5 a §*
19 *Yhdenvertaisuuslaki 6§*

- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

Lukuvuosisuunnitelman laatiminen

Esiopetusyksiköt laativat lukuvuosisuunnitelman jokaiselle toimintavuodelle. Siinä kuvataan, miten eri yksiköt työskentelevät konkreettisesti opetussuunnitelman eri teemojen parissa. Koko esiopetushenkilöstön tulee osallistua yksikkökohtaisten lukuvuosisuunnitelmien laatimiseen, kehittämiseen ja arviointiin. Vastuu laatimisesta on esiopetuksen opettajilla. Lukuvuosisuunnitelman perusta on yhteinen kaikille esiopetusyksiköille. Lukuvuosisuunnitelman hyväksyy vuosittain sivistyslautakunnan ruotsin- tai suomenkielinen jaosto. Lukuvuosisuunnitelma laaditaan ja on huoltajien saatavilla Wilmassa.

2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Esiopetus on tärkeä ajanjakso lapsen elämässä. Esiopetus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että lapsilla on mahdollisuus innostua, kokeilla ja oppia uutta. Leikkiessään ja toimiessaan erilaisissa oppimisympäristöissä lapset laajentavat osaamistaan eri tiedon- ja taidonaloilla. Esiopetuksessa lapsilla on tilaisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen ja sosiaalisten taitojensa vahvistamiseen. Tavoitteena on, että lapset oppivat arvostamaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja omaa ainutlaatuisuuttaan.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti ja sen tehtävä on vahvistaa lapsen myönteistä minäkuvaa ja käsitystä itsestään oppijana. Esiopetusta kehitetään ja järjestetään inkluusion periaatteiden mukaisesti. Periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys. Inklusiivisuus on käsitteenä laaja ja se tulee nähdä kaikkia lapsia koskevana ja esiopetuksen järjestämiseen liittyvänä periaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella. Esiopetuksella on suuri merkitys lasten tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä. Lapsella on oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen (luku 5).

2.1. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, perusopetuslakiin ja -asetukseen ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen, oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin[20] sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Päiväkodissa tai perhepäiväkodissa järjestettävän esiopetuksen osalta sovelletaan lisäksi varhaiskasvatuslakia ja sen nojalla annettua valtioneuvoston asetusta[21]. Jos lapsi osallistuu esiopetuksen lisäksi esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen, ohjaa varhaiskasvatuksen järjestämistä varhaiskasvatuslaki[22].

Esiopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on otettava huomioon lapsen etu. Opetuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki[23], tasa-arvolaki[24], Euroopan ihmisoikeuksien sopimus[25] ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus[26], YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista[27], YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista 2007[28] sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteet[29]. Esiopetukseen sovelletaan myös hallintolakia[30] ja lakia viranomaisen toiminnan julkisuudesta[31].

Suomen perustuslain[32] mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

---

20 *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)*
21 *Perusopetuslaki 1 § (1136/2003)*
22 *Varhaiskasvatuslaki (540/2018) 12 § (1228/2020)*
23 *Yhdenvertaisuuslaki*
24 *Laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta*
25 *Euroopan ihmisoikeuksien sopimus, Valtiosopimukset (63/1999)*
26 *YK:n yleissopimus lastenoikeuksista 1989*
27 *YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 2007 (27/2016)*
28 *K:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista 2007*
29 *Kestävän kehityksen tavoitteet – Agenda 2030. YK:n yleiskokous 2015*
30 *Hallintolaki (434/2003)*
31 *Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)*
32 *Suomen perustuslaki (731/1999) 6 §*

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna esiopetusta[33]. Huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan[34]. Esiopetusta voidaan järjestää päiväkodeissa ja kouluissa. Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada esiopetusta täydentävää varhaiskasvatusta[35]. Opetuksen järjestäjän päätöksellä lapsi voi osallistua esiopetukseen perusopetuksen aloittamista edeltävänä vuonna[36], mikäli lapselle on psykologisten ja tarvittaessa lääketieteellisten selvitysten perusteella tehty päätös perusopetuksen aloituksesta vuotta säädettyä aiemmin. Perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä sekä muusta esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä määrätään luvussa 5.5.

Esiopetuksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetusta voidaan antaa muulla kuin edellä mainituilla perusopetuslain mukaisilla opetuskielillä, jos se ei vaaranna lasten mahdollisuuksia seurata opetusta[37]. Tästä määrätään tarkemmin luvussa Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet – Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia kysymyksiä.

Perusopetuslain [38]mukaan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja, taitoja ja edistää liikunnallista elämäntapaa. Laissa säädetään, että esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esiopetuksella on myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden edistämisen tehtävä ja opetuksen tulee turvata riittävä yhdenvertaisuus koko maassa. Opetuksen ja kasvatuksen tarkemmista tavoitteista säädetään valtioneuvoston asetuksessa[39].

Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden[40], ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia[41]. Varhennetun oppivelvollisuuden[42] päätöksen saaneiden lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan luvussa 5.5.1. Esiopetusta järjestettäessä otetaan huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on oikeus osallistua myös esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen[43].

Esiopetusta ja sitä täydentävää varhaiskasvatusta järjestetään ja kehitetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Kun lapsi tarvitsee kehitykseensä, oppimiseensa ja hyvinvointiinsa tukea esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa noudatetaan varhaiskasvatuksen osalta tällöin varhaiskasvatuslakia [44]ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteita[45].

Esiopetus toteutetaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. Koko esiopetuksen henkilöstö on vastuussa siitä, että esiopetusta toteutetaan suunnitelmallisesti. Esiopetuksessa otetaan huomioon lasten kielelliset, kulttuuriset ja katsomukselliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiensä kehittymistä tuetaan.

Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa huoltajien osallisuutta[46]. Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista sekä

---

33 *Perusopetuslaki 4 § (1288/1999)*
34 *Perusopetuslaki 26 a § (1040/2014)*
35 *Varhaiskasvatuslaki 12 §*
36 *Perusopetuslaki 27 §*
37 *Perusopetuslaki 10 §*
38 *Perusopetuslaki 2 §*
39 *Valtioneuvoston asetus (422/2012) 2–4 §*
40 *Perusopetuslaki 9 §*
41 *Perusopetusasetus 3 § (309/2021)*
42 *Oppivelvollisuuslaki (1214/2020) 2 §*
43 *Perusopetuslaki 6 § ja Varhaiskasvatuslaki 12 §*
44 *Varhaiskasvatuslaki 15 a § (1183/2021)*
45 *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022) luvut 2.1 ja 5*
46 *Perusopetuslaki 3 §*

lapsensa esiopetuspäivästä esiopetuksen aikana. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Esiopetus, opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava opiskeluhuolto ovat maksuttomia[47]. Lapsille on tarjottava jokaisena esiopetuspäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria[48], ja ruokailutilanteen on oltava ohjattu.

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön[49]. Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. Lapsia ohjataan yksilöinä ja ryhmänä[50] ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään ja siitä, että ryhmässä ei kiusata, syrjitä tai aiheuteta vaaraa muille. Turvallisuuteen liittyviä tehtäviä käsitellään tarkemmin luvuissa 3 ja 6. Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietoja koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset. Esiopetuksessa käytetään tarvittaessa perusopetuslain[51] mukaisia kasvatuskeskusteluja ja kurinpidollisia keinoja esiopetukseen soveltuvalla tavalla. Opetuksen järjestäjä huolehtii lain edellyttämän suunnitelman laatimisesta joko erillisenä tai osana paikallista opetussuunnitelmaa.

Kunta tai esiopetuksen järjestämiseen luvan saanut muu opetuksen järjestäjä voi hankkia esiopetuspalvelut [52]julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään esiopetusta koskevien säädösten, järjestämisluvan sekä näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Logo

Maksuton, 760 tunnin laajuinen esiopetus on Raaseporin kaupungissa osa varhaiskasvatusta. Esiopetusta johtavat päiväkodinjohtajat. Useimmat esikoulut toimivat päiväkodeissa. Jotta yhä enenevässä määrin mahdollistettaisiin esi- ja alkuopetuksen yhteistyö on tavoitteena, että tulevaisuudessa esikoulut toimisivat koulujen kanssa yhteisissä rakennuksissa. Mikäli lapsi osallistuu esikoulun lisäksi täydentävään varhaiskasvatukseen, tulee päivän muodostaa lapsen näkökulmasta yhtenäinen kokonaisuus. Täydentävää varhaiskasvatusta tarjotaan pääasiassa samassa ryhmässä kuin esiopetusta.

2.2. Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

On tärkeää, että varhaiskasvatus, siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lasten kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että opettajat sekä muu henkilöstö tuntevat oppimisen polun eri vaiheet, niiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiseksi siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan

47 *Perusopetuslaki 31 § ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 § (1225/2020)*
48 *Perusopetuslaki 31 §*
49 *Perusopetuslaki 29 § (1267/2013)*
50 *Perusopetuslaki 35 §*
51 *Perusopetuslaki 35 a § (1267/2013) sekä 36 ja 36 a § (477/2003)*
52 *Perusopetuslaki 4 § (1288/1999) ja 7 §*

yhteistyössä luvussa 3.3 kuvatulla tavalla. Opetus- ja muu henkilöstö tekevät huoltajien kanssa yhteistyötä lasten oppimisen polun kaikissa vaiheissa. Tavoitteena on, että kunkin lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen jatkuu joustavasti lapsen tarpeista lähtevänä. Tämän varmistamisessa henkilöstön yhteistyön ja osaamisen suunnitelmallisella johtamisella esiopetuksen toimipaikoissa ja opetuksen järjestäjän tasolla on tärkeä merkitys.

Valtioneuvoston asetuksen[53] mukaan esiopetuksen erityisenä tavoitteena on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja kunnioitetaan lasten mielenkiinnon kohteita opetuksen järjestämisessä. Leikki eri muodoissaan on vahvasti läsnä esiopetuksen toiminnassa. Huoltajat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä opiskeluhuollon järjestämisessä tehdään tarvittaessa yhteistyötä monialaisesti.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Opetuksen tavoitteet määrittyvät opetussuunnitelman perusteiden ja niiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaan. Lasten osaamistasolle ei opetussuunnitelmassa aseteta yhteisiä tavoitteita. Yksilöllisesti pohditut tavoitteet hyödyttävät lasten oppimista, joten opettaja keskustelee kunkin lapsen yksilöllisistä tarpeista, toiveista ja oppimisesta lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Esiopetuksen henkilöstö ottaa nämä tarpeet ja toiveet huomioon opetusta suunniteltaessa sekä oppimisympäristöjen kehittämisessä. Tavoitteellisuuden lisäämiseksi opettaja voi yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa laatia kullekin lapselle oppimissuunnitelman.

Esiopetuksessa seurataan ja tuetaan kunkin lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä sekä hänen tietojensa ja taitojensa kehittymistä. Tavoitteena on samalla pyrkiä ennaltaehkäisemään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Lapsen minäkäsitys vahvistuu arvostavan vuorovaikutuksen, monipuolisten oppimiskokemusten sekä kannustavan palautteen avulla. Esiopetuksen aikana lapset tutustuvat lähiympäristöön, sen ihmisiin ja luontoon sekä näiden moninaisuuteen. Leikillä ja mielikuvituksen käytöllä on tärkeä merkitys lasten myönteisen kehityksen sekä uusien tietojen ja taitojen opettelun kannalta. Fyysisellä aktiivisuudella on myönteisiä vaikutuksia lasten oppimiseen ja kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Esiopetus tarjoaa lapsille tilaisuuksia vuorovaikutukseen, ilmaisun eri muotoihin, liikkumiseen ja uusiin kokemuksiin. Lasten mielenkiinnon kohteisiin tutustutaan yhdessä erilaisissa oppimisympäristöissä. Näin lapsille avautuu mahdollisuuksia ystävyyteen, oppimisen iloon ja uusiin kiinnostuksen kohteisiin.

Kun lapsi on aloittanut esiopetuksessa, lapsi osallistuu kaikkeen toimintaan[54] ellei kyseessä ole esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen terveydentilasta johtuvasta syystä (kts. luku 5). Huoltaja, opettaja sekä esiopetuksen järjestämiseen osallistuva henkilöstö huolehtivat yhteistyössä lasten säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

RASEBORG
RAASEPORI

Logo

Raaseporin varhaiskasvatuksen yksiköissä määritellään lukuvuosisuunnitelmassa, miten ennaltaehkäisevää työtä, varhaista puuttumista sekä poissaolojen seurantaa ja niihin liittyvää tukea toteutetaan käytännössä. Henkilöstö seuraa järjestelmällisesti lapsen läsnäoloa ja ryhtyy

53 *Valtioneuvoston asetus (422/2012) 5 §*
54 *Perusopetuslaki 35 §*

tarvittaviin toimenpiteisiin tilanteen niin edellyttäessä. Huoltajille tiedotetaan, että jokainen esiopetuspäivä on merkityksellinen sekä lapsen oppimisen että hänen ryhmään kuulumisen tunteen vahvistamisen kannalta.

Perusopetuslain mukaisesti tulee lapsen vuotta ennen oppivelvollisuuden alkamista osallistua esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Huoltaja vastaa lapsen osallistumisesta. Kun lapsi on aloittanut esiopetuksessa tulee lapsi lähtökohtaisesti osallistua kaikkeen toimintaan.

2.3. Arvoperusta

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus, inklusiiviset periaatteet ja lapsen syrjintäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen[55], perusopetuslain[56] ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen[57] mukaisesti.

Esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten moninaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytystensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, ohjaa lapsia terveyttä, hyvinvointia ja liikunnallisuutta edistäviin elämäntapoihin sekä tarjoaa lapsille mahdollisuuksia kehittää tunnetaitojaan, eettistä ajatteluaan ja kauneudentajuaan.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen moninaisiin perheisiin sekä kotien moninaisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatusnäkemyksiin on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta[58].

Esiopetuksessa noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasa-arvoisuutta. Siihen sisältyvät muun muassa mielipiteiden ja sukupuolten tasa-arvo. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennakko-odotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden periaate[59]. Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamatonta. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

55 *YK:n yleissopimus lastenoikeuksista 1989*
56 *Perusopetuslaki 3 a § (163/2022) ja 29 §*
57 *YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista*
58 *Valtioneuvoston asetus (422/2012) 2 §*
59 *Yhdenvertaisuuslaki 6 §*

Logo

Kaikki lapset ovat ainutlaatuisia ja heillä on oikeus laadukkaaseen opetukseen. Esiopetuksen arvoperusta rakentuu humanismin, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden, moninaisuuden, demokratian, kestävän elämäntavan sekä sivistyksen periaatteille. Kulttuurinen moninaisuus on rikkaus.

Henkilöstön tulee ohjata lapsia toimimaan arvoperustan mukaisesti sekä keskustelemaan arvoista ja ihanteista. Mitään kiusaamisen, rasismin tai väkivallan muotoa ei hyväksytä, ja henkilöstön tehtävänä on aktiivisesti ennaltaehkäistä ja puuttua tällaisiin tilanteisiin.

2.4. Oppimiskäsitys

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu yhdistyvät. Olennaista oppimisessa on lasten oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiinsa oppijana. Lisäksi lasten tahdolla ja kehittyvällä taidolla toimia yhdessä on merkitystä oppimiselle. Lapset oppivat esiopetuksessa leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppimisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla tiedoilla ja taidoilla on yhteys lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Esiopetuksen ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä muiden kanssa ja asettamaan tavoitteita omalle ja yhteiselle toiminnalle. Lapsia kuunnellaan, kuullaan ja heidän kanssaan keskustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan huomioon toiset. Näin lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä. Tavoitteena on, että uusien tietojen ja taitojen oppiminen herättää lapsissa halun oppia lisää.

Logo

Raaseporin esiopetuksessa lähtökohtana on, että jokainen lapsi nähdään ainutlaatuisena yksilönä, jolla on oikeus hyvään opetukseen. Esiopetuksen arvopohja perustuu humanismin, osallisuuden, tasa-arvon, demokratian, kestävän elämäntavan ja sivistyksen periaatteisiin. Kulttuurinen monimuotoisuus on rikkaus.

Raaseporin esiopetuksen näkemys oppimisesta konkretisoituu alla olevassa kuvassa:

<table>
<tr><td colspan="4">Leikillä, mielikuvituksilla ja liikunnalla on iso merkitys lapsen oppiessa uusia tietoja ja taitoja. Lapsella on oikeus oppia leikin eri muodoissa ja iloita oppimisestaan.</td></tr>
<tr>
<td>Lapset

-ovat aktiivisia oman oppimisensa suhteen ja heidän tulee kokea, että heillä on mahdollisuus kehittyä ja oppia

-aiemmat kokemukset ja tiedot toimivat oppimisen lähtökohtana, mikä tarkoittaa, että uudet taidot ja tiedot liittyvät lapsen arkeen ja kokemuksiin

-heille tulee tarjota mahdollisuus oppia tekemään yhteistyötä muiden kanssa

-heidän tulee oppia asettamaan sekä yksilöllisiä että yhteisiä tavoitteita</td>
<td>Oppiminen

-on kokonaisvaltainen prosessi, joka sisältää toiminnan, tunteet, aistikokemukset, fyysiset kokemukset ja pohdinnan

-uusien tietojen ja taitojen omaksuminen tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden lasten, aikuisten, erilaisten ryhmien ja lähiympäristöjen kanssa (myös esiopetustilojen ulkopuolella)

-lasten halu ja kasvava kyky tehdä yhteistyötä vaikuttavat oppimiseen

-toimintakulttuurilla ja oppimisympäristöillä on suuri merkitys lasten oppimiselle

-niitä luodaan ja kehitetään yhdessä lasten kanssa</td>
<td>Opettaja

-opettajan rooli on sekä ohjaava että opettava

-opettaja ottaa huomioon lasten aloitteet ja ideat esiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa

lapsille annettava palaute ja arviointi on ohjaavaa, kannustavaa, monipuolista ja realistista</td>
<td>Opetus

-perustuu opettajan tuntemukseen ja kunnioitukseen lapsen yksilöllistä kehitystä kohtaan, mikä tarkoittaa, että lapsia kuunnellaan ja he kokevat tulevansa kuulluiksi

-työmenetelmät valitaan lapsiryhmän ja suunnitellun toiminnan tavoitteiden mukaan ja lapset osallistuvat työmenetelmien valintaan

-lapsille tarjotaan mahdollisuus kehittyä monipuolisesti esiopetuksen kaikilla toiminta-alueilla

-pedagogisten valintojen, menetelmien, materiaalien ja työvälineiden tulee tukea lasten aktiivisuutta ja vuorovaikutusta

-ajanmukaista teknologiaa hyödynnetään monipuolisesti ja tietoisesti sekä riskit että hyödyt otetaan huomioon</td>
</tr>
<tr><td colspan="4">Turvallisuus on oppimisen edellytys.

Jokaisen lapsen oppimispolun tulee edetä sujuvasti, mikä tarkoittaa, että siirtymät suunnitellaan ja arvioidaan yhdessä. Esiopetus on osa ympäröivää yhteiskuntaa.</td></tr>
</table>

2.5. Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu

läpi elämän. Se vahvistuu vähitellen oppimisen polun aikana eri tiedon- ja taidonaloihin liittyvässä opiskelussa sekä arjen toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Laaja-alaisen osaamisen tarve korostuu ympäröivän maailman muuttuessa. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu ja työn teko sekä kansalaisena toimiminen edellyttävät nyt ja tulevaisuudessa laaja-alaista, tiedonalarajat ylittävää osaamista.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä otetaan huomioon kaikessa esiopetuksen toiminnassa: toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehitettäessä sekä kasvatus- ja opetustyössä. Tehtävä perustuu valtioneuvoston asetuksen [60]periaatteelle tarkastella opetusta kokonaisuutena. Sen toteutuminen edellyttää suunnitelmallista työskentelyä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia sekä esi- ja perusopetuksen yhteistyötä.

Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet tukevat heidän valmiuttaan suuntautua elinikäisen oppimisen polulle ja luovat pohjaa kestävän ja liikunnallisen elämäntavan omaksumiselle. Esiopetuksessa painopisteenä ovat kestävän elämäntavan sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat. Lasten laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa opeteltavia tietosisältöjä enemmän se, miten esiopetuksessa työskennellään, millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan sekä miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

Logo

Monipuolisen osaamisen mukaisen opetussisällön erityispiirteet toteutetaan esiopetuksessa seuraavasti. Monipuolinen osaaminen otetaan jatkuvasti huomioon esiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Raaseporissa laaditaan jokaisessa ryhmässä vuosittain vuosikello siitä, miten perusliikuntataitoja harjoitellaan toiminnassa, ja toteutusta arvioidaan

60 *Valtioneuvoston asetus (422/2012) ja OKM muistio 28.6.2012*

OSAAMINEN	ESIOPETUS
O1 Kyky ajatella ja oppia	Kehittää kykyä omaksua uutta tietoa ja ohjata omaa oppimistaan. Uskaltaa kokeilla itselle vaativia asioita, esittää kysymyksiä ja kyseenalaistaa. Kehittää muistia ja mielikuvitusta. Vahvistaa uskoa omaan osaamiseen ja iloita omasta oppimisestaan. Ajattelu ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden kanssa.
O2 Kulttuurinen, osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	Harjoitellaan kykyä kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää erilaisia näkökulmia. Harjoitellaan yhteistyötaitoja ja viestintää, ohjataan ystävällisyyteen ja hyvään käytökseen. Tutustutaan lähiympäristöön ja sen monimuotoisuuteen. Opitaan arvostamaan omia ja muiden perheiden perinteitä ja tapoja.
O3 Arjen taidot	Oppia ottamaan vastuuta itsestään ja toisista, omista tavaroistaan sekä yhteisestä ympäristöstä. Tulla tietoiseksi hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä, erityisesti liikunnasta, mutta myös ruokailusta, levosta ja kestävästä elämäntavasta. Teknisten ratkaisujen ja laitteiden turvallinen käyttö. Liikenneturvallisuus. Myönteinen suhtautuminen tulevaisuuteen.
O4 Monilukutaito	Lasta rohkaistaan tutkimaan, käyttämään ja ilmaisemaan itseään eri tavoin – kirjoitetun tekstin, puheen, audiovisuaalisten ja digitaalisten keinojen avulla. Lasten perustavaa lukutaitoa, numeerista lukutaitoa, kuvalukutaitoa ja medialukutaitoa tuetaan. Rikas tekstimaailma sekä lastenkulttuuri (elokuvat, lorut, musiikki) kehittävät lukutaitoa.
O5 Digitaalinen osaaminen	Tutustutaan erilaisiin TVT-työkaluihin, palveluihin ja peleihin, jotka tukevat lapsen viestintätaitoja, oppimisen taitoja ja kirjoitustaitoja. Lapsille tarjotaan mahdollisuus kokeilla itse ja tuottaa materiaalia. Lapsia ohjataan turvallisiin ja ergonomisiin työtapoihin.
O6 Osallistumisen ja vaikuttamisen taito	Demokraattisen ja kestävän tulevaisuuden perusta luodaan. Lapsilta odotetaan osallisuutta toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Opitaan ymmärtämään yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys. Lasten tulee kokea saavansa tukea aikuisilta.

2.5.1. Ajattelu ja oppiminen (001)

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon määrä ja sen nopea uudistuminen edellyttävät taitoja uuden omaksumiseen sekä oman oppimisen ohjaamiseen. Tiedon jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua. Esiopetuksen tehtävä on rohkaista ja auttaa lapsia kehittämään ajattelun ja oppimisen taitojaan sekä vahvistaa lasten luottamusta omaan osaamiseensa.

Lasten muistin ja mielikuvituksen kehittymistä tuetaan esimerkiksi lorujen, musisoinnin ja draamatoiminnan avulla. Leikin, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien käyttö tarjoaa lapsille elämyksiä sekä oivaltamisen ja uuden löytämisen iloa. Monipuolinen liikkuminen ja havaintomotoriset harjoitukset tukevat lasten oppimista. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja opettelemaan myös heille vaativia asioita ja heitä ohjataan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heitä rohkaistaan iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia sekä samalla olemaan lannistumatta epäonnistumisista. Toimintaa dokumentoidaan, siitä keskustellaan, ja sen onnistumista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan.

2.5.2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (002)

Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys yksilön toimintakyvylle ja hyvinvoinnille kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa. Taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä kuuluu hyvään vuorovaikutukseen ja kulttuuriseen osaamiseen. Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ongelmatilanteiden rakentava ratkaiseminen edellyttävät yhteistyötaitoja. Esiopetuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja turvallisesti vertaisryhmän ja lähiyhteisön aikuisten kanssa. Lasten kielitietoisuuden kehittymistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja toimimaan heidän kanssaan. Juhlat, leikit ja yhteistyöhön perustuva toiminta luovat mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lapsia kohdellaan arvostavasti ja heitä ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja.

2.5.3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (003)

Itsestä huolehtiminen, terveyteen ja turvallisuuteen sekä arjen teknologian hallintaan liittyvät taidot ovat tärkeitä kaikille. Kyse on yksilön hyvinvoinnista sekä kestävään ja liikunnalliseen elämäntapaan sitoutumisesta. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävän ja liikunnallisen elämäntavan mukaisia valintoja. Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Esiopetuksessa lapsia ohjataan edellytystensä mukaan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä. Opetuksessa ja yhteistyössä huoltajien kanssa käsitellään lasten arkielämän rytmiä sekä ruokailun, liikkumisen ja levon merkitystä. Erityisesti kiinnitetään huomiota monipuoliseen ja riittävään liikkumiseen lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksenä. Lasten kanssa pohditaan heidän hyvää oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä ja heille tarjotaan kokemuksia liikkumisen ilosta. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti lähiliikenteessä. Heitä ohjataan pyytämään ja hakemaan apua tarvittaessa. Lasten kanssa kokeillaan teknologisia ratkaisuja ja harjoitellaan laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä.

2.5.4. Monilukutaito (004)

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Se liittyy kiinteästi ajattelun ja viestinnän taitoihin ja kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien tai näiden yhdistelmien avulla. Monilukutaito sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kuvalukutaidon ja medialukutaidon. Monilukutaitoon liittyy laaja tekstikäsitys, jonka mukaan tekstit voivat olla muun muassa kirjoitettuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia. Monilukutaidon eri osa-alueet ovat yksilön, ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen, yhteiskunnan, kansalaisuuden ja työelämän näkökulmasta keskeisiä perustaitoja. Monilukutaidon kehittyminen luo perustaa muulle oppimiselle ja opiskelulle. Monilukutaidon kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten monilukutaidon kehittymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä. Niiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta ja niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä. Lasten kuvalukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon kehittymistä tuetaan. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja, kuten elokuvia, leikkiloruja ja musiikkia. Lasten osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen myötä. Samalla lasten maailma avautuu, jäsentyy ja saa uusia merkityksiä.

2.5.5. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (005)

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Se on osa monilukutaitoa sekä media- ja opiskelutaitoja, joita tarvitaan opiskelussa ja työelämässä. Esiopetuksen tehtävä on kotien rinnalla edistää lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista.

Opetuksessa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Lapsia ohjataan omaksumaan turvallisia ja ergonomisia käyttötaitoja.

2.5.6. Osallistuminen ja vaikuttaminen (006)

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustaa demokraattiselle ja kestävälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin [61] kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa. Esiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Kun lapset ovat mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla hahmottamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa toimiminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapsia kannustetaan

61 *YK:n yleissopimus lastenoikeuksista 1989*

auttamaan toisia ja pyytämään tarvittaessa apua. Lasten on tärkeä saada kokea ja tietää, että he lapsina ovat oikeutettuja aikuisten apuun ja suojeluun.

2.6. Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeää keskustella, mitä tässä luvussa määrätyt esiopetuksen tehtävät ja yleiset tavoitteet merkitsevät ja miten esiopetukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta voidaan huolehtia.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan

- *esiopetuksen järjestäminen ja sitä ohjaavat velvoitteet paikallisesta näkökulmasta*
- *esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua paikallisesta näkökulmasta*
- *esiopetuksen arvoperusta ja sitä mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat*
- *oppimiskäsitys ja sitä mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat*
- *laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niihin mahdollisesti liittyvät paikalliset painotukset sekä ne toimenpiteet, joiden avulla tavoitteiden toteutumista arvioidaan ja kehitetään.*

Arvoperusta ja oppimiskäsitys sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon ja niitä syvennetään esiopetuksen toimintakulttuuria, opetuksen toteuttamista, oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea ja opiskeluhuoltoa käsittelevissä osissa opetussuunnitelmaa.

3. Esiopetuksen toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia, joka kehittyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa. Opetuksen järjestäjän ja esiopetusta johtavien henkilöiden tehtävänä on luoda edellytykset toimintakulttuurin kehittämiselle ja arvioinnille esiopetuksen eri toimipaikoissa. Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Hyvä toimintakulttuuri edistää oppimista ja hyvinvointia esiopetusyhteisössä.

Esiopetuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu muun muassa

- *arvoista, periaatteista ja oppimiskäsityksestä*
- *työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta*
- *oppimisympäristöistä, työtavoista ja pedagogisista käytännöistä, mukaan lukien oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt*
- *yhteistyöstä ja sen eri muodoista*
- *vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä*
- *henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta*
- *johtamisrakenteista ja -käytännöistä*
- *toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista.*

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus. Esiopetuksen toimintakulttuuria kehitetään ja järjestetään inkluusion periaatteiden mukaisesti, ja se liittyy kokonaisvaltaisesti pedagogisen toiminnan toteuttamiseen. Inklusiivinen toimintakulttuuri edistää lasten osallisuutta ja oppimista ja vastaa kaikkien lasten erilaisiin tarpeisiin. Jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään, osallistua yhteiseen toimintaan sekä kasvaa omaan potentiaaliinsa vahvuuksien ja myönteisten oppimiskokemusten avulla yhdessä vertaistensa kanssa. Jokaiselle lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittava oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki ja oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt. Opetusjärjestelyissä huomioidaan saavutettavuus ja esteettömyys. On tärkeää, että lapset saavat kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä.

Johtaminen vaikuttaa keskeisesti esiopetuksen toimintakulttuuriin, sen kehittämiseen ja laatuun. Esiopetuksen johtamisen lähtökohtana on jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen. Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää pedagogiikan johtamista, joka on esiopetuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä. Se sisältää kaikki ne toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset henkilöstön hyville työolosuhteille, ammatillisen osaamisen ja koulutuksen hyödyntämiselle ja kehittämiselle sekä pedagogiselle toiminnalle.

3.1. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuurilla on keskeinen merkitys oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, lasten osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja esiopetuksen kokonaisuuden toteuttamisessa. Toimintakulttuuri vaikuttaa aina lapsen kohtaaman esiopetuksen laatuun. Toimintakulttuuriin sisältyvät esiopetuksen kaikki toiminnot, kuten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestäminen, pedagogiikan arviointi ja oppimisympäristön turvallisuus.

Yhteisön toimintakulttuuri muuttuu jatkuvasti ja sitä arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen edistää arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista. Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä. Jatkuvan kehittämisen perusedellytys on, että henkilöstö ymmärtää oman toimintansa taustalla vaikuttavien arvojen, tietojen ja uskomusten merkityksen sekä osaa arvioida niitä. Kehittämisessä on tärkeää toisia arvostava, koko yhteisöä osallistava ja luottamusta rakentava dialogi. Esiopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja kehitettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Lapsen

etua on harkittava yksittäisen lapsen, lapsiryhmän ja yleensä lasten kannalta tapaus- ja tilannekohtaisesti.

Johtaja edistää osallistavaa toimintakulttuuria luomalla rakenteita ammatilliseen keskusteluun. Lisäksi johtaja rohkaisee työyhteisöä säännöllisesti kehittämään ja innovoimaan yhteistä toimintakulttuuria. Johtaja tukee yhteisön kehittymistä oppivaksi yhteisöksi, jossa osaamista kehitetään ja jaetaan. Päämääränä on, että yhteinen toiminta-ajatus ja toiminnan tavoitteet näkyvät käytännöissä. Johtaja vastaa siitä, että yhteisiä työkäytäntöjä tehdään näkyväksi ja että niitä havainnoidaan ja arvioidaan säännöllisesti.

Kehittämistyössä on tärkeää hyödyntää sekä lasten että huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteistyö varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja opiskeluhuollon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Esiopetuksen toimintakulttuuria kehitetään seuraavien periaatteiden mukaisesti:

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Esiopetuksessa toimitaan yhteisönä, jossa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja toisiltaan. Oppivassa yhteisössä on tilaa erilaisille mielipiteille ja tunteille. Lapsia ja henkilöstöä kannustetaan rohkeasti jakamaan ajatuksiaan ja kokeilemaan uudenlaisia ja erilaisia toimintatapoja. Jatkuvasti toimintaansa arvioiva ja kehittävä yhteisö haastaa itseään sekä tunnistaa ja hyödyntää vahvuuksiaan. Oppivassa yhteisössä arvostetaan kunnioittavaa ja huomaavaista käytöstä. Yhteisö rohkaisee kokeiluun, yrittämiseen ja sinnikkyyteen sekä sallii myös erehtymisen. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä.

Henkilöstöä kannustetaan itsearviointiin, tiedon ja osaamisen jakamiseen ja samalla ammatilliseen kehittymiseen. Yhdessä sovittujen tavoitteiden ja tehtävien pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi sekä huoltajilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute edistävät yhteisön oppimista. Oppimista edistää myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen.

Oppimiseen, leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

Esiopetuksen toimintakulttuuri edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Esiopetusyhteisö kannustaa kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. Onnistumisista ja oivalluksista iloitaan yhdessä. Esiopetus toteutetaan siten, että lasten leikille, aloitteille ja kokeiluille on sijaa. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa. Yhteisö rohkaisee lapsia hyvään vuorovaikutukseen sekä toimimaan ryhmän jäseninä.

Leikkiin kannustavassa toimintakulttuurissa tunnustetaan leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Henkilöstö tunnistaa leikkiä rajoittavia tekijöitä ja kehittää leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. Lapsilla ja henkilöstöllä on mahdollisuus kokea yhdessä oppimisen ja leikin iloa. Yhteisössä kannustetaan kaikkia kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, omaan ilmaisuun ja luovuuteen. Leikki saa näkyä ja kuulua. Lasten leikkialoitteille, kokeiluille ja elämyksille annetaan tilaa, aikaa ja leikkirauhaa. Leikkiville lapsille ja aikuisille mahdollistetaan keskittyminen leikkiin.

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Inklusiivisessa toimintakulttuurissa edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Lasten, henkilöstön ja huoltajien aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan. Tämä edellyttää osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden tietoista kehittämistä. Lasten ja huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin edistää osallisuutta. Jokainen henkilöstön jäsen on tärkeä osa esiopetusyhteisöä.

Toimintakulttuuri tukee yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehittyy osallisuuden kautta. Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että kaikki lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja tarpeitaan ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa. Myös lasten nonverbaaliseen viestintään tulee kiinnittää huomiota. Lapset saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksenteosta ja erilaisista tehtävistä. Lasten tekemiä päätöksiä ja toimintaa arvioidaan

yhdessä ja samalla lapsia ohjataan vähitellen kantamaan yhdessä vastuuta. Näin lapsille syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta.

Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi yhdenvertaisina riippumatta henkilöön liittyvistä tekijöistä. Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta. Toimintakulttuurin kehittämisen kannalta on tärkeää, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista keskustellaan työyhteisössä. Lisäksi tulee pohtia, miten esimerkiksi kieleen, etnisyyteen, katsomukseen, uskontoon, vammaisuuteen, sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvät asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa. Vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä tavat toimia stereotyyppisten oletusten mukaisesti välittyvät lapsille. Esiopetus on sukupuolisensitiivistä. Henkilöstö tiedostaa omia ennakko-odotuksiaan ja rohkaisee lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennakko-odotuksia. Henkilöstö tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä sekä puuttuu niihin hienotunteisesti ja johdonmukaisesti. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Esiopetus on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa. Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. Yhteisössä tunnistetaan, että oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen on perusoikeus. Esiopetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään moninaista kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista moninaisuutta. Tämä edellyttää henkilöstöltä tietoa kulttuureista ja katsomuksista sekä taitoa nähdä ja ymmärtää asioita monesta näkökulmasta ja asettua toisen asemaan. Erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan myös uusia tapoja toimia yhdessä. Samalla edistetään kulttuurisesti kestävää kehitystä. Tähän liittyvää esiopetuksen laaja-alaista osaamista kuvataan tarkemmin luvussa kaksi (Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet).

Kielitietoisessa esiopetuksessa tiedostetaan, että kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla. Henkilöstö ymmärtää kielen keskeisen merkityksen lasten kehityksessä ja oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Monikielisyyden näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. Henkilöstön tulee tiedostaa, että he ovat lapsille kielellisiä malleja, ja kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttöönsä. Henkilöstö rohkaisee lapsia käyttämään kieltä monipuolisesti. Lasten kielelliset lähtökohdat huomioidaan, ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

Esiopetuksessa arvostetaan terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja. Monipuolisen liikkumisen tavoitteena[62] on edistää oppimisen edellytyksiä ja esiopetukseen osallistumista sekä liikkumisen merkitystä kokonaisvaltaisena elämäntaitona esiopetuksessa ja sen ulkopuolella. Fyysinen aktiivisuus vaikuttaa lasten vireystilaan sekä tarkkaavaisuuteen ja toiminnanohjaukseen ja sillä voidaan edistää oppimista ja motorista kehitystä. Liikunnallisen elämäntavan vahvistamisessa on keskeistä luoda tasa-arvoiset ja yhdenvertaiset liikkumisen mahdollisuudet osana toimintakulttuuria huomioiden erilaiset liikkumisen rajoitteet[63]. Inklusiivinen, toisia kunnioittava ja avoimuutta tukeva toimintakulttuuri edistää turvallista oppimisympäristöä ja sitä kautta liikunnallista elämäntapaa. Liikunnallinen elämäntapa tukee kokonaisvaltaista hyvinvointia, mukaan lukien mielen hyvinvointia. Esiopetuksessa liikutaan monipuolisesti sisällä ja ulkona käyttäen liikuntavälineitä ja leluja monipuolisesti sekä vältetään pitkäkestoista istumista. Lapsia ja perheitä ohjataan mahdollisuuksien mukaan suosimaan liikkumista kuten kävelyä tai pyöräilyä esimerkiksi oman auton käyttämisen sijaan esiopetuksen matkoilla. Lasten hyvinvointia edistetään antamalla mahdollisuus päivän aikana rauhoittumiseen ja lepoon sekä tarjoamalla monipuolista, terveellistä ja riittävää ravintoa. Toimintakulttuurin kehittämisessä huomioidaan

62 *Perusopetuslaki 2 §*
63 *Perusopetuslaki 31 §*

yhteisön mahdollisuus toimia kiireettömässä ja keskittymistä edistävässä ympäristössä. Selkeä ja suunnitelmallinen, mutta joustava päivän rakenne edistää hyvinvointia.

Esiopetuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta, syrjinnältä ja muulta häirinnältä. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Esiopetuksessa kiusaamista, rasismia, väkivaltaa tai häirintää ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Henkilöstön läsnäolo ja antama ohjaus vuorovaikutustilanteissa on tärkeää. Häirintä-, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja. Turvallisuuden edistämiseen kuuluu myös tapaturmien suunnitelmallinen ehkäisy ja seuranta, turvallisuuskasvatus sekä tiloista ja välineistä huolehtiminen. Esiopetus edellyttää toimivaa ja sitoutunutta turvallisuuden johtamista sekä turvallisuusasiat hallitsevaa henkilöstöä.

Kaikessa toiminnassa huomioidaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävän elämäntavan välttämättömyys. Arjen valinnoilla ja toimilla ilmennetään vastuullista suhtautumista luontoon ja ympäristöön. Esiopetuksessa edistetään välineiden ja tilojen yhteiskäyttöä, kohtuullisuutta, säästäväisyyttä, korjaamista ja uusiokäyttöä. Samalla lapset saavat positiivisia kokemuksia kestävästä elämäntavasta. Lasten hyvinvointia edistää, että heidän turvallisuuden tunnettaan ja uskoaan tulevaisuuteen vaalitaan osana kestävään elämäntapaan liittyvää kasvatusta.

RASEBORG
RAASEPORI

Logo

Toimintakulttuuri vaikuttaa siihen, miten lapset kokevat esiopetuksen laadun.
Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee esiopetuksen tavoitteita.
Järjestelmällinen itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat luonteva osa esiopetuksen arkea.
Toiminnan kehittämisen tukena käytetään ryhmän suunnitelmaa.
Lasten mielipiteitä hyödynnetään kehittämistyössä, esimerkiksi ”mun vartti” -keskustelujen kautta.
Huoltajien mielipiteet ovat tärkeitä ja niitä voidaan kuulla esimerkiksi päivittäisissä keskusteluissa ja kehityskeskusteluissa. Huoltajien osallisuus mahdollistetaan tiedottamalla toiminnasta pedagogisen dokumentoinnin avulla.

Toimintakulttuuri muodostuu

- Sekä tietoisista että tiedostamattomista, ja joskus myös tahattomista tekijöistä.
- Toimintakulttuuri tulee näkyväksi yhteisissä asenteissa ja siinä, miten arvopohja ja kokonaisnäkemys konkretisoituvat.
- Aikuisten toimintatavat siirtyvät lapsille, jotka omaksuvat päiväkodin arvot, asenteet ja tavat.

Toimintakulttuurin kehittämisen edellytys

- Avoin, dialoginen keskustelu, jossa kaikki ovat mukana ja jossa arvostetaan toisiaan ja luodaan luottamusta toisiinsa**.**
- Toimintakulttuurin kehittämisessä pedagogisella johtajuudella on tärkeä rooli.

- Pedagogisen johtajuuden lähtökohtana on edistää jokaisen lapsen hyvinvointia ja oppimista. Pedagoginen johtajuus tarkoittaa esiopetuksen tavoitteellista ja systemaattista johtamista, arviointia ja kehittämistä.

Oppiva yhteisö on toimintakulttuurin ydin

- tilaa erilaisille mielipiteille ja tunteille
- kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta tulee tukea, ja kunnioittavaa sekä huomioon ottavaa käyttäytymistä tulee edistää

Oppimiseen, leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

- rohkaistaan uskaltamaan kokeilla, yrittää, epäonnistua ja näkemään asiat myönteisesti
- edistetään leikkiä ja poistetaan leikin esteitä eri muodoissaan; leikkiä lasten ehdoilla, uusia leikkejä ja pelejä
- aikuisten kykyä hyödyntää lasten aloitteita ja leikkisyyttä opetuksessa vahvistetaan
- toimitaan aktiivisesti rakentavan vuorovaikutuksen ja ryhmän yhteisöllisyyden edistämiseksi

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

- henkilöstöllä, lapsilla ja huoltajilla on mahdollisuus ilmaista omia mielipiteitään ja ideoitaan, jotka otetaan huomioon toiminnassa
- suunnittelu, arviointi ja kehittäminen toteutetaan ryhmäkohtaisilla suunnitelmilla, jotka laaditaan jokaiselle lukuvuodelle ja arvioidaan
- vakiintuneen aikataulun mukaisesti (elokuu, lokakuu, maaliskuu ja kesäkuu)
- henkilöstön tulee tiedostaa omat ennakkokäsityksensä erityisesti kielen, etnisyyden, katsomuksen, uskonnon, toimintarajoitteiden, sukupuolen, eleiden ja toimintatapojen osalta. Jos lapsiryhmässä esiintyy eriarvoista kohtelua, henkilöstön tulee puuttua siihen hienotunteisesti ja johdonmukaisesti.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

- Raaseporissa kulttuurisen moninaisuuden ja kielitietoisuuden työtä tuetaan ja kehitetään SpråKi-verkoston kautta, jota koordinoi ja kehittää varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuuriopettaja.
- Kuvaillaan tarkemmin luvussa 4.2

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

- jokainen ryhmä laatii vuosittain liikunnan vuosikellon siitä, miten perusliikuntataitoja harjoitellaan toimintavuoden aikana
- fyysisen toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa noudatetaan inkluusioperiaatetta
- oppimisympäristö muotoillaan niin, että se tukee ja innostaa fyysiseen aktiivisuuteen koko päivän ajan. Liikkumisen esteitä tulee aktiivisesti ehkäistä
- väkivaltaa, kiusaamista ja muita häirinnän muotoja ehkäistään tietoisesti ja järjestelmällisesti eikä niitä sallita
- vertaissuhteita tuetaan harjoittelemalla sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja
- ekologinen, sosiaalinen, kulttuurinen ja taloudellinen kestävyys suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan lukuvuosittain jokaisessa ryhmässä

3.2. Oppimisympäristöt esiopetuksessa

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan esiopetuksessa tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monitahoisia ja joustavia kokonaisuuksia. Ne tarjoavat mahdollisuuksia leikkiin, luoviin ratkaisuihin ja asioiden monipuoliseen tarkasteluun lapsia motivoivia ja toiminnallisia työtapoja käyttäen.

Kehittämistä ohjaavat näissä perusteissa määritellyt arvoperusta, oppimiskäsitys sekä toimintakulttuurin kehittämiselle asetetut tavoitteet. Lisäksi otetaan huomioon lasten osaaminen, heidän kiinnostuksen kohteensa ja yksilölliset tarpeensa sekä esiopetuksen toteuttamisen periaatteet. Oppimisympäristöjen[64] tulee olla turvallisia ja terveellisiä. Ne tarjoavat myös mahdollisuuksia leikkiä ja työskennellä rauhassa ja kiireettömässä ilmapiirissä. Oppimisympäristöissä kiinnitetään huomiota ergonomiaan, ekologisuuteen, esteettisyyteen, esteettömyyteen ja sekä tilojen valaistukseen, sisäilman laatuun, siisteyteen ja viihtyisyyteen.

Oppimisympäristöjä kehitetään niin, että ne edistävät vuorovaikutusta ja yhteisöllistä tiedon rakentumista. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat ilmapiiriltään turvallisen ja muita kunnioittavan oppimisympäristön. Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lasten aktiivisuutta, liikkumista, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen. Heidän ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä. Tämä tukee lasten osallisuutta ja antaa heille onnistumisen kokemuksia sekä vahvistaa vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa inklusiivisten periaatteiden mukaisesti.

Oppimisympäristöinä käytetään ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä. Esiopetuksessa käytetään ja sovelletaan myös tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi hyödynnetään eri yhteistyökumppaneiden, kuten kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntatoimen tarjoamia mahdollisuuksia. Lasten omia leikkikaluja, tieto- ja viestintäteknologisia laitteita ja muita välineitä voidaan käyttää huoltajien kanssa sovituilla tavoilla. Tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat lapsille kokonaisvaltaisen oppimaiseman ja kannustavat aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen.

RASEBORG
RAASEPORI

Logo

Esiopetuksen lukuvuosisuunnitelmissa kuvataan työskentelytavat, oppimisympäristöt sekä yhteistyökumppanit kussakin yksittäisessä esiopetusyksikössä.
Lisäksi ryhmän suunnitelmassa määritellään periaatteet oppimisympäristöjen suunnittelulle ja kehittämiselle.
Ryhmän suunnitelmaa arvioidaan lukuvuoden aikana lokakuussa ja maaliskuussa, ja koko toimintavuotta arvioidaan kesäkuun alussa.

3.3. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyön tavoitteina on, että esiopetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Yhteistyöllä varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan yhdessä opetuksen järjestäjän johdolla.

Yhteistyö esiopetuksessa

Oppimisen polun eri vaiheiden tavoitteiden ja käytäntöjen tunteminen on laadukkaan opetuksen perusta. Esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön yhteistyöllä opetussuunnitelmien laatimisessa, paikallisessa suunnittelussa ja kehittämisessä

64 *Valtioneuvoston asetus (422/2012) 4 §*

edistetään varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen laatua. On tärkeää, että varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstöllä on myös mahdollisuus tutustua toistensa toimintaan ja oppimisympäristöihin käytännössä. Lasten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseksi tulee opetuksen ja tuen käytäntöjen olla yhdenmukaisia

Esiopetuksen henkilöstö tekee yhteistyötä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalvelujen henkilöstön kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Lasten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä esiopetuksen opiskeluhuollon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä. Esiopetuksen henkilöstön yhteistyöllä lähiympäristön toimijoiden kanssa edistetään oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Näin lasten oppimisympäristöt avautuvat ympäröivään yhteisöön ja maailmaan.

Henkilöstön keskinäinen yhteistyö esiopetuksessa on välttämätöntä opetuksen laadun ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Yhteistyö esiopetusyhteisön aikuisten kesken toimii samalla esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista. Esiopetuksessa käytetään erilaisia yhteistyömuotoja ja pienryhmätoimintaa. Lapsia kannustetaan ja ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään omia yhteistyötaitojaan. Lapsia kuullaan[65] toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä heille sopivalla tavalla.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Vastuu huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyö edellyttää esiopetuksen henkilöstön aloitteellisuutta sekä henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Yhteistyössä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia tai kieliavustajaa. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö tarjoaa myös mahdollisuuksia huoltajien väliselle keskustelulle.

Huoltajien kokemukset lastensa aiemmasta kasvuympäristöistä, kehityksestä, oppimisesta ja mielenkiinnon kohteista otetaan esiopetuksessa huomioon. Opettaja keskustelee kunkin lapsen huoltajan kanssa perheen ja esiopetuksen arvoista, kasvatuskäytännöistä ja tavoitteista. Lasten ja huoltajien näkemyksiä otetaan huomioon opetuksen toteuttamisessa ja mahdollisen lapsikohtaisen oppimissuunnitelman laatimisessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua ja osallistua lapsensa esiopetuspäivään. Keskustelulle huoltajien kanssa varataan riittävästi aikaa. Huoltajien kieli- ja kulttuuritietoutta sekä muuta asiantuntemusta voidaan hyödyntää esiopetuksen toteuttamisessa.

Huoltajien kanssa keskustellaan lasten kehityksen ja oppimisen etenemisestä. Erityisen tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa on lasten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Huoltajien tulee saada tietoa kuljetuksista ja opiskeluhuollosta esiopetuksen aikana sekä lapsille esiopetuksen lisäksi tarjolla olevista muista varhaiskasvatuspalveluista. Huoltajien ja lasten palaute otetaan huomioon opetusta, tuen muotoja ja toimintakulttuuria kehitettäessä.

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun ovat lapsille tärkeitä elämänvaiheita. Onnistunut siirtyminen edistää lasten turvallisuuden tunnetta ja hyvinvointia sekä heidän kehitys- ja oppimisedellytyksiään. Siirtymävaiheiden käytäntöjen tulee olla suunnitelmallisia. On tärkeää, että paikallisissa varhaiskasvatusta ja perusopetusta koskevissa suunnitelmissa on yhtenäinen linja siirtymävaiheisiin liittyvistä käytännöistä. Käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään henkilöstön yhteistyössä. Huoltajilta saatu palaute otetaan kehittämisessä huomioon.

Opetuksen järjestäjä luo yhteistyön ja tiedon siirron käytänteet, joiden avulla lasten siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen

65 *Perusopetuslaki 47 a §*

tapahtuu mahdollisimman joustavasti lasten kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevalla tavalla. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä opiskeluhuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy lapsen siirtyessä toimipaikasta toiseen tai koulutusasteelta toiselle. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä[66]. Esiopetuksen tai perusopetuksen siirtymävaiheissa ja erityisesti poikkeavasta aloittamisajankohdasta päätettäessä hyödynnetään aikaisempien ja tulevien opettajien asiantuntemusta lapsen kehityksen ja oppimisen etenemisestä ja tukemisesta.

Lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan esiopetukseen ja kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävästä sekä toimintatavoista. Tavoitteena on, että lapset ja huoltajat tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen opetuksen alkua. Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

RASEBORG
RAASEPORI

Logo

Koko organisaatio pyrkii ennaltaehkäisevään toimintaan.

- Suurin osa Raaseporin kaupungin esiopetusyksiköistä toimii varhaiskasvatuksen hallinnon alaisuudessa, mikä luo edellytykset monipuoliselle yhteistyölle sekä henkilöstön että lasten välillä.
- Siirtymä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen on huolellisesti suunniteltu ryhmäkokojen osalta. Ryhmien resurssit suunnitellaan varhaiskasvatuksessa tunnistettujen tuen tarpeiden mukaisesti.
- Rakenne ja resursointi suunnitellaan yhteistyössä päiväkodinjohtajan, palvelusuunnittelijan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa.

Esiopetuskuljetukset

Kaupungin periaatteet esiopetuskuljetusten järjestämisestä sekä maksuttomien ja maksullisten kuljetusten hakulomakkeet löytyvät kaupungin verkkosivuilta. Verkkosivuilla on myös tietoa kuljetusyrityksistä ja reiteistä. Periaatteisiin sisältyy yhteiset pelisäännöt, joita lasten, huoltajien ja kuljettajien odotetaan noudattavan esiopetuskuljetusten yhteydessä.

Mikäli esiopetuskuljetusten aikataulut aiheuttavat odotusaikaa ennen esiopetuspäivän alkua tai sen jälkeen, tulee esiopetusyksiköissä järjestää valvonta. Jos esiopetuksessa ilmenee tieto siitä, että kuljetusmatkalla on tapahtunut häirintää, kiusaamista tai väkivaltaa, tulee henkilöstön tiedottaa asiasta sekä syyllisten että uhrien huoltajille ja tarvittaessa tukea huoltajia tilanteen selvittämisessä.

Yhteistyö esiopetuksessa ja siirtymävaiheissa

Yhteistyön eri muotojen tavoitteena on muodostaa looginen jatkumo, joka tukee lapsen kehitystä ja oppimista varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen välillä. Monipuolinen ja avoin yhteistyö edistää lapsen ja nuoren oppimisen, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edellytyksiä.Yhteistyötä tehdään eri tasoilla: sisäisesti henkilöstön kesken ja ulkoisesti eri tahojen kanssa.

66 *Perusopetuslaki 40 § (642/2010) ja 41 §*

Esiopetuksessa työskentelee eri ammattiryhmien edustajia, ja heidän tehtävänsä ja vastuunsa vaihtelevat. Kaikilla esiopetuksessa työskentelevillä on yhteinen vastuu esiopetusryhmän kaikista lapsista, ja heidän tulee toimia lapsen kasvun, oppimisen ja terveyden tukemiseksi.

Sisäiset yhteistyömuodot järjestää päiväkodinjohtaja yhdessä henkilöstön kanssa, ja ne koskevat toiminnan suunnittelua, kehittämistä ja arviointia.

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilöstön tulee tuntea toistensa toimintaa ja oppimisympäristöjä. Suurin osa Raaseporin kaupungin esiopetusyksiköistä sijaitsee päiväkodeissa, mikä mahdollistaa jatkuvan ja monipuolisen yhteistyön sekä henkilöstön että lasten välillä. Ulkoinen yhteistyö kattaa kaupungin muut yksiköt, muut koulutuksen järjestäjät, yhdistykset ja laitokset, jotka voivat eri tavoin tukea esiopetusta sen tehtävässä.

Yhteistyö huoltajien kanssa

Raaseporin kaupungin päiväkodeissa noudatetaan kasvatusyhteistyön mallia. Tämä tarkoittaa, että huoltajat ja kasvatushenkilöstö sitoutuvat tietoisesti tukemaan yhdessä lapsen kasvatusta, kehitystä ja oppimista. Henkilöstö on aktiivinen ja tekee yhteistyötä huoltajien kanssa. Kasvatusyhteistyö edellyttää kuuntelemista, vuoropuhelua, kunnioitusta ja molemminpuolista luottamusta.

Tavoitteena on edistää turvallista alkua varhaiskasvatuksessa ja/tai esiopetuksessa, luoda perusta kasvatusyhteistyölle sekä aloittaa lapsen varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelman laatiminen. Lapsen suunnitelmien tarkoituksena on huoltajien ja henkilöstön yhteisen näkemyksen sekä lapsen omien kiinnostuksen kohteiden ja vahvuuksien pohjalta suunnitella toimintaa, joka tukee lapsen kasvua ja oppimista sekä yksilönä että ryhmän jäsenenä.

Huoltajille ja lapselle tulee tarjota hyvä perehdytys esiopetukseen. Ennen esiopetuksen alkamista lapsi ja hänen huoltajansa saavat yleistä tietoa esiopetuksesta. Lapselle ja huoltajalle tarjotaan mahdollisuus tutustua esiopetusyksikköön etukäteen.

Esiopetuksen henkilöstön tulee tiedottaa huoltajille opetussuunnitelmasta ja sen sisällöstä sekä lapsille asetetuista kasvatuksen ja opetuksen tavoitteista järjestämällä vanhempainilta syyslukukauden alussa. Huoltajille tulee antaa tietoa esiopetuksen järjestämisestä sekä opiskeluhuollon ja tukipalveluiden toteutuksesta. Huoltajille tulee kertoa, miten lapsen tietoja käsitellään, miten tietoa saadaan ja siirretään sekä salassapitoon liittyvistä asioista.

Huoltajille tarjotaan mahdollisuus arvioida ja kehittää esiopetuksen toimintaa yhdessä opettajan ja lasten kanssa. Tämä edellyttää esiopetuksen henkilöstöltä aktiivista aloitteellisuutta sekä huoltajien, henkilöstön ja lapsen roolien selkeyttämistä yhteistyössä. Esiopetuksen henkilöstön tulee olla aloitteellinen yhteistyön rakentamisessa huoltajien kanssa. Kodeille tiedotetaan säännöllisesti siitä, miten ja mitä lapsi oppii esiopetuksessa.

Yhteistyö kodin ja esiopetuksen välillä tapahtuu sekä yhteisön että yksilön tasolla ja sisältää kolme pääosaa:

1. tapaamiset esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien välillä
2. yhteydenpito oppilas- ja opiskeluhuollon henkilöstöön
3. toiminta vanhempainyhdistyksessä (jos päiväkodilla on vanhempainyhdistys)

Suurin osa päivittäisestä tiedonkulusta varhaiskasvatuksen ja kodin välillä tapahtuu päivittäisissä kohtaamisissa, kun huoltajat tuovat lapsen varhaiskasvatukseen ja hakevat hänet sieltä. Yksilöllisiä tapaamisia järjestetään lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laatimisen ja sen seurannan yhteydessä. Lisäksi henkilökunta ja huoltajat tapaavat yhteisissä vanhempainilloissa, joita tulee järjestää riittävän usein, jotta huoltajat saavat ajankohtaista tietoa ja voivat osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan kehittämiseen. Wilman käyttö mahdollistaa sähköisen kaksisuuntaisen viestinnän. Lisäksi tiedonvälitykseen varhaiskasvatuksen ja huoltajien välillä käytetään PedaNetiä ja/tai Seesawta. Huoltajilla on mahdollisuus osallistua esiopetukseen. On tärkeää, että huoltaja sopii henkilökunnan kanssa lapsen ja opetuksen kannalta sopivasta ajankohdasta.

Yhteistyö alkuopetuksen kanssa

Esiopetuksen ja alkuopetuksen välinen yhteistyö tähtää ensisijaisesti siihen, että tulevien oppilaiden siirtymävaihe olisi mahdollisimman turvallinen ja sujuva. Esiopetusikäisille järjestetään koulukäyntejä tulevaan kouluunsa sekä tapaamisia tulevien opettajien ja luokkatovereiden kanssa. Opettajat tutustuvat esiopetuksen toimintaan, sisältöihin ja työmenetelmiin. Yhteistyö kattaa myös esiopetuksen ja alkuopetuksen opetussuunnitelmat.

Yhteistyö muiden tahojen kanssa

Esiopetus tekee yhteistyötä kunnan muiden toimijoiden, kuten kirjaston, museon, uimahallin, kulttuuritoimiston ja pelastuslaitoksen kanssa. Yhdessä järjestetään erilaisia aktiviteetteja lapsille. Esiopetus tekee yhteistyötä myös seurakuntien ja yhdistysten kanssa, jotka toimivat esiopetuksen lähialueilla. Mikäli esiopetuksella on oma vanhempainyhdistys, se toimii monissa tilanteissa erinomaisena yhteistyö- ja yhteydenpitolinkkinä kodin ja esiopetuksen välillä.

Siirtymävaiheiden keskustelujen periaatteet

Siirtymävaiheisiin liittyvät siirtokeskustelut tulee toteuttaa siten, että vastaanottava henkilöstö saa opetuksen järjestämisen kannalta tarpeelliset tiedot, jotta lapsen oppimisen jatkuvuus voidaan turvata parhaalla mahdollisella tavalla. Siirtymän tukeminen edellyttää tavoitteellista yhteistyötä esiopetuksen ja koulun henkilöstön välillä. Lasta koskevia tietoja, jotka ovat välttämättömiä esiopetuksen järjestämiseksi, voidaan siirtää ilman huoltajan lupaa, mutta yhteistyön ja luottamuksen kannalta on suositeltavaa pyytää ensisijaisesti huoltajan suostumus. Mikäli lapsi muuttaa toiseen kuntaan, annetaan huoltajalle päivätty kopio lapsen oppimissuunnitelmasta sekä muista asiakirjoista, ja huoltaja vastaa tietojen siirtämisestä uuteen esiopetukseen tai kouluun.

Siirtokeskustelut lapsen **siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen** toteutetaan seuraavien periaatteiden mukaisesti:

Yksittäisten lasten taitoja, osaamista ja tuen tarpeita koskevat keskustelut
Lpsen oppimissunnitelma sekä mahdolliset **asiantuntijalausunnot** 1. Siirretään varhaiskasvatuksesta esiopetukseen huoltajan kanssa käydyn läpikäynnin jälkeen. 2. Varhaiskasvatuksen opettaja, esiopetuksen opettaja, huoltajat sekä tarvittaessa varhaiskasvatuksen erityisopettaja tai muut asiantuntijat kokoontuvat tarvittaessa.
Keskustelujen sisältö • työvalmius ja keskittymiskyky • sosiaaliset taidot ja tunteiden ilmaiseminen • motoriset ja visuomotoriset taidot • kielelliset taidot • käyttäytyminen opetustilanteissa • tuen tarve

Siirtokeskustelut lapsen siirtyessä **esiopetuksesta alkuopetukseen** toteutetaan seuraavien periaatteiden mukaisesti:

Yksittäisten lasten taitoja, osaamista ja tuen tarpeita koskevat keskustelut
1. Esiopetuksen opettaja täyttää lomakkeen yhteistyössä huoltajan kanssa, joka ottaa kantaa siirrettävään tietoon. 2. Esiopetuksen opettaja ja/tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja käyvät siirtokeskustelun vastaanottavan koulun tulevan 1. luokan luokanopettajan ja/tai koulun erityisopettajan kanssa.
Keskustelujen sisältö: • työ- ja opiskeluun valmius sekä keskittymiskyky • sosiaaliset taidot, tunteiden ilmaiseminen ja työskentelytaidot • motoriset ja visuomotoriset taidot • kielelliset taidot • matemaattiset taidot, looginen ajattelu ja päättelykyky • käyttäytyminen opetustilanteissa • tuen tarve

Opiskeluhuollon ammattilaisten väliset keskustelut, jotka koskevat lapsikohtaista tukea
Tietoa siirretään kuraattorilta kuraattorille, psykologilta psykologille ja neuvolan terveydenhoitajalta kouluterveydenhoitajalle.
Koulun 1. luokan opettaja antaa koulun rehtorille tietoa tulevista oppilaista, jotta voidaan muodostaa opetuksen ryhmät 1. luokalle.
Jos lapselle on asetettu asiantuntijaryhmä, ryhmän vastuuhenkilö ottaa yhteyttä huoltajiin keskustellakseen asiantuntijaryhmän jatkotyöskentelystä ja mahdollisista uusista jäsenistä ennen lapsen koulun aloitusta.

3.4. Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan

- *toimintakulttuurin kehittämisen paikalliset rakenteet ja vastuut*
- *toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteet ja arvioinnin käytännöt*
- *esiopetuksessa käytettävät oppimisympäristöt sekä niiden arviointiin liittyvät käytännöt*
- *yhteistyön rakenteet, tavoitteet ja käytännöt esiopetuksen toteuttamisessa, huoltajien kanssa sekä siirtymävaiheissa*
- *yhteistyön arvioinnin käytännöt.*

Opetuksen järjestäjä huolehtii, että kukin esiopetuksen yksikkö tai toimipaikka voi täsmentää toimintakulttuuriinsa ja oppimisympäristöjen kehittämiseen liittyviä tavoitteita sekä yhteistyöhön liittyviä käytäntöjä lukuvuosisuunnitelmassa.

4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet

Esiopetuksen toteuttamisessa otetaan huomioon esiopetuksen yleiset tavoitteet sekä toimintakulttuurille asetetut tavoitteet.

4.1. Monipuoliset työtavat

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa esiopetuksen toimintaa. Työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kehitystä ja oppimista, heidän laaja-alaisen osaamisensa kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan.

Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline että opettelun kohde - vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että opettaja ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekevät erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää se, että lapset ovat mukana miettimässä työskentelyn tavoitteita ja he tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen valintojen ja työskentelyn onnistumista arvioidaan yhdessä.

Leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Tämän vuoksi leikki eri muodoissaan on keskeistä esiopetuksessa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta. Oppimisen ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymisen tukemiseksi esiopetuksessa käytetään esimerkiksi erilaisia pelejä. Yhdessä työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään, tutkimaan, päättelemään ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti. Lapsille järjestetään myös mahdollisuuksia kokeilla ja toimia itsenäisesti.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin, liikkumiseen ja muiden esiopetuksen sisältöjen opettamiseen soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Toimivat oppimisympäristöt tarjoavat tilaisuuksia eriyttää lasten työskentelyä. Onnistumisen kokemuksilla ja kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon kehittymistä. Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta.

Työtapoja kehitetään yhteisesti henkilöstön itsearvioinnin sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.

RASEBORG
RAASEPORI

Logo

Leikki

Leikki eri muodoissaan on keskeinen osa esiopetusta. Leikin aikana lapset oppivat uusia taitoja, hahmottavat maailmaa ja rakentavat kulttuurista identiteettiään.

Leikki on tärkeää lapsen kielenkehitykselle ja sosioemotionaalisten taitojen kehittymiselle, ja samalla se vahvistaa ryhmään kuulumisen tunnetta. Leikki mahdollistaa kaikkien aistien käytön. Lapsille tulee antaa mahdollisuus leikkiä omilla ehdoillaan.

Raaseporin esiopetuksessa leikin itseisarvoa arvostetaan.

Leikki

Liikunta

Raaseporissa on käytössä perusliikuntamuotojen vuosikello joka laaditaan vuosittain jokaisessa yksiköissä. Arjessa huomioidaan lasten tarve liikkua. Pitkään istumista vältetään ja arki suunnitellaan niin että lapsia kannustetaan liikkumaan.

Eriyttäminen

Eriyttäminen merkitsee, että opettaja järjestää opetuksen yksittäisen lapsen ja opetusryhmän tarpeiden pohjalta. Opetusta eriyttämällä kiinnitetään huomiota lapsen yksilöllisiin oppimistapoihin, työskentelyrytmiin, mielenkiinnon kohteisiin ja taitoihin niin kuin myös kehityksen, itsetunnon ja emotionaalisiin tarpeisiin yhdistettynä motivaatioon. Opetusta eriyttämällä lapselle tuotetaan sopivia haasteita ja onnistumisen kokemuksia sekä tarjotaan mahdollisuuksia kehittyä ja oppia omien vahvuuksien mukaisesti. Näin lapsen kiinnostus ja motivaatio säilyy. On myös tärkeää hyödyntää niitä erilaisia tietoja ja mielenkiinnon kohteita, joita samassa opetusryhmässä olevilla lapsilla on. Opettaja tarvitsee eriyttämisen pohjaksi seurannan lapsen kehityksestä ja oppimisesta. Kasvatusyhteistyön hengessä opettaja ja huoltajat, muu henkilökunta ja eri asiantuntijat tapaavat. Lapselle tulee antaa mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa omaan kasvuun ja oppimiseen.

Esiopetuksessa eriyttäminen suunnitellaan ja toteutetaan esimerkiksi huomioimalla:

- pedagoginen oppimisympäristö
- opetuksen sisältö
- joustavat ryhmittelyt
- oppimistyylit
- työskentelynopeus
- lasten erilaiset mielenkiinnon kohteet ja valmiudet
- materiaalien ja apuvälineiden tarve

Esimerkkejä opetuksen eriyttämisestä esiopetuksessa:

- kuuntele lapsen mielenkiinnon kohteita ja suunnittele sen pohjalta
- anna suunnittelun olla lapselle näkyvä, selvitä pääasiat suullisesti, tue kuvakorteilla
- suunnittele opetustuokiot ja oppimisympäristö oppimistyylit huomioiviksi (auditiivinen, visuaalinen, kinesteettinen)
- suunnittele opetustuokiot joustavia ryhmittelyjä silmällä pitäen
- vaihtele työskentelytapoja ja ajankäyttöä
- huomioi lasten erilaiset tavat ja kyvyt ilmaista itseään tietojensa ja valmiuksiensa esittämisessä
- ota huomioon erilaiset kulttuuritaustat
- luo mahdollisuuksia osallisuuteen; anna lapselle aikaa ajatella, reflektoida, keskustella ja tuottaa
- käy läpi tärkeimmät uudet käsitteet
- anna lapselle mahdollisuus valita tehtäviä
- käytä monipuolista opetusmateriaalia
- anna lapsille mahdollisuus auttaa toisiaan (toisia opettaessa oppii itsekin)
- arvioikaa työtä yhdessä - arviointimenetelmiäkin voi eriyttää
- ole tarkkana kysymyksissä (kysy yksinkertaisia ja selviä kysymyksiä, yksi kysymys kerrallaan)

4.2. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Arviointi[67] *on kiinteä osa esiopetusta. Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää: sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.*

Esiopetuksen tehtävänä[68] *on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Tavoitteellisen ja lasten kehitystä tukevan opetuksen edellytyksenä on, että opettaja saa tietoa lasten aiemmista kasvuympäristöistä, kehittymisestä ja oppimisesta sekä mielenkiinnon kohteista. Keskeisiä tiedonlähteitä ovat lapsen huoltaja, aiemman varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä lapsi itse. Esiopetuksen opettaja hyödyntää tietoja lapsesta esiopetusryhmän toiminnan suunnittelussa. Suunnittelun apuna voidaan käyttää lapsikohtaista esiopetuksen oppimissuunnitelmaa.*

Opettaja seuraa kunkin lapsen kehittymistä ja oppimista esiopetuksen aikana[69]*. Seurannan kohteena ovat lasten työskentely, käyttäytyminen ja heidän oppimisensa edistyminen eri tiedon- ja taidonaloilla. Seuranta perustuu jatkuvaan havainnointiin sekä monipuoliseen dokumentointiin. Lasten tekemät työt ja omat kokemukset ovat osa dokumentointia ja arviointia. Myös huoltajan havainnot lapsensa oppimisesta ja hyvinvoinnista ovat tärkeitä. Kootun seurantatiedon ja siitä johdettujen arviointipäätelmien pohjalta opettaja suuntaa opetusta ja oppimisympäristöjä. Mahdollinen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki sisällytetään osaksi arviointia.*

Opettaja ja lasta ohjaava muu henkilöstö antavat lapsille päivittäin rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta lasten vahvuuksista ja oppimisesta. Koottua dokumentaatiota käytetään niin, että kukin lapsi voi havaita edistymistään. Tämä rakentaa lasten myönteistä käsitystä itsestään oppijana. On tärkeää, että huoltajat saavat usein palautetta[70] *lapsensa työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä, jotta he voivat osaltaan tukea lastaan.*

67 *Perusopetuslaki 22 § ja Perusopetusasetus 14 §*
68 *Valtioneuvoston asetus (422/2012) 5 §*
69 *Perusopetuslaki 22 §*
70 *Perusopetusasetus 10 §*

Esiopetuksessa kehitetään lasten edellytyksiä itsearviointiin[71]. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat opetella jatkossa. Opettaja ohjaa lapsia myös pohtimaan yhteisten tehtävien onnistumista. Lasten oppimisen polun aikana vähitellen kehittyvä itsearviointitaito on osa oppimisen taitoja.

On tärkeää, että tarpeelliset tiedot kunkin lapsen esiopetuksen aikaisesta työskentelystä sekä kehityksen ja oppimisen etenemisestä ovat opettajan käytettävissä lapsen siirtyessä ensimmäiselle luokalle. Tämä varmistetaan esiopetuksen ja koulun henkilöstön sekä huoltajien ja lasten yhteistyöllä. Opetuksen järjestäjällä on oikeus saada ja luovuttaa salassapitosäännösten estämättä lapsen opetuksen kannalta välttämättömät tiedot. Tiedonsiirrosta tuen toteuttamista koskien määrätään luvussa 5. Opetuksen järjestäjä vastaa toimivien siirtymävaiheen käytäntöjen luomisesta. Tietojen siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä[72].

Opetushenkilöstön tavoitteellinen itsearviointi on esiopetuksen laadun ylläpitämisen ja kehittämisen ehto. Opettajat käyttävät lasten kehityksen ja oppimisen seurannasta saamaansa arviointitietoa ja dokumentaatiota pedagogisessa suunnittelussa ja opetuksen uudelleen suuntaamisessa. Lapsilta ja huoltajilta saatu palaute otetaan huomion toiminnan kehittämisessä.

Lapsille voidaan antaa lukuvuoden päätteeksi esiopetuksen osallistumistodistus[73]. Todistus annetaan huoltajan sitä pyytäessä. Todistukseen merkitään todistuksen, opetuksen järjestäjän, koulun/päiväkodin ja lapsen nimi, lapsen henkilötunnus sekä todistuksen antamispäivä. Lisäksi todistukseen merkitään, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen. Todistus voi sisältää yleiskuvauksen toteutuneesta esiopetuksesta. Todistukseen ei merkitä lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaan liittyviä kuvauksia.

RASEBORG
RAASEPORI

Logo

Arviointi

Arviointi on edellytys laadukkaan esiopetuksen ylläpitämiselle ja kehittämiselle. Esiopetuksen arviointi toteutetaan henkilöstön itsearviointina, mikä tarkoittaa sitä, että henkilöstö arvioi esiopetuksen opetusta järjestelmällisesti ja jatkuvasti asetettujen tavoitteiden pohjalta. Arvioinnin lähtökohtana käytetään havaintoja, dokumentointia ja muuta tietoa omasta toiminnasta ja lapsista. Arvioinnin johtopäätöksiä hyödynnetään pedagogisessa suunnittelussa ja toiminnan kehittämisessä. Näin arvioinnista muodostuu jatkuva prosessi, joka vaikuttaa toiminnan painopisteisiin ja suunnitteluun.

Toiminnan suunnittelun ja arvioinnin tueksi tarvitaan säännöllistä arviointia.
Arvioinnilla tarkoitetaan sekä lapsen yksilöllisen kehityksen arviointia että esiopetuksen toiminnan ja henkilöstön oman työn arviointia.

Arvioinnilla on kaksi tarkoitusta:

- Tuloksia käytetään apuna opetuksen kehittämisessä ja suunnittelussa
- Tuloksia käytetään tukemaan jokaisen lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia

71 *Perusopetuslaki 22 §*
72 *Perusopetuslaki 40 § ja 41 §*
73 *Perusopetuslaki 22 §*

Henkilöstö

Koko henkilöstö vastaa työyhteisön kehittämisestä keskittyen erityisesti siihen toimintaan, joka koskee lapsia ja johon henkilöstö voi vaikuttaa. Itsearviointiin sisältyy vähintään yhteistyö huoltajien kanssa, toimintakulttuuri, oppimisympäristöt sekä monipuolisen osaamisen edistäminen. Jatkuvan arvioinnin lisäksi toimintaa arvioidaan ryhmän suunnitelman pohjalta lokakuussa ja maaliskuussa sekä toimintavuoden lopussa. Toimintavuoden lopussa arvioidaan lukuvuosisuunnitelma Wilmassa.

Lapset

Lasten arviointi mahdollistuu, kun heidän työskentelynsä ja oppimisprosessinsa tehdään heille näkyviksi ja niitä pohditaan yhdessä heidän kanssaan. Jotta lapsilla olisi mahdollisuus vaikuttaa omaan oppimiseensa ja toiminnan kehittämiseen, henkilöstön tulee havainnoida ja kuunnella lapsia herkästi ja sensitiivisesti. Yhtenä työkaluna tässä toimii lapsen vartti. Lisäksi lapset arvioivat omaa oppimistaan ja toimintaa tammikuussa.

Huoltajat

Huoltajien arviointi toiminnasta tapahtuu päivittäisessä yhteistyössä, vanhempainilloissa ja keskusteluissa. Huoltajien mahdollisuuksia osallistua arviointiin tuetaan jakamalla tietoa toiminnan tavoitteista, työtavoista ja toiminnasta esimerkiksi pedagogisen dokumentoinnin avulla. Tätä tehdään PedaNetin, Seesawin ja esiopetuksen ympäristöjen kautta. Toimintaa arvioidaan vuosittain varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen yhteisellä sähköisellä kyselyllä.

Dokumentointi

Dokumentointia tarvitaan arvioinnin perustaksi, ja sitä voidaan pitää pedagogisena työvälineenä, jota käytetään toiminnan arvioinnin ja suunnittelun tukena samalla kun lapsen oppiminen tehdään näkyväksi. Dokumentointi on väline, mutta ilman viestintää, vuoropuhelua ja pohdintaa dokumentoinnin ympärillä ei synny kehitystä eikä muutosta. Se, mitä ja miten dokumentointi esitetään, vaikuttaa ratkaisevasti siihen, mitä se välittää. Dokumentointi ei koskaan ole täysin objektiivista, sillä se heijastaa aikuisen tekemiä valintoja siitä, mitä ja miten esitetään. Dokumentointi tarkoittaa toiminnan tekemistä näkyväksi lapsille, kasvattajille, huoltajille, johdolle ja päättäjille. Dokumentoinnin tulee olla systemaattista, monipuolista ja suhteessa esiopetuksen tavoitteisiin, lapsen oppimiseen ja kehitykseen.

	Sisältö	**Työkalu**
1.Havainnointi	Lapsen kehitystä ja oppimista seurataan jatkuvan havainnoinnin avulla, tarkastelemalla, miten lapsen työskentely, käyttäytyminen ja oppiminen etenevät eri tieto- ja taitoalueilla.	• havainnointi • dokumentaatio • havannointilomake
2.Dokumentaatio	Lasten tuotosten esille tuominen siten, että lapsen kehitysprosessit ja oppiminen tehdään näkyviksi Keskustelut lasten kanssa Keskustelut huoltajien kanssa	• lapsen tuotokset ja omat kokemukset • valokuvat, videot • äänitallenteet • henkilökunnan muistiinpanot • lapsen oppimissuunnitelma

3.Arvioinnin johtopäätökset	Havainnoinnin ja dokumentoinnin pohdinta ja analysointi suhteessa tavoitteisiin ja lasten oppimiseen	perustuu lasten tuotoksiin, dokumentointiin ja havainnointiin
4.Palaute	Lapselle: Päivittäinen kannustava palaute lapsen vahvuuksista sekä niistä osa-alueista, joita lapsen tulisi kehittää. Käytettävissä olevaa dokumentointia hyödynnetään siten, että lapset voivat itse havaita edistymisensä. Huoltajille: Säännöllinen palaute oman lapsen työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisesta.	• päivittäiset keskustelut • dokumentoinnin huomioiminen

Arvioinnin prosessi:

Suunnittelu

- lähtökohtana tavoitteet & lapsiryhmä

Toiminta

- havainnointi
- dokumentoinnin lähtökohtana toiminnan painopiste, tavoitteet, lasten oppiminen

Arviointi

- reflektio dokumentoinnin pohjalta suhteessa tavoitteisiin
- arviointi ja johtopäätökset

Kehitys

- mitä tulee muuttaa arvioinnin tulosten perusteella
- jatkosuunnittelun perusta

Arvioinnin vuosikello Raaseporissa

Esiopetuksen arviointi toimintavuoden aikana:

1. Jatkuva havainnointi ja dokumentointi päivittäin
2. Mun vartti, kuukausittain
3. Ryhmän suunnitelman arviointi: lokakuussa, maaliskuussa ja kesäkuussa
4. Lasten arviointi tammikuussa
5. Valssi, henkilöstön arviointi
6. Huoltajien arviointi toiminnasta kerran vuodessa

4.3. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksien toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet sekä tässä luvussa kuvatut opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet. Yhteiset tavoitteet perustuvat eri tiedon- ja taidonaloista nouseviin, esiopetuksen kannalta oleellisiin opetuksen tavoitteisiin sekä laaja-alaiselle osaamiselle asetettuihin tavoitteisiin. Yhteiset tavoitteet ovat opettajan työtä ohjaavia tavoitteita.

Oppimiskokonaisuuksina toteutetun opetuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kehitystä ja hyvinvointia sekä tarjota monipuolinen perusta heidän osaamisensa edistymiselle. Leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja työskennellä ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohtana. Oppimiskokonaisuuksien kesto ja toteutustapa vaihtelevat valitun aihepiirin, tilanteen ja lasten oppimisen etenemisen mukaan. Lapset osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutumisen arviointiin opettajan ohjauksessa. On tärkeää, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan

vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajan ja muun henkilöstön kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä. Oppimiskokonaisuuksien tehtävä on tarjota lapsille uusia ja innostavia oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia työskennellä kullekin lapselle sopivia oppimisen haasteita sisältävien tehtävien parissa. Opetus ja oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt suunnitellaan ja toteutetaan ryhmän tarpeiden mukaisesti. Lapsille annetaan tukea ennakoivasti ja suunnitelmallisesti.

Tässä luvussa kuvatut opetukselle asetetut yhteiset tavoitteet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi. Kuhunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä. Eri kokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä yhdistellään pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla esiopetuksen oppimiskokonaisuuksia muodostettaessa.

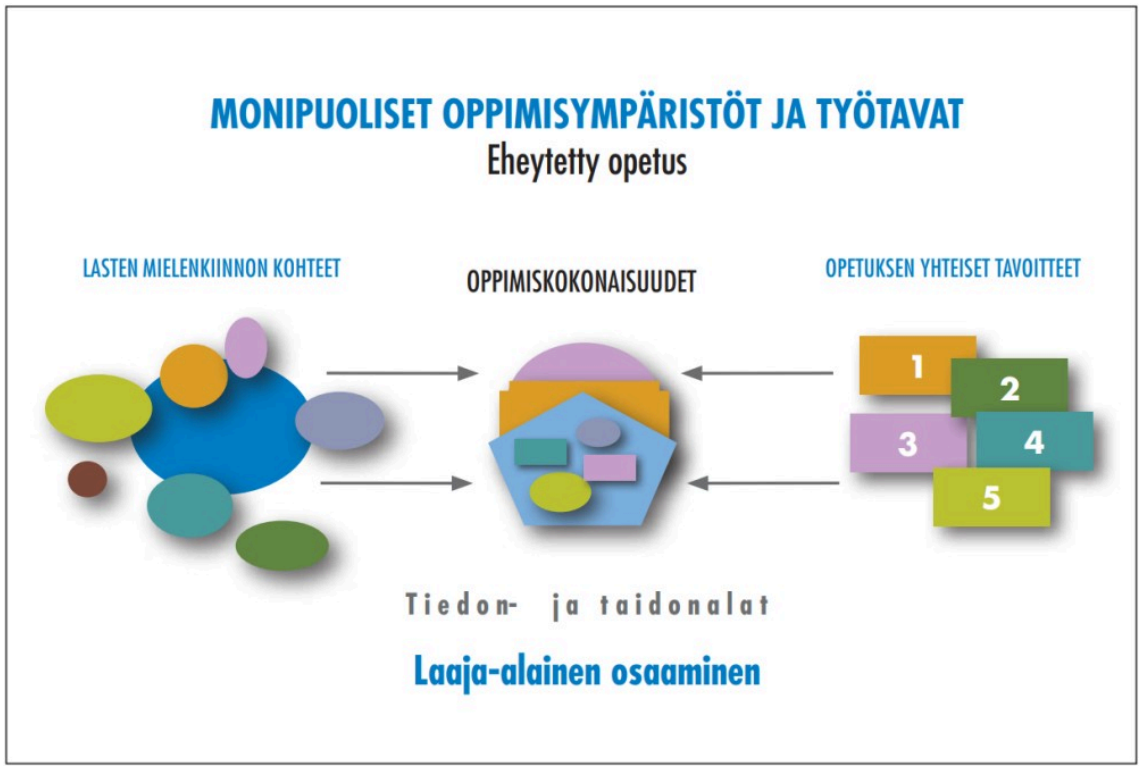

Monipuoliset oppimisympäristöt ja työtavat esiopetuksessa

RASEBORG
RAASEPORI

Logo

Esiopetukselle asetetut yhteiset tavoitteet on ryhmitelty viideksi oppimiskokonaisuudeksi. Kuhunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä. Yhteiset tavoitteet pohjautuvat esiopetukselle ja laajaalaiselle osaamiselle olennaisiin tiedon- ja taidonaloihin. Yhteisten tavoitteiden tulee ohjata varhaiskasvatuksen opettajan työtä.

Oppimiskokonaisuuksina toteutettavan opetuksen tavoitteena on lapsen kasvun ja hyvinvoinnin tukeminen. Lapsi saa monipuolisen pohjan osaamisen kehitykselleen. Kuhunkin

oppimiskokonaisuuteen käytettävä aika ja sen toteutus vaihtelee oppimiskokonaisuudesta, tilanteesta ja lapsen edistymisestä riippuen. Lapsen erilaiset tuen tarpeet on huomioitava opetuksessa.

Tavoitteellisten ja tarkoituksenmukaisten kokonaisuuksien suunnittelun pohjaksi ja eri oppimiskokonaisuuksien huomioimiseksi varhaiskasvatuksen opettaja tarvitsee tietoa ja osaamista eri kokonaisuuksista. Seuraavissa taulukoissa on kooste eri oppimiskokonaisuuksista. Yleiset ja yksityiskohtaisemmat tavoitteet ovat sitovia, sisältö ja menetelmät ovat ehdotuksia joita opettaja voi hyödyntää suunnittelussa.

1 ILMAISUN MONET MUODOT

Tehtävä: Kehittää lapsen ilmaisua harjoittamalla musiikin, kuvataiteen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun perustaitoja

Yleiset tavoitteet:

- rohkaista lasta käyttämään eri ilmaisumuotoja
- prosessiin kuuluvat suunnittelu, toteutus ja arviointi
- toiminnan tuloksia tarkastellaan yhdessä ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä
- toiminnan lähtökohtana ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset

Musiikki; yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- vahvistaa lapsen kognitiivisia, tunne-elämän ja motorisia taitoja, sekä vuorovaikutuksen kehittymistä
- vahvistaa lapsen kulttuurista identiteettiä ja ilmaisutaitoa
- tarjota lapselle musiikillisia kokemuksia pohjaksi positiivisen musiikkisuhteen kehittymiselle
- tukea lapsen sosiaalisen, tunne-elämän ja kommunikaation kehitystä, sekä hänen musiikillista ilmaisutaitoaan
- rytmiikan ja laulamisen avulla tukea lapsen kognitiivista kehittymistä
- vapauttaa luomisen ilo ja tukea lapsen kognitiivista kehittymistä
- kulttuuriperintömme siirtäminen

Sisältö:

- musikaaliset elementit; harmonia, dynamiikka, melodia,
- sointiväri, rytmi/tempo, improvisaatio
- erilaisiin musiikkityyleihin tutustuminen
- rytmiikka
- kuuntelu
- musiikin tekeminen
- kulttuuriperintö; esim. kalevalalainen laulutapa

Menetelmät:

- iPadin käyttö
- konsertit
- juhlat
- laulaminen ja laululeikit
- eri soittimiin tutustuminen
- musiikkimaalaus
- musiikkiliikunta
- eri musiikkityylien kuuntelu

Kuvataide; yksityiskohtaiesmmat tavoitteet

- tukea lapsen kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun kehittymistä
- kannustaa lasta tekemään kuvia monin eri tavoin

Sisältö:

- väreihin, muotoihin, materiaaleihin tutustuminen
- erilaisiin tekniikoihin ja välineisiin tutustuminen
- harjoitellaan kuvien tekemistä moniaistisesti: maalaamalla, rakentamalla, valmistamalla mediaesityksiä
- havainnoidaan taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua; kiinnitetään huomioita väreihin, muotoihin, materiaaleihin,
- tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin
- lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä

Menetelmät:

- erilaisten kuvien tekeminen, tulkitseminen ja arvioiminen
- iPadin käyttö monipuolisena välineenä
- erilaisten kuvien/taideteosten tutkiminen
- näyttelyt
- tutkimusretket luontoon ja rakennettuun ympäristöön

Käsityö; yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- innostaa tekstiili- ja teknisten käsitöiden pariin
- opettaa arvostamaan käsityöperinnettä
- ohjata kestävän kehityksen ajatteluun itse tekemisen ja kierrätysmateriaalin käytön avulla
- kehittää kädentaitoja
- lapsi saa suunnitella ja toteuttaa erilaisia käsitöitä eri tekniikoin, erilaisin välinein ja monipuolisista materiaaleista

Sisältö:

Tekstiilikäsityö

- erilaiset materiaalit; vohvelikangas, huopa, nahka, lanka, luonnonmateriaali ym.
- erilaiset tekniikat; sormivirkkaus, kankaanpainanta, ompelu ym.
- erilaiset välineet; sakset, neula, mittanauha, liima ym.
- askartelu

Tekninen käsityö

- erilaiset materiaalit; puu, kipsi, luonnonmateriaali ym.
- erilaiset välineet; erilaiset sahat, porat, naulat, ruuvit, vasara, ruuvimeisseli, tongit, höylät, hiomapaperi, mittanauha ym.
- erilaiset tekniikat; vasaroiminen, sahaaminen, poraaminen, mittaaminen ym.

Menetelmät:

- erilaisten käsitöiden suunnittelu ja toteuttaminen
- tutustuminen paikallisiin käsityöperinteisiin
- opintokäynnit
- käsityöläisten vierailut esikouluun

Suullinen ja kehollinen ilmaisu; yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Rohkaista lasta ilmaisemaan itseään suullisesti ja kehollisesti

Sisältö:

- kielelllä ja keholla eri tavoin leikkiminen ja viestiminen
- ilmaisun eri muodot; spontaanit ja yhdessä suunnitellut prosessit
- draama
- sanataide
- tanssi

Menetelmät:

- Leikki
- Lorujen, runojen ja lastenkirjallisuuden käyttö

2 KIELTEN RIKAS MAAILMA

Tehtävä: tukea lasten kielellisten taitojen kehitystä kokonaisvaltaisesti kielen merkityksen hahmottamisesta kohti

yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista.

Yleiset tavoitteet:

- edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja
- vahvistaa lasten kiinnostusta kieliin ja kulttuureihin
- tuetaan lapsen alkavaa luku- ja kirjoitustaitoa
- suunnitella opetus ja oppimisympäristöt niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla
- puhuttua ja kirjoitettua kieltä
- havainnoidaan muita kieliä

Suomi / Ruotsi; yksityikohtaisemmat tavoitteet

- tukea lapsen kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja
- opettaa lasta kuuntelemaan ja ymmärtämään kuulemaansa
- ohjataan lasta keskustelemaan ja kertomaan mielipiteensä ja ajatuksensa
- lapsi saa tutustua erilaisiin teksteihin
- ohjataan lasta käyttämään tarkoituksenmukaista kynäotetta

Sisältö:

- yhteiset keskustelut
- kertomusten ja tekstien kuunteleminen ja tuottaminen
- puhe -> kirjoitettu kieli (koodaus), kirjoitettu kieli -> puhe (dekoodaus)
- sanoilla leikkiminen; sana, tavu, äänne, kirjain
- lapsen hienomotoristen taitojen, hahmottamisen ja luku- ja kirjoitussuuntien kehittäminen
- muiden kielien, erityisesti ryhmässä puhuttavien, havainnoiminen

Menetelmät:

- lastenkirjallisuuden, riimien, lorujen ja runojen käyttö
- kuvien ja esineiden käyttö opetuksen tukena
- draama
- iPadin, tietokoneen, muiden digitaalisten välineiden käyttö
- laulut

3 MINÄ JA MEIDÄN YHTEISÖMME

Tehtävä: Vahvistaa lapsen valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä.

Yleiset tavoitteet:

- vahvistaa lapsen mielenkiintoa yhteiskunnan, erityisesti lähiyhteisön toimintaan
- vahvistaa lapsen osallisuutta toimintaympäristössään menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin
- tuetaan lapsia huomioimaan nykyisyyttä ja luodaan mahdollisuuksia eläytyä
- tutustuttaa lapsia niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä oleviin katsomuksiin ja uskontoihin sekä niihi liittyviin tapoihin ja perinteisiin

Historia; yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Tutustuttaa erilaisiin lähiympäristön henkilöihin/kohteisiin historian näkökulmasta

Sisältö:

- Erilaiset kulttuurit
- Kulttuuriperintö
- Perinteet

Menetelmät:

- Kertomukset, esineet
- Erilaisten ihmisten tapaaminen
- Museovierailut/näyttelyt
- Perinneleikit, laulut, lorut ja runot

Yhteiskuntaoppi; Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- herättää lasten kiinnostus yhteiskunnallisiin asioihin
- tutustuttaa lapset YK:n yleissopimukseen lasten oikeuksista
- laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä

Sisältö:

- keskustellaan lapsia kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista
- tutustutaan mediaan
- tuotetaan mediaa leikillisellä tavalla
- autetaan lapsia ymmärtämään yhteiskunnan sääntöjä

Menetelmät:

- Ohjataan lasta tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti
- ristiriitatilanteita
- Eettinen kasvatus liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä vahinkoja.

Eettinen kasvatus; yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Ohjataan lasta tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti ristiriitatilanteita
- Eettinen kasvatus liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä vahinkoja.

Sisältö:

- Pohditaan oikean ja väärän erottamista, ystävyyttä, toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttönä ja poikana olemiseen liittyviä oletuksia.

Menetelmät:

- yhteiset keskustelut
- roolileikit
- leikit
- sadut
- median kertomukset
- sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kehittävien materiaalien ja opetusohjelmien käyttö

Katsomuskasvatus; yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä omia, että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä, sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä
- vahvistaa lapsen valmiutta ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä sanoja ja käsitteitä

Sisältö:

- Tarkastella uskonnottomuutta muiden katsomusten rinnalla
- Tutustuminen lapsiryhmässä läsnä oleviin uskontoihin ja katsomuksiin
- Arjen asiat, juhlat, ajankohtaiset tapahtumat, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä

Menetelmät:

- Vierailut
- Lähiympäristön tapahtumat
- Juhlat
- Keskustelut
- Media

Lapsen henkilökohtaisen oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä keskustellaan huoltajan kanssa yksittäisen lapsen katsomuskasvatuksen periaatteista. Yhteistyö seurakuntien kanssa voi kuulua katsomuskasvatukseen. Jos esiopetukseen sisältyy erilaisia uskonnollisia tilaisuuksia, tulee huoltajien hyväksyntä saada lapsen osallistumiselle. Lapsille, jotka eivät osallistu näihin tilaisuuksiin järjestetään muuta opetusta.

4 TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI

Tehtävä: Tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan.

Vahvistaa lasten luonnontuntemusta ja luontosuhdetta, sekä tutustua arjen teknologiaan.

Yleiset tavoitteet:

- vahvistetaan pohjaa lasten matemaattisen ajattelun kehittymiselle ja matematiikan oppimiselle
- ohjataan lasta kiinnittämään huomiota arjessa ja ympäristössä ilmenevään
- havainnoidaan luontoa, liikutaan luonnossa ja tutkitaan sitä
- rohkaistaan lapsia tekemään kysymyksiä ja etsimään yhdessä niihin vastauksia

Matematiikka; yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- lapsia kannustetaan monipuolisesti kehittämään matemaattisia taitojaan kytkemällä
- opetus lapsen kokemuksiin arjessa ja ympäristössä
- vahvistaa lapsen matemaattista ajattelua ja oppimista
- mahdollistaa oppimisen ja oivalluksen ilo eri matemaattisten ajattelun tasolla oleville lapsille

Sisältö:

- vertailu, luokittelu, sarjoittaminen, ryhmittely
- lukukäsite, lukusanaan ja numeromerkkeihin liittäminen
- lukujonot,laskeminen eteenpäin ja taaksepäin
- geometriset muodot
- neljä laskutapaa; yhteen- ja vähennyslasku, kerto- ja jakolaskut
- kaksi- ja kolmeulotteisuus
- sijainti- ja suhdekäsitteet: edessä, ylhäällä, joka toinen,
- yläpuolella, alapuolella, takana, yhdellä tai toisella puolella
- mittaaminen
- ajankäsitteet: joskus, eilen, aamulla, huomenna, ylihuomenna
- aika, vuorokauden ajat: yö, aamu, päivä, ilta
- ongelmaratkaisu

Menetelmät:

- aktivoivat harjoitukset
- leikki
- rakentelu, askartelu, muovailu
- pelit
- kertomukset

- iPad
- ruoanlaitto/leivonta
- kokeilut/tutkimukset

Ympäistökasvatus; yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- lapsia kasvatetaan ympäristötietoisiksi kansalaisiksi, jotka suosivat kestävää elämäntapaa ja ymmärtävät ihmisen ja luonnon välisen suhteen
- lapsille syntyy myönteinen suhde luontoon
- lapsia ohjataan tutkimaan ja kehittämään, sekä kunnioittamaan luontoa ja erilaisia luontoympäristöjä
- lapset oppivat luonnossa liikkumista ja olemista (tottumus ja turvallisuus), oppivat pitämään luonnosta ja leikkimään siellä, saavat opetusta jokamiehenoikeuksista
- lapset oppivat kokemaan, huomaamaan ja seuraamaan luonnon ilmiöitä kaikilla asteillaan

Sisältö:

- lajittelu
- vuodenajat
- säätila
- luonto (kasvi- ja eläinkunta)
- rakennettu ympäristö
- aurinkokunta
- ihmisen vaikutus luontoon
- luonnonsuojelu

Menetelmät:

- luonnon kokeminen kaikilla aisteilla, leikit ja harjoitukset
- havainnointi, johtopäätösten tekeminen, syy-seuraussuhde
- luonnon ja luonnonmateriaalien käyttö
- Metsämörri
- opintokäynnit, esim Naturum-luontokeskus, Rosk´n Roll
- retket
- partiotoiminta

Tekniikka; yksityikohtaisemmat tavoitteet

- antaa lapsille käsitys teknologiasta ihmisen luovan toiminnan aikaansaannoksena
- ohjata lapsia havainnoimaan arjessa esiintyviä teknologisia ratkaisuja ja niiden toimivuutta ja ominaisuuksia
- herättää mielenkiinto tekniikan toimintaa ja käyttötarkoituksia kohtaan

Sisältö:

- keksitään ratkaisuja arjen ongelmiin, testataan niitä
- eri materiaalien käyttö keksimiseen, rakentamiseen, kokeiluihin
- iPadin käyttö; valokuvaaminen, filmaaminen,
- ohjelmointi, robotiikka
- ongelmaratkaisu ja tehtyjen ratkaisujen kuvailu

Menetelmät:

- science
- opintokäynnit
- asiantuntijavierailut

Ruoka ja kuluttaminen; yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- lisätä lapsen ruokaan liittyvää osaamista
- ohjata lasta hyviin ruokatapoihin
- tutustuttaa lapset suomalaiseen ruoka- ja tapakulttuuriin

- tutustuttaa lapset johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin

Sisältö:

- ruokailutilannetta hyödynnetään terveyttä edistävänä oppimisympäristönä
- pohditaan kohtuullisen kuluttamisen merkitystä

5 KASVAN JA KEHITYN

Tehtävä: Luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle,

sekä kehittää lapsen terveysosaamista ja turvataitoja

Yleiset tavoitteet:

- tarjota lapselle monipuolisia liikunnallisia kokemuksia
- ohjata lapsia ymmärtämään liikunnan, hyvinvoinnin ja terveyden välinen yhteys
- kehittää lapsen havaintomotorisia taitoja

Lii: yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- innostaa kaikkia lapsia liikkumaan monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa
- tarjota lapsille mahdollisuuksia kehittää motorisia ja sosiaalisia taitojaan
- harjoittaa lapsen kehonhallintaa ja tilankäsitystä, sekä aisteja

Sisältö:

- hieno- ja karkeamotoriikka
- tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot; hyppiminen, juokseminen, kiipeäminen, ryömiminen, heittäminen, tasapainoilu, roikkuminen, kieriminen
- erilaisten välineiden käyttö; pallo, hernepussit, hularenkaat, kepit ym.
- hiihto
- luistelu
- sääntöjen ja ohjeiden noudattaminen, yhteistyö ja toisten huomioiminen

Menetelmät:

- ohjatut liikuntatuokiot sisällä ja ulkona
- metsäretket
- leikki
- vapaamuotoiset liikuntatuokiot

Menetelmät:

- tutkitaan lapsille suunnattuja mainoksia
- viihtyisät ruokailutilanteet
- tutustutaan vieraaseen ruokakulttuuriin hyödyntämällä kotien asiantuntemusta

Hyvinvointi ja terveys, yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- ohjataan lapsia ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitystä hyvinvoinnille ja terveydelle
- opettaa lapsille perustaitoja hygieniasta

Sisältö:

- pohditaan terveyttä ja sairautta, sekä niiden syitä sekä ihmisen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä ja mielen hyvinvointiin
- hyvät ihmissuhteet, ystävyys, toisten huomioiminen, tunteiden tunnistaminen ja käsittely
- uni ja liikunta ja niiden vaikutus hyvinvointiin
- hygienia

Menetelmät:

- keskustelut
- kertomukset, sadut
- elokuva
- terveydenhoitohenkilökunnan vierailut
- opintokäynnit
- aikuisen arjen roolimalli

Turvallisuus; yksityikohtaisemmat tavoitteet

- tukea lapsen turvallisuuden tunnetta
- antaa lapselle valmiuksia tarvitessaan pyytää ja hakea apua
- ohjata lasta toimimaan turvallisesti arjen tilanteissa

Sisältö:

- lapset saavat tietoa oikeudestaan turvalliseen elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen
- rohkaistaan lapsia hakemaan apua aikuiselta ongelmatilanteissa
- harjoitellaan lähiympäristössä liikkumisen sääntöjä
- harjoitellaan turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä

Menetelmät:

- havainnoidaan ja pohditaan yhdessä arjen toimintaympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita
- tutkitaan yhdessä oppimisympäristöjä mahdollisten riskitilanteiden tunnistamiseksi
- sosiaaliset kertomukset, sadut, elokuvat
- opintokäynnit
- asiantuntijavierailut

4.3.1. Ilmaisun monet muodot (001)

Lasten oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja ilmaisevat itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Harjoittelu tukee myös lasten keskittymiskyvyn ja itsesäätelytaitojen kehittymistä. Esiopetuksen tehtävä on kehittää lasten ilmaisua ***musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun*** *perustaitoja harjoittelemalla. Kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä monilukutaidon kehittymistä. Eri ilmaisumuotojen käyttö esiopetuksen arjessa ja juhlissa tarjoaa mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurista monimuotoisuutta ja iloita siitä.*

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja ohjataan käyttämään ilmaisun eri muotoja. Opetus suunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta sekä kokemuksia luovasta prosessista ja siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä ja lähiseudun kulttuuritarjontaa.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen ***musiikillinen toiminta*** *on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia heidän omista musiikillisista taidoistaan laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Heidän kanssaan opetellaan lauluja ja tutustutaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin. Musiikilla leikitään,*

kokeillaan ja improvisoidaan. Lasten kanssa havainnoidaan äänen tasoa, kestoa, voimaa ja sointivärejä musiikillisessa toiminnassa. Opetus tarjoaa lapsille kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä.

Esiopetuksessa harjoitellaan ***käsitöiden tekemistä*** *ja erilaisten työvälineiden käyttöä. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen. Lasten kanssa kokeillaan sekä kovien että pehmeiden materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa ja omien taitojensa puitteissa yhdessä toisten kanssa. Lapset suunnittelevat ja valmistavat opettajan ohjauksessa myös pitempikestoisen käsityön. Työskentelyssä voidaan hyödyntää paikallisia tai lapsiryhmän taustoihin liittyviä käsityöperinteitä.*

Esiopetuksessa tuetaan lasten ***kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun*** *kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opeteltava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tuottamiensa kuvien lisäksi taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.*

Lapsia rohkaistaan ***suulliseen ja keholliseen ilmaisuun*** *monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstetään yhdessä ilmaisun keinoin. Opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja sekä lasten kirjallisuutta. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista. Ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta ja tanssia.*

4.3.2. Kielten rikas maailma (002)

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Esiopetusiässä kielestä tulee yhä vahvemmin lasten ajattelun, ilmaisun ja vuorovaikutuksen väline, jonka avulla he jäsentävät arkeaan ja rakentavat maailmankuvaansa. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten ***kielellisten taitojen*** *kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista. Keskeistä on vahvistaa lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielellinen mallintaminen ja runsas myönteinen palaute ovat tärkeitä oppimiselle. Erilaisten viestien tulkitseminen ja tuottaminen suullisesti ja viestinnän välineitä käyttäen ovat osa vähitellen kehittyvää monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista laaja-alaista osaamista. Esiopetuksessa lasten kielellisen ja kulttuurisen taustan monimuotoisuus tunnistetaan, sitä kunnioitetaan ja sen jatkuvuutta tuetaan. Eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuutta sekä kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvän laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.*

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kieliin ja kulttuureihin. Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Lasten kehittyvää lukuja kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Opetus ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan. Esiopetuksessa opettaja tukee jokaisen lapsen opetuskielen taitojen kehittymistä. Opetuskielen lisäksi esiopetuksessa havainnoidaan muita kieliä. On tärkeää, että lapset, joiden äidinkieli on muu kuin esiopetuksen kieli, saavat vahvan tuen opetuskielen taidon kehittymiselle ja samalla kokemuksen, että heidän kotona puhumansa kieli on tärkeä ja arvokas. Opetuksessa huomioidaan, että lapset voivat samaan aikaan omaksua useita eri kieliä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

*Lasten **suomen/ ruotsin/ saamen/ viittomakielen taidon** kehittymistä tuetaan monipuolisesti esiopetuksen aikana.*

Opetus tarjoaa lapsille mahdollisuuksia harjoitella kuuntelemista ja puhumista erilaisissa tilanteissa. Heitä ohjataan kertomaan ja keskustelemaan sekä eläytymään, ymmärtämään ja muistamaan kuulemaansa. Sanojen merkityksiä pohditaan yhdessä ja sanoilla leikitellään. Yhteisissä keskusteluissa lapset kehittävät taitojaan kysyä, päätellä ja arvioida kuulemaansa. Lapsia innostetaan tarinoiden tekemiseen ja taitoa harjoitellaan esimerkiksi saduttamalla tai digitarinoita tekemällä.

Lapsille luetaan erilaisia tekstejä ja niistä keskustellaan yhdessä. Tämä auttaa lapsia ymmärtämään lukemisen merkitystä. Opettajan mallintamisen ja erilaisten harjoitusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi. Kirjoitettua ja puhuttua kieltä tutkitaan yhdessä. Lapsia ohjataan havaitsemaan, että puheen voi jakaa pienempiin osiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin.

Lasten lukutaidon kehittymistä tuetaan järjestämällä heille mahdollisuuksia leikilliseen kirjoittamiseen ja omien tekstien tuottamiseen tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Lapsia innostetaan yhdessä ja omatoimisesti tunnistamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä taitojensa ja mielenkiintonsa mukaisesti heille mielekkäissä asiayhteyksissä.

Opetuksessa käytetään monipuolisesti lastenkirjallisuutta. Lapsia rohkaistaan tutkimaan ja lukemaan oman taitonsa mukaisesti erilaisia tekstejä sekä kertomaan ja ilmaisemaan eri tavoin kuulemastaan tai lukemastaan.

Erilaisten leikkien ja harjoitusten avulla tuetaan lasten hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä heidän kykyään hahmottaa tilaa ja suuntia. Lapsia ohjataan tarkoituksenmukaiseen kynäotteeseen ja näppäimistöjen käyttöön.

*Esiopetuksessa tuetaan lasten kielellisiä valmiuksia havainnoimalla **eri kieliä** yhdessä lasten kanssa. Erityisesti tarkastellaan lapsiryhmässä ja lähiympäristössä puhuttuja kieliä. Näin tuetaan lasten kielitietoisuuden ja oman kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymistä. Samalla lapsia autetaan havaitsemaan ympäröivän maailman kielellinen ja kulttuurinen rikkaus ja kiinnostavuus. Opetuksessa voidaan käyttää esimerkiksi erikielisiä lauluja, leikkejä ja viittomia.*

4.3.3. Minä ja meidän yhteisömme (003)

*Lasten elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. **Aihetta lähestytään historiallisesta ja yhteiskunnallisesta sekä etiikan ja katsomusten näkökulmista**. Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunnetaitojen kehittäminen ja rakentavan käyttäytymisen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin yhdessä kokonaisuuden muiden tavoitteiden kanssa tukee lasten kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen.*

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa yhteiskunnan, erityisesti lähiyhteisön toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyisyyttä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen kohtaamisen ja ajattelun taitoja sekä tunnetaitojen kehittymistä. Lapset tutustuvat opettajan johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin katsomuksiin ja uskontoihin sekä niihin liittyviin tapoihin ja perinteisiin. Lapsia rohkaistaan kysymään ja heidän pohdinnoilleen ja ihmettelylle annetaan

tilaa. Kokonaisuuden työtapoina korostuvat keskustelut sekä erilaiset eläytymisen mahdollistavat menetelmät.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

*Lasten kanssa tutustutaan johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen **historiallisesta** näkökulmasta. Aihetta lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen. Lisäksi opetuksessa voidaan käsitellä lapsia kiinnostavia muita historiallisia tapahtumia, henkilöitä, kulttuureja ja kulttuuriperintöä. Tiedon lähteinä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä sekä hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta omasta kulttuuriperinnöstään. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös juhlaperinteitä, kertomuksia, perinneleikkejä ja vanhoja lauluja.*

*Lasten kiinnostusta **yhteiskunnallisiin** asioihin herätetään keskustelemalla heitä kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista. Lasten kanssa tutustutaan mediaan ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti. Mediatarjonnan sisältöä ja todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Opetuksessa tutustutaan lasten oikeuksiin hyödyntäen YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista. Lasten kanssa laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä. Samalla autetaan lapsia ymmärtämään, että yhteisön säännöt ovat ihmisten luomia sopimuksia. Lähiympäristöä hyödynnetään niin että lapsilla on mahdollisuus aitoon osallistumis- ja vaikuttamiskokemukseen.*

*Esiopetukseen sisältyy koko ryhmälle yhteistä **eettistä kasvatusta.** Kasvatus liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä valintoja. Lapsia ohjataan tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita. Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttönä ja poikana olemiseen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista. Yhteisten keskustelujen lisäksi luontevia tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esimerkiksi roolileikit sekä sadut ja median kertomukset. Opetuksessa voidaan hyödyntää sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja.*

*Esiopetuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Uskonnottomuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatus liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankohtaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä omia että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä. Lapsia rohkaistaan erilaisten elämänkysymysten pohdintaan yhdessä toisten kanssa toimien. Samalla heidän valmiutensa ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä sanoja ja käsitteitä vahvistuvat. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia.*

4.3.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni (004)

*Lasten toimintaympäristö - lähiluonto ja rakennettu ympäristö sekä muut esiopetuksen oppimisympäristöt - tarjoavat runsaasti aineksia lasten oppimiselle. Erityisen tärkeää opetuksen liittäminen lasten kokemusmaailmaan ja heidän toimintaympäristöönsä on **matemaattisten taitojen** opettelussa sekä **teknologia- ja ympäristökasvatusten** toteuttamisessa. Toimintaympäristöön liittyvät havainnot, kokemukset ja tiedot, niiden jäsentäminen ja kuvaaminen auttavat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Kehittyvä taito nimetä asioita sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä edistää lasten monilukutaitoa. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan. Tehtävänä on myös vahvistaa lasten luonnontuntemusta ja luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan. Esiopetuksessa tutustutaan tutkivaan oppimiseen havainnoimalla ja tutkimalla ympäristöä sekä kokeilemalla ja päättelemällä.*

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa vahvistetaan pohjaa lasten matemaattisen ajattelun kehittymiselle ja matematiikan oppimiselle. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota arjessa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Opetus luo mahdollisuuksia luvun, muutoksen ja ajan käsitteiden

sekä tason ja avaruuden hahmottamisen ja mittaamistaitojen kehittymiselle. Opetuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille.

Opetuksessa havainnoidaan luontoa. Lasten ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tuetaan tarjoamalla lapsille kokemuksia luonnossa liikkumisesta sekä sen tutkimisesta. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa sekä kokeilemaan ja keksimään omia ratkaisuja.

Opetuksessa tutustutaan tutkivaan työtapaan. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä ja etsimään niihin yhdessä selityksiä. Lapset opettelevat vertailemaan, luokittelemaan sekä järjestämään havaintojen tai mittausten pohjalta saatuja tietoja. Heitä rohkaistaan tekemään päätelmiä ja keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin sekä kokeilemaan ratkaisuja. Opetuksessa harjoitellaan dokumentointia eri välinein sekä esittämään tuloksia eri tavoin.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

*Lapsia kannustetaan kehittämään **matemaattisia taitojaan** toiminnallisesti, leikkien ja eri aisteja käyttäen erilaisissa oppimisympäristöissä. Opetuksessa tutustutaan matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisesti ja yhdessä toimien.*

Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan erilaisissa arjen tilanteissa opettajan mallintamisen ja kielellistämisen avulla. Havaintoja harjoitellaan esittämään itse ja kuvien sekä erilaisten välineiden avulla. Toiminta suunnitellaan niin että siinä on paljon mahdollisuuksia luokitella, vertailla, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Opetukseen kuuluu muistia kehittäviä leikkejä ja tehtäviä. Lapsia kannustetaan myös toimintaympäristöön liittyvien ongelmanratkaisutehtävien päättelyyn ja ratkaisujen etsimiseen.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti leikkien ja työskennellen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä sekä liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukumääriä vertaillaan ja tutkitaan lukumäärän muutosta käytännön esimerkkejä keksien. Erityisesti opetuksessa kiinnitetään huomiota lasten lukujonotaitojen ja nimeämisen kehittämiseen.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tason ja tilan hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan ja kokeilemaan 2- ja 3-ulotteisuutta sekä opettelemaan sijainti- ja suhdekäsitteitä, kuten edessä, ylhäällä ja joka toinen, esimerkiksi liikuntaleikkien avulla. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Opettajan ohjauksessa lapset tutustuvat ympäristössä oleviin muotoihin ja harjoittelevat nimeämään niitä.

Esiopetuksessa kokeillaan mittaamista keholla ja eri välineillä. Opetuksessa harjoitellaan ajankäsitteitä, kuten joskus, eilen ja aamulla. Aikajärjestystä pohditaan yhdessä esimerkiksi vuorokaudenaikoja havainnoimalla.

Opetuksessa hyödynnetään muun muassa leikkejä, pelejä ja tarinoita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.

*Esiopetuksen **ympäristökasvatus** tarjoaa lapsille luontokokemuksia sekä mahdollisuuden tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin ja luonnon ilmiöihin**.** Ympäristöä havainnoidaan eri aistein sekä havaintovälineiden avulla. Opetukseen voi kuulua myös pieniä kokeita. Havainnoista keskustellaan ja havaintotietoa harjoitellaan luokittelemaan. Samalla opetellaan luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä sekä pohditaan syy-seuraus suhteita. Lasten luonnontuntemusta hyödynnetään opetuksessa. Lasten kanssa harjoitellaan tiedon hankintaa hakemalla yhdessä tietoa joistakin lapsia kiinnostavista asioista. Opetuksessa luodaan pohjaa kestävälle elämäntavalle tutustumalla luonnonsuojeluun. Lapsia ohjataan huolehtimaan ympäristöstään ja sen viihtyisyydestä.*

*Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjessa esiintyviä **teknologisia ratkaisuja** ja niiden ominaisuuksia ja toimivuutta. Opetuksessa tuodaan esille, että teknologia on ihmisen luovan toiminnan aikaansaamaa. Lapset tutustuvat teknologiaan keksimällä,*

askartelemalla ja rakentamalla itse erilaisia rakenteita ja ratkaisuja eri materiaaleja hyödyntäen. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppimisympäristöjen välineiden lisäksi esimerkiksi lasten omia leikkikaluja ja miettiä niiden toimintaperiaatteita.

4.3.5. Kasvan, liikun ja kehityn (005)

Itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot ovat osa esiopetuksen tavoitteena olevaa laaja-alaista osaamista. Kehittyäkseen tällä osaamisen alueella lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoja ja pohdintaa, joiden pohjalta heidän arvostuksensa ja taitonsa voivat vähitellen kehittyä. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään ***liikkumisen, ruuan, kuluttajuuden, terveyden sekä turvallisuuden*** *näkökulmista. Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle sekä kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja. Lisäksi tehtävänä on edistää kestävään elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulutus- ja puhtaustottumuksia.*

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Lapset saavat monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja alkavat ymmärtää liikkumisen yhteyttä hyvinvointiin ja terveyteen. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten yleisten oppimisedellytysten kannalta tärkeiden havaintomotoristen taitojen kehittymiseen. Lasten kanssa tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä. Lapsia ohjataan kohtuulliseen kulutukseen. Opetuksessa pohditaan terveyteen liittyviä tekijöitä sekä tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään. Lapset saavat tietoja turvallisesta liikkumisesta lähiympäristössä sekä esiopetuksen oppimisympäristöissä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on innostaa lapsia ***liikkumaan*** *monipuolisesti ja kokemaan liikkumisen iloa. Liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhdessä toimimisen taidot kehittyvät. Samalla heidän kehonhallintansa vahvistuu sekä heidän taitonsa hahmottaa omaan kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan kehittyy. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikkumiseen sekä sisällä että ulkona. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia rohkaistaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.*

Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisesti ja säännöllisesti arkeen liittyviä motorisia perustaitoja eri ympäristöissä. Näitä ovat tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot. Tasapainoa harjoitellaan pysähtymisiä ja harhauttamisia sisältävien leikkien avulla tai taitoradalla leikitellen. Liikkumistaitoja edistetään kierimistä, kiipeämistä, juoksua ja hyppelyjä sisältävillä harjoituksilla. Välineenkäsittelytaitoja harjoitellaan työntämällä ja vetämällä sekä käyttämällä monipuolisesti eri välineitä ja palloja. Lisäksi lapsia innostetaan harjaannuttamaan hienomotorisia taitojaan sorminäppäryyttä ja tarkkuutta kehittävien pelien ja leikkien avulla. Tavoitteena on, että toiminta antaa kaikille lapsille mahdollisuuksia osallistumiseen ja onnistumiseen sekä tukee lasten hyvinvointia ja toimintakykyä.

Esiopetuksessa ruokailutilanteita käytetään päivittäisen terveyttä edistävän syömisen ja ***ruokaan liittyvän osaamisen*** *oppimisympäristönä. Ruokailutilanteista luodaan lasten kanssa mahdollisimman viihtyisiä ja lapsia ohjataan hyviin tapoihin. Suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin lisäksi opetuksessa tutustutaan johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin kotien asiantuntemusta hyödyntäen.*

Lasten kanssa tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa sekä pohditaan ***kohtuullisen kuluttamisen*** *merkityksestä. Esimerkiksi lasten leikeissä ja piirroksissa ilmenevät tulkinnat kulutuksesta ja mainonnasta voivat toimia esiopetuksen kuluttajakasvatuksen pohjana.*

Lapsia ohjataan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitystä ***hyvinvoinnille ja terveydelle****. Lasten kanssa pohditaan terveyttä ja sairauksia ja niiden syitä sekä ihmisen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä ja mielen hyvinvointiin.*

Hyvistä ihmissuhteista ja niiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille keskustellaan. Kaveruutta ja toisten huomioon ottamista sekä tunteiden tunnistamista ja hallintaa harjoitellaan arjen tilanteissa. Lasten kanssa havainnoidaan nukkumisen ja liikkumisen määrää sekä mietitään niiden yhteyttä päivittäiseen virkeyteen ja hyvään oloon. Opetuksessa haetaan tietoa hygieniasta ja harjoitellaan siihen liittyviä perustaitoja osana esiopetuksen arkea.

*Lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudestaan **turvalliseen** elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmissa arjen tilanteissa. Lapsia rohkaistaan hakemaan aikuisen apua esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdatessaan sekä kertomaan huolistaan. Opetuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä ikäkaudelle sopivalla tavalla.*

4.4. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia kysymyksiä

Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia esiopetuksen yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettien kasvua sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Erityisenä tavoitteena on tukea kaksi- ja monikielisten lasten eri kielten taitoa.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Erillisessä ryhmässä esiopetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä[74]. Huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana perusopetuslain mukaisella esiopetuksen opetuskielellä.

Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa

***Saamelaislasten** esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. Opetuksessa voidaan hyödyntää lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Esiopetusta voidaan järjestää saamenkielisenä tai kaksikielisenä kielikylpyopetuksena.*

Silloin kun esiopetus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen ymmärtämistä ja kielen käyttötaitoja. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä.

***Romanilasten** esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan. Lisäksi tuetaan kaksikielisyyttä yhteistyössä lasten perheiden kanssa. Lapsille annetaan romanikielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Romanikielen opetuksessa tutustutetaan lapsia romanikieleen ja -kulttuuriin, laajennetaan sana- ja ilmaisuvarantoa sekä rohkaistaan käyttämään kieltä erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.*

***Viittomakieltä** käyttävien lasten esiopetus toteutetaan ensisijaisesti viittomakielisessä ryhmässä tai sekaryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakielisen esiopetuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus omaksua viittomakieltä. Tavoitteena on myös vahvistaa lasten suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakielistä ilmaisua ja viittomavarantoa sekä rohkaista käyttämään viittomakieltä ja lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä.*

74 *Perusopetuslaki 10 §*

Esiopetuksessa tuetaan monipuolisesti vieraskielisten ja monikielisten lasten kielitaidon sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään tavoitteellisena ja kielitietoisena opetuksena kielellisten taitojen ja valmiuksien osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien. Oma äidinkieli sekä suomen/ruotsin oppiminen toisena kielenä rakentavat pohjaa lasten toiminnalliselle kaksi- ja monikielisyydelle. Lasten oman äidinkielen/ äidinkielten opetusta tarjotaan mahdollisuuksien mukaan. Mikäli kunta järjestää valmistavaa[75] opetusta, voivat maahanmuuttajataustaiset lapset osallistua siihen. Jos lapsi pystyy seuraamaan esiopetusta, voi hän siirtyä esiopetukseen jo ennen valmistavan opetuksen päättymistä.

Kaksikielinen esiopetus

Kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyskautta tarjoamalla tavanomaista esiopetusta monipuolisempaa kielikasvatusta. Opetuksessa luodaan motivoivia kieltenoppimistilanteita, joilla rakennetaan pohjaa elinikäiselle kielten opiskelulle. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä kehittää lasten kielitietoisuutta. Lasten kaksi- tai monikielistä kieli-identiteettiä tuetaan ja heille tarjotaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua kieliä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Myös monenlaiset kulttuurit, joita tuodaan tietoisesti esiin ja keskusteltavaksi, kohtaavat luontevasti tällä tavoin järjestetyssä opetuksessa.

Suppeamman kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne kieltä kohtaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa pyritään luomaan lapsille valmiuksia toimia kaksikielisessä ympäristössä ja oppia opetuskielen lisäksi myös muulla kielellä.

Kaksikielistä opetusta voidaan toteuttaa usealla tavalla. Yhteistä toteutustavoille on se, että kielet eivät ole pelkästään opetuksen ja oppimisen kohteena, vaan niitä käytetään oppimiskokonaisuuksien opetuksessa ja esiopetuksen arjen toiminnassa.

Laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy esiopetuksessa

Ruotsinkielistä kielikylpyä voidaan järjestää suomenkielisessä esiopetuksessa ja suomenkielistä kielikylpyä ruotsinkielisessä esiopetuksessa. Lisäksi sekä suomen- että ruotsinkielisessä esiopetuksessa voidaan järjestää saamenkielistä kielikylpyä. Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy on ohjelma, joka alkaa esiopetuksesta ja kestää perusopetuksen loppuun. Esiopetuksen ja koulun opetuskieli sekä toinen kotimainen kieli tai saamen kieli muodostavat kokonaisuuden. Esiopetus toteutetaan pääosin kielikylpykielellä. Lasten äidinkielen tai äidinkielten taitojen kehittymistä tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Kielikylpyopettaja käyttää johdonmukaisesti ainoastaan kielikylpykieltä. Lapsia kannustetaan kielikylpykielen monipuoliseen käyttöön, mutta heillä tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään. Lapsia kannustetaan opetuskielisen kulttuurin lisäksi myös toisen kotimaisen kielen mukaiseen tai saamelaiseen kulttuuriin tutustumiseen. Kotimaisten kielten kielikylvyn tavoitteena on antaa lapsille valmiudet jatkaa opiskelua sekä opetuskielellä että toisella kotimaisella kielellä tai saamen kielellä. Esiopetuksen ja tulevan kielikylpykoulun välisessä yhteistyössä varmistetaan, että koulussa on käytettävissä riittävästi tietoa kouluun siirtyvien lasten kielenkehityksen vaiheesta.

Muu laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa osa toiminnasta (vähintään 25 %) toteutetaan jollakin muulla kielellä kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Jotkut lapsista voivat puhua kyseistä kieltä äidinkielenään. Toiminta suunnitellaan siten, että eri kieliryhmät saavat oppimiselleen tarvittavaa tukea. Ryhmissä voi olla myös lapsia, joille kumpikaan opetuksessa käytettävä kieli ei ole äidinkieli. Pääsääntöisesti nämä lapset ohjataan valmistavaan opetukseen, jos sellaista on saatavilla.

75 *Perusopetuslaki 5 § (1707/2009) ja Perusopetusasetus 3 § (309/2021)*

Kaksikielisessä esiopetuksessa toiminta suunnitellaan niin, että kahdella kielellä toteutetusta esiopetuksesta muodostuu kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat läsnä ja kehittyvät vähitellen opettajan mallintamisen ja lasten aktiivisen toiminnan kautta. Mikäli mahdollista, kukin opettaja käyttää vain jompaakumpaa kieltä aktiivisesti. Lapsia kannustetaan monipuoliseen kielenkäyttöön. Myös opetuskieliin liittyviä kulttuureita tuodaan lasten ulottuville. Tavoitteena on valmius jatkaa opiskelua molemmilla kielillä. Tavoite asettaa vaatimuksia oppimisympäristöille ja edellyttää yhteistyötä esiopetuksen ja perusopetuksen järjestäjän välillä lasten siirtyessä perusopetukseen.

Suppeampi kaksikielinen esiopetus

Kielirikasteinen esiopetus

Kielirikasteisella esiopetuksella tarkoitetaan esiopetusta, jossa alle 25 % toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Kielirikasteinen esiopetus antaa luontevia mahdollisuuksia tuoda monikielisyyttä ja kulttuurien kohtaamisia esiin esiopetuksen arjessa ja toimintakulttuurissa. Tavoitteena on, että lapset olisivat sekä kielen oppijoita että käyttäjiä. Tavoitteena voi olla siirtyminen kielirikasteiseen tai muuhun kaksikieliseen perusopetukseen.

RASEBORG
RAASEPORI

Logo

Esiopetus on osa kulttuurisesti muuttuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa. Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. Yhteistyössä muiden kanssa pidetään oikeutta omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen perusoikeutena. Esiopetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään ryhmän ja ympäristön monimuotoista kulttuuriperintöä sekä kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista moninaisuutta. Tämä edellyttää, että henkilöstöllä on tietoa eri kulttuureista ja katsomuksista sekä kykyä tarkastella asioita eri näkökulmista ja asettua toisen asemaan.

Esiopetuksessa saadut kokemukset, taidot ja tieto omasta kulttuuriperinnöstä vahvistavat lasten kykyä omaksua, hyödyntää ja muokata kulttuuria. Esimerkiksi leikit, ruokailutilanteet ja juhlat tarjoavat mahdollisuuksia jakaa kokemuksia eri perinteistä ja tavoista. Henkilöstö lukee monipuolista lastenkirjallisuutta, jotta jokaisella lapsella on mahdollisuus tunnistaa itsensä kirjan sisällöstä ja hahmoista sukupuolen, etnisen taustan, uskonnon, yhteiskuntaluokan, toimintakyvyn tai perhemuodon osalta. Lapsia tuetaan kehittämään myönteinen suhtautuminen ympäristön moninaisuuteen. Samalla edistetään kulttuurisesti kestävää kehitystä, jonka tavoitteena on vahvistaa kulttuurista identiteettiä sekä lisätä tietoa ja kunnioitusta muita kulttuureja kohtaan.

Kestävä kulttuuri on kulttuuria, joka ei pysähdy paikalleen, vaan elää ja muuttuu vuorovaikutuksessa ihmisten ja ympäristön kanssa. Kestävässä kulttuurissa hyväksytään ihmisten erilaisuus ja kunnioitetaan jokaisen perusvapauksia ja -oikeuksia. Kulttuurisesti kestävä kehitys vaalii alueellisia erityispiirteitä, edistää ihmisten ja alueiden hyvinvointia sekä mahdollistaa erilaisten kulttuurien säilymisen ja kehittymisen.

Kielitietoisessa esiopetuksessa ymmärretään, että kieli on läsnä koko ajan ja kaikkialla. Henkilöstö ymmärtää kielen keskeisen merkityksen lasten kehitykselle ja oppimiselle, viestinnälle ja yhteistyölle sekä identiteetin rakentumiselle ja osallisuudelle yhteiskunnassa. Monikielisyyden näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä monikulttuurisessa maailmassa. Henkilöstön tulee olla tietoinen siitä, että he toimivat kielellisinä malleina lapsille ja kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttöönsä. Henkilöstö kannustaa lapsia käyttämään kieltä monipuolisesti. Lasten

kielellinen lähtötaso otetaan huomioon, ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihtelevaan kielenkäyttöön. Lasten omia kieliä arvostetaan ja heille annetaan mahdollisuus käyttää niitä.

Kielitietoisen pedagogiikan arviointiin ja kehittämiseen käytetään Raaseporissa kansallista SpråkPeda-työkalua. SpråkPedan avulla henkilöstö tulee tietoiseksi lasten monikielisyydestä ja voi tehdä sen näkyväksi lapsiryhmän arjessa. Työkalu ohjaa henkilöstöä pohtimaan, arvioimaan ja kehittämään kielitietoista pedagogiikkaa.

Raaseporin esiopetuksessa henkilöstö luo viestintäilmapiirin, jossa jokainen lapsi voi turvallisesti ilmaista mielipiteensä ja jossa jokaisen yksilön kulttuuria arvostetaan. Lasten osallisuuden varmistamiseksi tulee huolehtia siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus tulla ymmärretyksi ja ymmärtää, mitä ympärillä tapahtuu. Henkilöstö luo tietoisesti tilanteita ja rutiineja, jotka tarjoavat mahdollisuuksia vuoropuheluun, kertomiseen ja satujen lukemiseen pienryhmissä. Viestinnän tukena henkilöstö käyttää eleitä, ilmeitä, kehonkieltä, esineitä, kuvia ja/tai piirroskuvia.

Toiminnassa tuetaan vieraskielisiä ja monikielisiä lapsia kehittämään kielitaitoaan, kielellistä ja kulttuurista identiteettiään sekä itsetuntoaan. Osa lapsista tutustuu suomalaiseen kulttuuriin ja suomen tai ruotsin kieleen vasta esiopetuksen alkaessa. Esiopetus tukee lapsen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Huoltajille kerrotaan suomalaisen esiopetuksen tavoitteista, sisällöistä ja menetelmistä. Henkilöstö käyttää **SpråkPeda-työkalua** keskustellessaan perheen kieliympäristöstä, kielivalinnoista, monikielisestä ja kulttuurisesta identiteetistä sekä lapsen äidinkielen – yhden tai useamman – kehityksestä ja merkityksestä. Tarvittaessa keskusteluissa käytetään tulkkia molemminpuolisen ymmärryksen varmistamiseksi.

Raaseporissa toimii **SpråKi-verkosto** (**Språ**k-**Ki**elet), jonka tavoitteena on kehittää ja tukea kieli- ja kulttuuritietoista työtä. Henkilöstön työvälineenä on sähköinen SpråKi-verkkosivusto, jolle on koottu materiaalia henkilöstön tueksi. Verkostoa johtaa kieli- ja kulttuuriopettaja.

Lapset, joiden kotikieli on muu kuin suomi tai ruotsi ja joiden suomen/ruotsin kielitaito ei vastaa ikätasoa, saavat suomi/ruotsi toisena kielenä -opetusta osana ryhmäkohtaista tukiopetusta. Opetus on tavoitteellista ja perustuu lasten kielitaidon säännölliseen havainnointiin ja kartoitukseen. Kielitaidon kartoituksessa käytetään yhteisesti sovittuja menetelmiä, kuten lapsen kielitaidon havainnointia ja dokumentointia arjen eri tilanteissa sekä SpråkPeda-materiaalia. Kolmiosaisesta materiaalipaketista käytetään ensimmäistä osaa ”Kielitietoisen oppimisympäristön arviointi” kaikissa lapsiryhmissä, ja se toimii osana ryhmäsuunnitelmaa oppimisympäristöjä suunniteltaessa, arvioitaessa ja kehitettäessä. SpråkPedan toinen osa ”Havainnot monikielisten lasten kielimaailmasta” otetaan käyttöön, kun lapsi elää kahden tai useamman kielen ympäröimänä. Materiaalipaketin kolmas osa ”Monikielisen lapsen ruotsin kielen taitojen seuranta” otetaan käyttöön tukena lapsen ruotsin kielen taitojen kartoituksessa ja seurannassa sekä S2-opetuksen suunnittelussa.

Monipuolisten viestintätilanteiden ja oppimisympäristöjen avulla lapsille tulee tarjota mahdollisuus käyttää ja omaksua suomen tai ruotsin kieltä. Lähtökohtana tulee olla konkreettinen kieli ja arjessa käytettävä sanavarasto. Kielen ymmärtämisen ja tuottamisen taidot tulee yhdistää toisiinsa. Näin lapsi oppii tekemään havaintoja ja ilmaisemaan ajatuksiaan, tunteitaan ja mielipiteitään omalla ja tilanteeseen sopivalla tavalla.

Opettaja vastaa ryhmänsä S2-opetuksen suunnittelusta, toteutuksesta, arvioinnista ja pedagogisesta dokumentoinnista. Opettaja vastaa myös yhteistyöstä huoltajien kanssa. Koko henkilöstö osallistuu kieli- ja kulttuuritietoisen pedagogiikan sekä S2-opetuksen toteuttamiseen.

Henkilöstö on tietoinen äidinkielen merkityksestä lapsen kehitykselle ja oppimiselle ja tukee vanhempia heidän tehtävässään opettaa ja tukea kotikieltä. Lapsen kotikielen kehityksestä keskustellaan yhdessä vanhempien kanssa, kun laaditaan ja arvioidaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Vastuu lapsen äidinkielen ja kulttuurin ylläpitämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti huoltajilla.

Ryhmän suunnitelmassa kirjataan lasten kielikasvatuksen pedagogiset tavoitteet ja menetelmät. Esiopetuksen oppimisympäristöjä suunniteltaessa otetaan huomioon kaikkien lasten kielet ja kulttuurit. Suunnittelussa huomioidaan mm. lasten huoltajat, samaa kieltä puhuva henkilöstö, kirjastopalvelut sekä tieto- ja viestintäteknologia. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset

taustat ja taidot nähdään yhteisöä rikastuttavana voimavarana. Kieli- ja kulttuuritietoisessa pedagogiikassa kielet, kulttuurit ja katsomukset liitetään osaksi esiopetuksen kokonaisuutta.

Valmistava opetus

Kuusivuotiaiden valmistavaa opetusta tarjotaan Raaseporissa niille maahanmuuttotaustaisille lapsille, joiden opetuskielen (suomi/ruotsi) taito jää havaintojen ja kartoitusten perusteella alle kehittyvän peruskielitaidon (KieliPeda taitotaso A2) ja jotka eivät ole syntyneet Suomessa. Raaseporin valmistava opetus järjestetään inklusiivisesti lähivarhaiskasvatusyksikön esiopetusryhmässä.

Valmistava opetus kattaa kaikki esiopetuksen oppimisen alueet. Lapsi osallistuu päivittäiseen esiopetukseen (4 tuntia) ja saa lisäksi yhden tunnin lisäopetusta suomi toisena kielenä (S2) päivittäin. Tämä lisätunti valmistavaa opetusta toteutetaan joustavasti ryhmän toiminnan tai lapsen vireystilan mukaan.

Valmistavan opetuksen opetuskieli on suomi tai ruotsi sen mukaan, jatkaako lapsi suomen- vai ruotsinkielisessä perusopetuksessa. Lapsen huoltajat valitsevat koulukielen.

Raaseporissa on valmistavan opetuksen käsikirja.

Raaseporissa työskentelee kieli- ja kulttuuriopettaja, joka ohjaa ja konsultoi henkilöstöä monikielisiin ja monikulttuurisiin lapsiin liittyvissä asioissa sekä osallistuu tarvittaessa kielitaidon kartoitukseen, S2-opetuksen suunnitteluun ja arviointiin yhteistyössä henkilöstön kanssa.

4.5. Paikallisesti päätettävät asiat

Monipuoliset työtavat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan,

- *millaisia työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavia periaatteita paikallisesti käytetään*
- *miten henkilöstön itsearviointia sekä huoltajilta ja lapsilta saatua palautetta käytetään työtapojen kehittämisessä.*

Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Paikallisessa opetussuunnitelmassa tarkennetaan perusteissa kuvattuja esiopetuksen arvioinnin periaatteita ja käytäntöjä. Lisäksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan,

- *miten arviointia koskevan tiedon siirron käytännöt toteutetaan lapsen siirtyessä perusopetukseen tai lapsen vaihtaessa esiopetuspaikkaa*
- *miten henkilöstön itsearviontiin perustuvia tietoja sekä lapsilta ja huoltajilta saatua palautetta käytetään esiopetuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä*
- *millaista osallistumistodistusta käytetään.*

Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Paikalliseen opetussuunnitelmaan liitetään esiopetuksen yhteiset tavoitteet, jotta esiopetuksen yhtenäisyys voi toteutua. Lisäksi opetussuunnitelmassa kuvataan, miten lasten mielenkiinnon kohteet otetaan huomioon oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa voidaan tarkentaa yhteisten tavoitteiden kuvauksia.

Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia kysymyksiä

Paikallisessa opetussuunnitelmassa otetaan huomioon, että lasten kieli- ja kulttuuritaustat vaihtelevat. Opetussuunnitelmassa kuvataan eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetusta sekä kaksikielistä opetusta niiltä osin kuin paikallinen esiopetuksen järjestäminen edellyttää.

Opetuksen järjestäjä antaa ohjeet, miten mahdollisiin yksikkö- tai toimipaikkakohtaisiin esiopetuksen opetussuunnitelmiin kirjataan tarvittavat täsmennykset, jotta kansallisesti ja paikallisesti asetetut tavoitteet voivat toteutua.

5. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Oppimisen tai esiopetukseen osallistumisen vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi monipuolisilla työtavoilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet.

Opetuksen järjestäjän tulee varmistaa oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt[76] osana kaikkea esiopetuksen toimintaa. Oppimisympäristöt tulee rakentaa sekä esiopetuksen ryhmässä että esiopetuksen toimipaikassa kaikille lapsille sopiviksi. Opetuksen käytännön toteutuksessa huomioidaan lasten erilaiset edellytykset oppia. Opetusjärjestelyillä, kuten eriyttämisellä, ryhmien muodostamisella sekä samanaikais- yhteisopetuksella voidaan tukea kaikkien lasten oppimista.

Tässä luvussa määrätään perusopetuslain[77] mukaisesti oppimisen ja koulunkäynnin tuesta. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki. Esiopetuksen järjestämispaikkaan viitataan pääsääntöisesti käsitteellä esiopetuksen toimipaikka, ja oppilaskohtaisista tukitoimista käytetään nimitystä lapsikohtaiset tukitoimet.

Logo

76 *Perusopetuslaki 20 b § (1090/2024)*
77 *Perusopetuslaki 4 a luku*

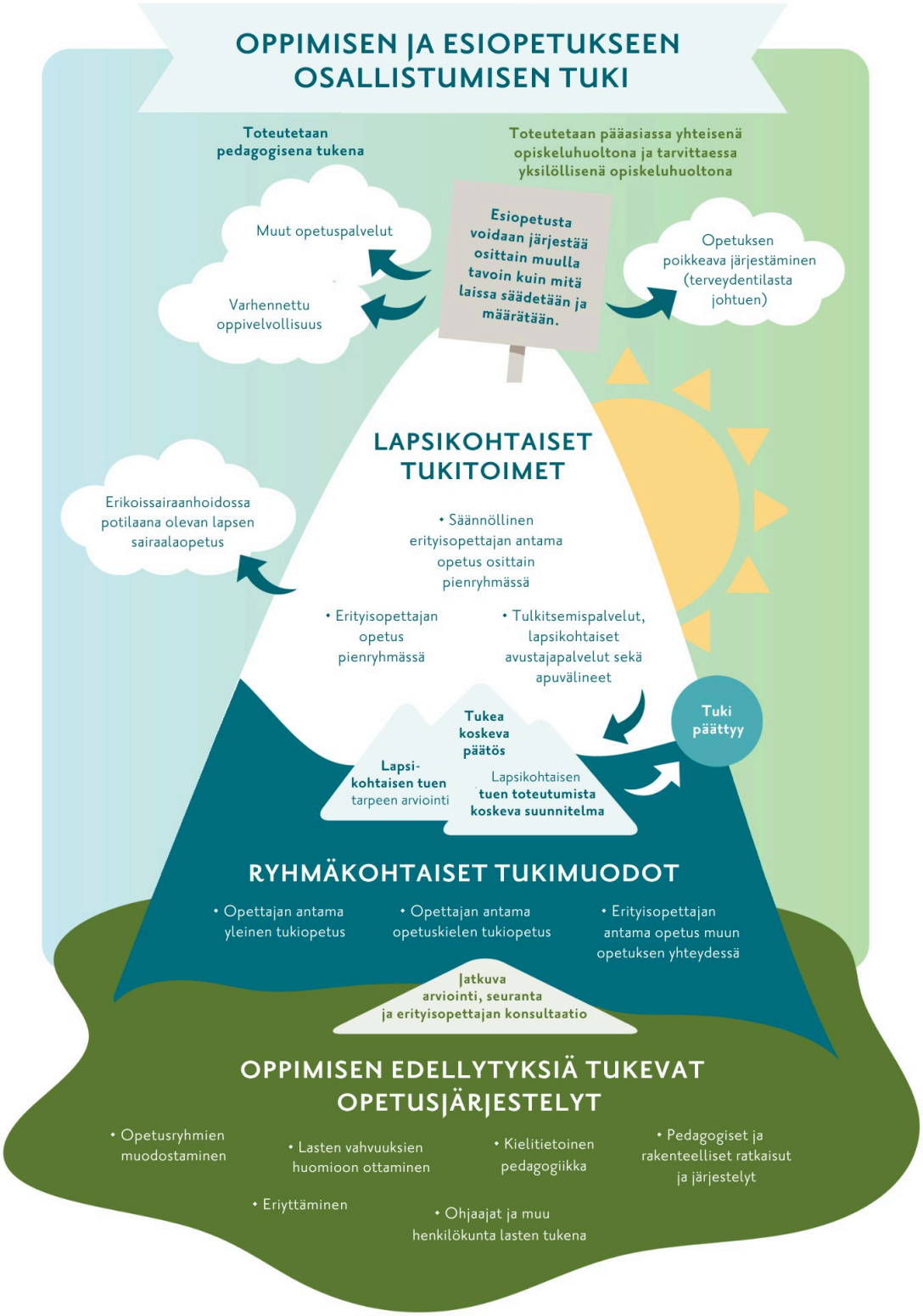

Raaseporin oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki

5.1. Lapsen oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen

Lapsella, jolla on vaikeuksia osallistua esiopetuksessa annettavaan opetukseen, on oikeus saada ryhmäkohtaisia tukimuotoja ja lapsikohtaisia tukitoimia oppimisen ja esiopetukseen

osallistumisen tueksi[78]*. Ryhmäkohtaiset tukimuodot ja lapsikohtaiset tukitoimet järjestetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Riittävän varhain aloitetut ryhmäkohtaiset tukimuodot tukevat lapsia oppimisessa ja esiopetukseen osallistumisessa. Lapsikohtaiset tukitoimet suunnitellaan, järjestetään ja päätetään lapsen edun mukaisesti viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä. Lapsen edun selvittäminen edellyttää lapsen näkemyksen huomioon ottamista kaikissa häntä koskevissa asioissa. Lapsen näkemys otetaan huomioon lapsen iän ja kehityksen mukaisesti. Ryhmäkohtaisista tukimuodoista määrätään luvussa 5.2 ja lapsikohtaisista tukitoimista määrätään luvussa 5.3.*

Lukuvuosisuunnitelmassa kuvataan, miten ryhmäkohtaiset tukimuodot suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan. Lisäksi kuvataan oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako, moniammatillinen ja monialainen yhteistyö sekä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö.

Logo

Esiopetuksen toimipaikat ja lasten sijoittaminen esiopetukseen valmistellaan kevään aikana syksyllä alkavaa esiopetusta varten. Keväällä suunnitellaan tulevan esiopetuksen resurssit varhaiskasvatuksessa havaittujen lasten tuen tarpeiden perusteella. Suunnittelutyöhön osallistuu päiväkodin johtajat, palveluohjaaja ja erityisopettajat. Työtä johtaa varhaiskasvatuspäällikkö. Tavoitteena on varata riittävästi resursseja ryhmäkohtaisen tuen järjestämiseen (yleinen tukiopetus, opetuskielen tukiopetus, erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä).

Tällä tavoin luodaan edellytykset sille, että ryhmäkohtaisia tukimuotoja tarjotaan järjestelmällisesti lisänä oppimisen edellytyksiä tukeviin opetusjärjestelyihin Ryhmäkohtaiset tukimuodot suunnitellaan lukuvuosisuunnitelmaa laadittaessa. Lukuvuoden aikana tukimuotoja kohdennetaan tarpeiden mukaan. Esiopetus arvioi suunnitelman toteutumista ja ryhmäkohtaisten resurssien riittävyyttä lukuvuoden jälkeen laadittavassa lukuvuosisuunnitelman raportissa.

Lukuvuosisuunnitelman rakenne tuen järjestämiseksi sekä periaatteet ja vastuut sen laatimisesta ja tämsmentämisestä läpäisevät alla olevat lukuvuosisuunnitelman kohdat

3. Opetusjärjestelyt 3.1. Työpäivät ja lomat
3.2. Päivittäiset työajat/-rutiinit
3.3. Viikko-ohjelma
3.4. Opetuksen rakenne (esim. ryhmäjako, pienryhmät, yhteisopetus, kielitietoinen opetus)
3.5. Ryhmäkohtaisen tuen rakenne (rakenne, toimintatavat, työn- ja vastuunjako)
3.5.1. Ammatillinen ja moniammatillinen ylittävä yhteistyö tuen yhteydessä
3.5.2. Yhteistyö huoltajien kanssa tuen yhteydessä
3.6. Ruokailutilanteet
3.7. Esiopetuskuljetuksiin liittyvien odotusaikojen järjestäminen ja valvonta
3.8. Juhlat, tapahtumat ja perinteet
3.9. Toiminta esiopetuksen ulkopuolella

4. Opetussuunnitelma
4.1. Miten opetussuunnitelman arvot näkyvät arjessa?
4.2. Toiminnan suunnittelu ja arviointi laaja-alaisen osaamisen mukaisesti

78 *Perusopetuslaki 20 a §*

4.3. Toimintakulttuurin kehittäminen (esim. ryhmäjako, pienryhmät, yhteisopetus, kielitietoinen opetus)
4.3.1. Esioppilaan osallisuus
4.3.2. Esioppilas ryhmän jäsenenä
4.3.3. Esiopetuksen viihtyvyyssäännöt
4.4. Oppimisen alueiden toteuttaminen
4.4.1. Kokonaisuuksia rakentavan opetuksen toteuttamisen periaatteet
4.5. Arviointi
4.5.1. Arvioinnin kuvaus ja miten arviointi vaikuttaa toimintaan lukuvuoden aikana (minun varttini, vanhempien vartti jne.)
4.5.2. Kuvaus siitä, miten ryhmäkohtaista tukea arvioidaan vuoden aikana ja miten arviointi vaikuttaa toimintaan

5. Sujuvat siirtymät
5.1. Varhaiskasvatus – esiopetus
5.2. Esiopetus – alkuopetus

6. Yhteistyö
6.1. Periaatteet yhteistyölle huoltajien kanssa opetuksen ja toiminnan osalta
6.2. Esiopetus – esiopetus
6.3. Esiopetus – varhaiskasvatus
6.4. Esiopetus – alkuopetus
6.5. Esiopetus – muut paikallisyhteisön toimijat ja tahot
6.6. Vanhempainyhdistys

7. Opiskeluhuolto
7.1. Opiskeluhuoltoryhmän jäsenet
7.2. Opiskeluhuoltoryhmän kokoontumiset
7.3. Kokousten asiasisältö

Vastuunjako tuen toteuttamisessa

Opetuspäällikkö

- tekee päätöksen koulunkäynnin aloittamisesta vuotta myöhemmin kuin on määrätty
- tekee päätöksen koulunkäynnin aloittamisesta vuotta aikaisemmin kuin on määrätty

Varhaiskasvatuksen johtaja

- tekee päätöksen varhennetusta oppivelvollisuudesta
- tekee päätöksen lapsikohtaisesta tuesta
- päättää avustajaresurssin myöntämisestä erityispäivähoidon yhteistyöryhmän käsittelyn jälkeen

Päiväkodinjohtaja

- vastaa opetussuunnitelman ja muiden ohjaavien asiakirjojen mukaisesta pedagogisesta toiminnasta sekä oppimisen ja osallisuuden tuen toteuttamisesta esiopetuksessa
- henkilöstöllä on ajantasainen osaaminen, joka vastaa ryhmän tuen tarpeita
- vastaa siitä, että avustajat saavat tietoa työtehtävistään sekä avustajaresurssin seurannasta
- vastaa siitä, että jokaiselle esiopetuksessa olevalle lapselle laaditaan ja seurataan oppimissuunnitelma
- vastaa siitä, että lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma laaditaan ja seurataan
- tarvittaessa ohjaa henkilöstöä ryhmäkohtaisen ja lapsikohtaisen tuen suunnittelussa. Mikäli erityisopettaja osallistuu, päiväkodin johtaja on yhteydessä erityisopettajaan
- vastaa esiopetuksen opiskeluhuollosta (yhdessä LUVN:n kanssa)
- osallistuu lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman laatimisprosessiin
- vastaa siitä, että esiopetuksessa on toimintasuunnitelmat lasten viihtyvyyden ja turvallisuuden takaamiseksi sekä että suunnitelmat päivitetään säännöllisesti

- vastaa esiopetuksen lukuvuosisuunnitelman laatimisesta ja arvioinnista
- lasten asiakirjat siirretään toiseen ryhmään tai koulutuksen järjestäjälle siirtymisen yhteydessä

Varhaiskasvatuksen opettaja

- vastaa esiopetusryhmän pedagogisesta toiminnasta opetussuunnitelman mukaisesti sekä suunnitellun tuen toteuttamisesta ja arvioinnista
- käyttää erilaisia pedagogisia tukitoimia ja apuvälineitä lasten tukemiseksi päivittäisessä toiminnassa
- seuraa tavoitteellisesti lasten kehitystä ryhmässä tunnistaakseen varhain tuen tarpeessa olevat lapset
- tekee säännöllistä yhteistyötä huoltajien kanssa tukitoimista päivittäisessä toiminnassa
- tekee yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja koulun henkilöstön kanssa sujuvan siirtymän varmistamiseksi päiväkodin, esiopetuksen ja koulun välillä
- vastaa kaikkien lasten suunnitelmien laatimisesta ja seurannasta
- vastaa ryhmässä ryhmäkohtaisen tuen toteutuksesta, seurannasta ja arvioinnista
- vastaa ryhmässä lapsikohtaisen tuen (lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma) toteutuksesta, seurannasta ja arvioinnista
- vastaa yhdessä muun ryhmän henkilöstön kanssa lasten pedagogisten suunnitelmien sisällön suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista
- ohjaa avustajia päivittäisessä toiminnassa
- vastaa yhteistyöstä terapeuttien ja moniammatillisen verkoston kanssa
- tekee säännöllistä yhteistyötä huoltajien kanssa tukitoimista päivittäisessä toiminnassa

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja

- osallistuu tarvittaessa ryhmäkohtaisen tuen suunnitteluun ja arviointiin yhteistyössä päiväkodin johtajan kanssa
- havainnoi yksittäistä lasta ja lapsiryhmää
- konsultoi ja ohjaa esiopetushenkilöstöä
- antaa neuvoja ja hankkii apuvälineitä ja materiaaleja
- kun ryhmäkohtainen tuki sisältää erityisopettajan työpanoksen, erityisopettaja osallistuu aina suunnitteluun
- erityisopettaja voi antaa opetusta pienryhmässä tai muun opetuksen yhteydessä yhteisopetuksena tai samanaikaisopetuksena
- erityisopettaja voi antaa yksilöopetusta lapsikohtaisissa tukitoimissa
- erityisopettaja osallistuu lapsikohtaisten tukitoimien suunnitteluun ja toteutukseen. Yhteistyössä päiväkodinjohtajan kanssa erityisopettaja ohjaa ja konsultoi ryhmän henkilöstöä ja avustajia
- osallistuu oppimisen ja osallisuuden tuen kehittämiseen esiopetuksessa
- osallistuu erityispedagogiikan johtamistyöhön

Varhaiskasvatuksen lastenhoitaja

- seuraa tavoitteellisesti lasten kehitystä ryhmässä tunnistaakseen varhain tuen tarpeessa olevat lapset
- on mukana suunnittelemassa, toteuttamassa ja seuraamassa opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman sisällön toteutumista
- on mukana suunnittelemassa, toteuttamassa ja seuraamassa lapsen oppimissuunnitelman sisältöä
- on läsnä ja tukee lasta/ryhmää päivittäisessä toiminnassa
- käyttää erilaisia pedagogisia tukitoimia ja apuvälineitä lasten tukemiseksi päivittäisessä toiminnassa
- tekee säännöllistä yhteistyötä huoltajien kanssa tukitoimista päivittäisessä toiminnassa
- tekee yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja koulun henkilöstön kanssa sujuvan siirtymän varmistamiseksi päiväkodin, esiopetuksen ja koulun välillä

Varhaiskasvatuksen avustaja

- on läsnä ja tukee lasta/ryhmää päivittäisessä toiminnassa
- noudattavat ja toteuttavat laadittuja ryhmä- ja lapsikohtaisia suunnitelmia
- toimii esimerkkinä lapsille ja käyttävät sovittuja menetelmiä ja apuvälineitä
- tutustuu tukea tarvitsevaan lapseen/lapsiin ja perehtyy heidän taustatietoihinsa
- tukee lasta haastavissa tilanteissa, kuten kokoontumisissa, pukeutumisessa ja siirtymätilanteissa
- käyttää sellaisia apuvälineitä ja työmenetelmiä, jotka parhaiten tukevat lapsia
- osallistuu lapsen/lapsien suunnitelmien sisällön laatimiseen, toteuttamiseen ja arviointiin yhteistyössä muun henkilöstön kanssa
- käyttää sovittuja menetelmiä ja apuvälineitä lapsen tuen tarpeen toteuttamiseksi päivittäisessä toiminnassa
- tekee säännöllistä yhteistyötä huoltajien kanssa sovituissa asioissa
- seuraa tavoitteellisesti lapsen/lapsien kehitystä ryhmässä ja tunnistavat mahdolliset muutostarpeet tuen tarpeessa

Varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuuriopettaja

- ohjaa ja konsultoi henkilöstöä kielitietoisen pedagogiikan toteuttamisessa
- osallistuu monikulttuuriseen yhteistyöhön huoltajien kanssa
- toimii asiantuntijana kieli- ja kulttuuriasioissa
- asiantuntija lasten monikielisyyteen ja vieraisiin kieliin liittyvissä asioissa

Varhaiskasvatuksen palveluohjaaja

- tekee yhteistyötä varhaiskasvatuksen johtajan, päiväkodin johtajan ja erityisopettajan kanssa esiopetusryhmien suunnittelussa
- tekee sijoituspäätöksiä

5.1.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja lapsikohtaisten tukitoimien tavoitteena on turvata se, että kaikki lapset voivat oppia ja toimia ryhmässä esiopetukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Lapselle annettavan oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen[79] tarkoituksena on mahdollistaa lapsen oikeus saada lapsen tarpeet huomioivaa opetusta ja osallistua esiopetukseen.

Oppimisen ja esiopetuksen osallistumisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Näin tuetaan lasten myönteistä käsitystä itsestään. Monipuolista palautetta ja oppimisesta koottua tietoa käytetään suunnitelmallisesti lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Tällä tehdään oppimisen edistyminen lapsille näkyväksi. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, saavutettavuuteen sekä oppimisen vaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen.

Oppimisen vaikeuksilla tarkoitetaan esimerkiksi kielellisiin, lukemisen ja kirjoittamisen valmiuksiin sekä matemaattisten taitojen kehitykseen liittyviä vaikeuksia. Oppimisen vaikeudet voivat myös liittyä motorisiin sekä hahmottamisen haasteisiin. Oppimiseen liittyvien vaikeuksien lisäksi lapsella voi olla vaikeuksia sosiaalisten suhteiden, tunteiden säätelyn, tarkkaavaisuuden tai käyttäytymisen haasteiden vuoksi.

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen avulla lapsiryhmän tarpeet huomioidaan siten, että esiopetukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa[80]. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja

79 *Perusopetuslaki 20 a §*
80 *HE 114/2024 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi, s. 77–78*

annetaan oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä[81] ennakoivasti ja suunnitelmallisesti. Ryhmän tarpeisiin perustuvilla opetusjärjestelyillä ja ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla edistetään kaikkien lasten oppimista, osallisuutta ja esiopetusyhteisöön kiinnittymistä. Oikea-aikaisten opetusjärjestelyjen ja ryhmäkohtaisten tukimuotojen tavoitteena on mahdollistaa jokaisen lapsen osallistuminen ryhmän yhteiseen toimintaan.

Lapsella on oikeus lapsikohtaisiin tukitoimiin[82], jos hänellä on oppimisen edellytyksiä tukevista opetusjärjestelyistä ja ryhmäkohtaisista tukimuodoista huolimatta vaikeuksia oppimisessa ja esiopetukseen osallistumisessa. Kun esiopetuksen opettaja tai erityisopettaja havaitsevat, että oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä tukemaan lapsen oppimista ja esiopetukseen osallistumista, aloitetaan lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi. Myös muu henkilöstö, opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaiset tai huoltaja voi tehdä aloitteen tukitoimien tarpeen arvioimiseksi. Lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnista määrätään tarkemmin luvussa 5.3.1.

Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki, jota annetaan esiopetusryhmässä, muodostaa kokonaisuuden opiskeluhuollon kanssa. Yhdessä ne edistävät oppimisen ja osallistumisen lisäksi lasten osallisuutta ja yhteisöön kiinnittymistä. Opiskeluhuollon avulla edistetään ja ylläpidetään lasten oppimista, psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia. Opiskeluhuoltoa toteutetaan ensisijaisesti yhteisöllisenä opiskeluhuoltona, ja se on keskeinen esiopetukseen osallistumisen tukemisen muoto. Yhteisöllisellä opiskeluhuollolla vaikutetaan ensisijaisesti koko yhteisön toimintakulttuuriin. Yhteisöllisen toimintakulttuurin rakentaminen on keskeistä, jotta lasten erilaisiin tarpeisiin voidaan vastata vaikuttavalla tavalla. Oikeudesta saada yksilökohtaisena opiskeluhuoltona opiskeluhuoltopalveluja sekä työntekijöiden velvollisuudesta niihin ohjaamiseen säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa[83]. Opiskeluhuollosta määrätään tarkemmin luvussa 6.

5.1.2. Tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen

Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen aikana sekä lapsen siirtyessä perusopetukseen. Usein lapsen tuen tarve on havaittu jo ennen esiopetuksen alkamista. Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto tulee siirtää salassapitovelvoitteiden estämättä[84]. Tiedonsiirto on tärkeää myös lapsen siirtyessä ryhmästä toiseen, toimipaikasta toiseen tai toisen opetuksen järjestäjän esiopetukseen. Opetuksen järjestäjät vastaavat sujuvien tiedonsiirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

Esiopetuksen, varhaiskasvatuksen ja huoltajan kanssa tehtävällä yhteistyöllä turvataan lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin jatkumoa. Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista ja niiden vaikuttavuudesta hyödynnetään esiopetuksessa. Mikäli lapsella on ollut varhaiskasvatuksessa apuvälineitä, hän on saanut tulkitsemispalveluita, lapsikohtaista avustamispalvelua tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti ryhmäkooltaan pienemmässä ryhmässä, lapsen esiopetuksessa järjestettävien lapsikohtaisten tukitoimien tarve voidaan arvioida ja tuen toteuttaminen suunnitella lapsen siirtyessä esiopetukseen ilman ryhmäkohtaisten tukimuotojen antamista.

Esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta mahdollinen tuki tulee yhteensovittaa esiopetuksessa annettavan tuen kanssa ja kirjata lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Mikäli lapsi käyttää esiopetuksen lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvissä asioissa.

---

81 *Perusopetuslaki 20 b §*
82 *Perusopetuslaki 20 a §*
83 *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)*
84 *Varhaiskasvatuslaki 41 § ja Perusopetuslaki 41 §*

5.2. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat osa esiopetuksen kaikkea toimintaa[85]*. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja annetaan oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä*[86]*. Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä ja ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla pyritään ennaltaehkäisemään vahvempien tuen tarpeiden muodostumista toteuttamalla ryhmässä sellaisia opetusjärjestelyjä ja tukimuotoja, joista hyötyvät useat lapset. Näin tuetaan kaikkien lasten yhdenvertaista oikeutta oppimiseen ja turvataan lapsille sopivat opetuksen järjestämiseen ja oppimisen tuen tarpeisiin perustuvat järjestelyt.*

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat keskeinen osa esiopetuksen toimintakulttuuria, ja antavat edellytykset kaikkien lasten osallisuuteen, oppimiseen ja esiopetukseen osallistumiseen. Opettajien ja muun henkilöstön osaaminen, moniammatillinen yhteistyö sekä näiden kehittäminen ja johtaminen ovat oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen perusta.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt suunnitellaan ja toteutetaan paikallisesti, ja ne kytkeytyvät suoraan sekä esiopetusryhmän että koko yhteisön tarpeisiin. Opettajien oman pedagogisen työn arvioinnista ja kehittämisestä määrätään tarkemmin luvussa 4.2. Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen suunnittelua ja arviointia tulee johtaa toimipaikka- ja ryhmäkohtaisesti.

Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä tarkoitetaan esimerkiksi opetusryhmien muodostamista siten, että opettajan on mahdollista ottaa huomioon lapsiryhmän tarpeet ja vahvuudet. Opetusjärjestelyillä tarkoitetaan myös lasten moninaiset tarpeet ja edellytykset huomioon ottavaa opetusta, kuten eriyttämistä. Opetuksen eriyttämisen avulla otetaan huomioon paitsi tuen tarpeet, myös oppimisessaan pidemmällä olevat lapset, ja heille lisähaasteiden tarjoaminen. Kielitietoinen opetus on osa oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä, ja sillä tuetaan lasten kielellistä kehitystä ja eri tiedon- ja taidonalojen käsitteiden ymmärtämistä ja oppimista. (kts. luku 4.3)

Esiopetuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan niin, että lasten oikeus oppia ja toimia osana vertaisryhmää toteutuvat lapsen edun mukaisesti. Esiopetuksen inklusiivisen arvoperustan mukaisesti pedagogisten järjestelyjen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ensisijaisesti käyttää toimintatapoja, joissa lapsen tarvitsema tuki toteutuu osana vertaisryhmää.

Pedagogisiin järjestelyihin lukeutuvat päivittäisten ja muiden säännöllisesti toistuvien toimintojen sekä lapselle selkeän ja ennakoitavan päivärytmin luominen. Sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikointitavat ovat osa oppimisen edellytyksiä tukevia pedagogisia ratkaisuja. Niitä voivat olla puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät, kuten viittomat, kuvat tai erilaiset teknologiset ratkaisut. Lapsen tarpeisiin vastaaminen edellyttää esiopetuksen henkilöstöltä yhteisiä ja johdonmukaisia pedagogisten työtapojen sekä menetelmien käyttöä sekä erilaisia eriyttämisen muotoja. Pedagogisilla järjestelyillä ja tarvittavien ryhmäkohtaisten apuvälineiden käytöllä pyritään siihen, että kaikki lapset pääsevät osaksi vertaisryhmän toimintaa.

Rakenteellisilla järjestelyillä mahdollistetaan tarvittaessa pedagogisten järjestelyiden toteuttaminen ryhmässä. Rakenteellisiin järjestelyihin kuuluu tilojen esteettömyyttä edistävien järjestelyjen toteuttaminen lapsiryhmän tarpeiden mukaisesti. Rakenteellisia järjestelyjä ovat myös ryhmän lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön mitoitukseen ja/tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut, jotta esiopetukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa. Ryhmässä voi työskennellä esimerkiksi avustavaa, ryhmäkohtaista henkilöstöä. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että henkilöstöllä on riittävä osaaminen lapsen tuen tarpeen havaitsemiseen

85 *Perusopetuslaki 20 b §*
86 *Perusopetuslaki 20 b §*

ja sen toteuttamiseen liittyen. Henkilöstön osaamista voidaan vahvistaa muun muassa täydennyskoulutuksen ja erityisopettajan antaman konsultaation avulla.

Ryhmäkohtaiset tukimuodot

Perusopetuslaissa määritellään kolme ryhmäkohtaista tukimuotoa[87]. Ne ovat yleinen tukiopetus, opetuskielen tukiopetus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja on resursoitava ja annettava suunnitelmallisesti oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen järjestämisen tarkoituksena on varhaisessa vaiheessa ja ennaltaehkäisevästi vastata lasten moninaisiin tuen tarpeisiin ryhmässä. Ryhmässä toteutettavat tukimuodot mahdollistavat myös vertaisoppimisen, osallisuuden ja osallistumisen esiopetuksen toimintaan. Tukimuotojen toteuttamisen edellytyksenä on opettajan, erityisopettajan ja muun henkilöstön yhteistyö ja yhteisesti rakentuva näkemys esiopetusryhmän ja ryhmään kuuluvien lasten tuen tarpeista.

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen järjestäminen ei edellytä lapsikohtaista arviota, suunnitelmaa tai hallintopäätöstä, vaan niiden toteuttaminen on suunniteltava osana esiopetuksen toimintaa[88]. Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia riittävästä resursoinnista siten, että ryhmäkohtaisia tukimuotoja voidaan järjestää lasten tarpeiden mukaisesti. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja suunnitellaan tiedossa olevan tarpeen mukaisesti esiopetuksen lukuvuosisuunnitelmassa. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamista tarkennetaan esiopetuksessa ilmenevien tarpeiden mukaisesti esiopetusvuoden aikana.

Opettajan antaman yleisen tukiopetuksen[89] tavoitteena on tukea lasten oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Esiopetuksessa yleinen tukiopetus tarkoittaa esiopetusryhmän toiminnan eriyttämistä, ja sitä annetaan pääsääntöisesti joustavissa pienemmissä ryhmissä esiopetusryhmän lasten tuen tarpeiden mukaisesti. Yleinen tukiopetus kohdentuu ensisijaisesti oppimiskokonaisuuksiin. Yleistä tukiopetusta järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti ja suunnitelmallisesti ja sitä annetaan niin usein, kuin on tarpeen. Sitä voidaan antaa myös ennakoivasti ja sillä voidaan vastata lasten sairaspoissaoloista johtuviin lyhytaikaisiin tuen tarpeisiin. Yleistä tukiopetusta antaa ensisijaisesti esiopetusryhmästä vastuussa oleva opettaja. Yleistä tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja samanaikais- tai yhteisopetuksena. Opettajien yhteistyö yleisen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää.

Opettajan antaman opetuskielen tukiopetuksen[90] tavoitteena on lasten opetuskielen taidon vahvistaminen, mikä tukee lasten oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Opetuskielen tukiopetus on kielitietoista opetusta. Opetuskielen tukiopetusta järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti ja suunnitelmallisesti lasten tarpeiden pohjalta siten, että mahdollisimman moni lapsi voi hyötyä siitä. Opetuskielen tukiopetusta voidaan antaa samanaikais- tai yhteisopetuksena. Sitä annetaan osana esiopetuksen opetusta niin usein, kuin on tarpeen. Opetuskielen tukiopetusta antaa ensisijaisesti esiopetusryhmästä vastuussa oleva opettaja. Opetuskielen tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja. Opettajien yhteistyö opetuskielen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää. Opetuskielen tukiopetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan kielitietoisen sekä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen näkökulmat.

Erityisopettajan antamalla opetuksella muun opetuksen yhteydessä[91] tarkoitetaan erityisopettajan antamaa ja erityispedagogiseen osaamiseen perustuvaa opetusta, joka tukee oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Erityisopettajan antamalla opetuksella tarkoitetaan sellaisen opettajan antamaa opetusta, jolla on erityisopettajan kelpoisuus. Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä kohdennetaan sellaisiin koko ryhmän tasolla havaittuihin tuen tarpeisiin ja vaikeuksiin, joihin voidaan vaikuttaa erityisopettajan samanaikais- tai yhteisopetuksena tarjotulla tuella ja opetuksella. Erityisopettajan antamaa opetusta muun

87 *Perusopetuslaki 20 b §*
88 *HE 114/2024 vp, s. 57–58*
89 *Perusopetuslaki 20 b §*
90 *Perusopetuslaki 20 b §*
91 *Perusopetuslaki 20 b §*

opetuksen yhteydessä toteutetaan koko esiopetusryhmän kanssa, mutta se mahdollistaa opetuksen myös pienemmille lapsiryhmille. Ryhmien koko perustuu havaittuun tarpeeseen ja ryhmiä muodostetaan joustavasti.

Erityisopettaja voi antaa myös konsultaatiota, joka kohdentuu ryhmässä toimivalle opettajalle ja muulle henkilöstölle. Konsultaatio on neuvon kysymistä, opetushenkilöstön keskinäistä neuvottelemista ratkaisun löytämiseksi sekä erityisopettajan antamaa neuvontaa opettajalle tai henkilöstöön kuuluvalle henkilölle lapsia tai opetusta koskevissa asioissa. Erityisopettajan konsultaatio voi liittyä myös esiopetusryhmässä toteutettavaan erityisopettajan antamaan opetukseen, ja konsultaatiolla vahvistetaan tällöin esimerkiksi opettajan ja henkilöstön osaamista tai sovitaan yhteisistä periaatteista samanaikais- ja yhteisopetusta koskien.

RASEBORG
RAASEPORI

Logo

5.2. Kuva toimintakulttuuri/Ammis bild från intr ?

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelmät

Pedagogiset järjestelyt

- Päivittäiset ja muut säännöllisesti toistuvat toiminnot sekä lapselle selkeä, ennakoitava päivärytmi
- Sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikaatiomenetelmät (esim. puhetta tukevat kuvat ja tukiviittomat)
- Yhteisten ja johdonmukaisten pedagogisten työtapojen sekä monipuolisten menetelmien käyttö
- Erilaiset eriyttämisen muodot (tavoitteena, että lapset pääsevät osaksi vertaisryhmän toimintaa)

Rakenteelliset järjestelyt

- Ryhmän lapsimäärän pienentäminen
- Henkilöstön mitoitukseen ja/tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut
- Ryhmäkohtainen avustava henkilöstö
- Henkilöstön osaamisen vahvistaminen
- Tilojen esteettömyyttä edistävien järjestelyjen toteuttaminen

Ryhmäkohtainen tuki kohdistuu koko ryhmään ja koostuu seuraavista tukimuodoista:

Yleinen tukiopetus

- pääsääntöisesti opetusta eriytetään
- annetaan joustavasti pienryhmissä
- kytkeytyy oppimisen alueisiin
- annetaan niin usein kuin tarpeen
- voidaan antaa ennaltaehkäisevästi

- annetaan ensisijaisesti opettajan toimesta
- voidaan antaa toisen opettajan toimesta yhteisopetuksena / samanaikaisopetuksena

Opetuskielen tukiopetus

- kielitietoinen opetus (ei S2)
- annetaan osana opetusta ja niin usein kuin tarpeen
- voidaan antaa toisen opettajan toimesta yhteisopetuksena / samanaikaisopetuksena

Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä

- annetaan järjestelmällisesti lisänä oppimisen edellytyksiä tukeviin opetusjärjestelyihin
- erityisopettajan opetus perustuu erityispedagogiseen osaamiseen
- keskittyy koko ryhmän tasolla havaittuihin tuen tarpeisiin ja haasteisiin
- toteutetaan yhteisopetuksena / samanaikaisopetuksena
- mahdollistaa myös pienempien lapsiryhmien opetuksen
- erityisopettajan konsultointi (voi koskea opetusta tai yhteisiä periaatteita yhteisopetuksessa / samanaikaisopetuksessa

5.3. Lapsikohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen

Lapsella on oikeus saada lapsikohtaisia tukitoimia[92] viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä. Lapsikohtaisia tukitoimia annetaan yksilölliseen tarpeeseen perustuen ja säännöllisesti. Lapsi voi saada useampia lapsikohtaisia tukitoimia tuen tarpeidensa mukaisesti. Lapsikohtaisten tukitoimien yhteydessä lapsella on myös oikeus saada ryhmäkohtaisia tukimuotoja.

Lapsikohtaiset tukitoimet järjestetään tuen tarpeen arvioinnin ja tukea koskevan päätöksen perusteella lapsen etu huomioon ottaen ensisijaisesti lapsen omassa esiopetuksen toimipaikassa[93]. Tukitoimien toteuttaminen kuvataan lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa[94].

Säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä toteutetaan lapsen esiopetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä tai pienryhmässä. Säännöllinen erityisopettajan antama opetus on pitkäkestoista, esimerkiksi lukukauden tai - vuoden pituinen jakso.

Esiopetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä toteutettaessa lähtökohtana erityisopettajan antaman opetuksen suunnittelemiselle ovat lapsen yksilölliset tarpeet. Kun erityisopettajan opetus annetaan pienryhmässä, tarkoitetaan pienryhmällä sellaista esiopetusryhmää, joka on muodostettu lapsikohtaisen tuen toteuttamiseksi ja erityisopettajan antaman opetuksen mahdollistamiseksi. Pienryhmän koko on paikallisesti määriteltävissä. Erityisopettajan antama opetus lapsikohtaisena tukitoimena voidaan toteuttaa myös yksilöopetuksena, jos se on lapsen tuen tarpeiden kannalta tarkoituksenmukaista.

Erityisopettajan opetus pienryhmässä toteutetaan kokoaikaisesti. Pienryhmä voi olla erityisryhmä tai pienennetty esiopetusryhmä, johon lapsi osallistuu esiopetuksen ajan.

Erityisopettajan antamalla opetuksella tarkoitetaan sellaisen opettajan antamaa opetusta, jolla on erityisopettajan kelpoisuus.

Lapsikohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut ja apuvälineet mahdollistavat lapsen osallistumisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaiseen opetukseen.

92 *Perusopetuslaki 20 c § (1090/2024)*
93 *Perusopetuslaki 20 c §*
94 *Perusopetuslaki 20 e § (1090/2024)*

Tulkitsemispalveluilla tarkoitetaan viittomakielellä tai muilla kommunikaatiomenetelmillä annettavia tulkitsemispalveluita. Oikeus tulkitsemispalveluun on lapsilla, joilla on kuulovamma, kuulonäkövamma tai puhevamma, ja jotka tarvitsevat palvelua esiopetukseen osallistumiseksi. Tulkitsemispalvelut järjestetään lapsen tarpeiden mukaan.

Lapsikohtaiset avustajapalvelut tulevat kyseeseen tilanteessa, jossa muut oppimista ja osallistumista tukevat järjestelyt ja ryhmäkohtainen avustava henkilöstöresurssi eivät tue lapsen yhdenvertaista osallistumista esiopetukseen. Lapsikohtainen avustaja tukee lapsen osallistumista ryhmän toimintaan yhdessä ryhmän muun henkilöstön kanssa. Avustaja voi esiopetustoiminnan aikana auttaa myös muita lapsia, jotta esiopetuksen opettaja voi opettaa lasta hänen yksilölliset tarpeensa huomioiden.

Apuvälineillä tarkoitetaan esiopetukseen osallistumisen edellyttämiä tarpeellisia apuvälineitä, joiden avulla tuetaan lapsen mahdollisuuksia oppia ja toimia esiopetusryhmässä opetukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Opetukseen osallistumisen edellyttämät apuvälineet järjestetään lapsen tarpeiden mukaan hänen käyttöönsä ryhmä- ja henkilökohtaisesti. Apuvälineet ovat osa opetusvälineitä. On tärkeää, että lapsen kanssa työskentelevät voivat perehtyä opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat tarvittaessa lasta ja huoltajaa näiden käytössä. Lääkinnälliseen kuntoutukseen[95] tarvittavia apuvälineitä ei järjestetä lapsikohtaisena tukitoimena.

Lapsikohtaisten tukitoimien toteuttamisessa tulee tehdä opettajien ja esiopetusryhmän muun henkilöstön välistä yhteistyötä[96], ja se voi edellyttää erityisopettajan konsultaatiota. Tukitoimien suunnittelussa voidaan hyödyntää myös muiden asiantuntijoiden kuin esiopetuksen toimipaikan erityisopettajan konsultaatiota. Tästä päätetään opetuksen järjestäjän ohjeiden mukaisesti.

Monialaista yhteistyötä tehdään tarvittaessa lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelussa ja toteuttamisessa. Tämä ei kuitenkaan ole edellytys tukitoimien toteuttamiselle.

Esiopetuksen henkilöstön on tehtävä monialaista yhteistyötä erityisesti silloin, kun lapsikohtaiset tukitoimet eivät tue lasta ja hänen kokonaistilannettaan riittävästi tai haastava tilanne olisi riski lapsen fyysiselle tai psyykkiselle terveydelle tai sosiaaliselle hyvinvoinnille. Lapsikohtaiset tukitoimet esiopetuksen henkilöstön toteuttamina kohdentuvat aina oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseen eivätkä korvaa sosiaali- ja terveyspalveluja.

RASEBORG
RAASEPORI

Logo

Lapsikohtainen tuki on säännöllisempiä tukitoimia, jotka perustuvat lapsen yksilöllisiin tuen tarpeisiin.

Lapsella on oikeus saada lapsikohtaista tukea, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät ole riittäviä tai jos tuki ei ole riittävää ja sen tulee olla säännöllisempää.

Lapsikohtaista tukea voidaan tarjota tekemällä arvio lapsikohtaisen tuen tarpeesta, tuen toteuttamista koskeva suunnitelma sekä tuen päätös.

Arviointi ei edellytä moniammatillista käsittelyä, mutta tarvittaessa opiskeluhuollon ammattilaiset tai muut asiantuntijat voivat osallistua. Suunnitelma laaditaan ennen päätöstä ja arvioidaan vuosittain

95 *Terveydenhuoltolaki 29 § (1326/2010)*
96 *Perusopetuslaki 20 c §*

Lapsikohtaiset tukitoimet ovat seuraavat:

Säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä

- toteutetaan esiopetusryhmässä opetuksen yhteydessä tai pienryhmässä
- annetaan pitkäkestoisesti (esim. lukukausi/lukuvuosi)
- pienryhmän koko määritellään paikallisessa opetussuunnitelmassa
- voidaan toteuttaa myös yksilöopetuksena

Erityisopettajan antama opetus pienryhmässä

- annetaan kokopäiväisesti

Tulkitsemis- ja lapsikohtaiset avustajapalvelut sekä apuvälineet

- mahdollistavat lapsen osallistumisen opetukseen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti

Lapsikohtaiset tukitoimet arvioidaan vähintään kerran lukuvuodessa.

5.3.1. Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi

Tuen antamisen kokonaisuutta tarkasteltaessa arvioidaan aina kunkin lapsen kohdalla, mitkä ratkaisut parhaiten toteuttavat lapsen etua. Lapsen omat mielipiteet on selvitettävä[97] ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Lapsen huoltajille tai muulle lailliselle edustajalle on annettava mahdollisuus osallistua[98] lapsen tukitoimien tarpeen arviointiin.

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnissa[99] on selvitettävä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen tarve, toteutetut opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä mahdollisesti toteutetut lapsikohtaiset tukitoimet. Näiden perusteella arvioidaan, mitkä ovat lasta parhaiten tukevat tukitoimet. Arvioinnissa saa käsitellä ainoastaan tukitoimien suunnittelun ja toteuttamisen kannalta tarpeellista tietoa.

Poissaolot tai opetuskielen oppimisen varhainen vaihe eivät voi lähtökohtaisesti olla peruste lapsikohtaiselle tuen tarpeelle. Käyttäytymisellä reagoivien lasten tukemiseksi käytetään ensisijaisesti ryhmäkohtaisia tukimuotoja. Lasta voidaan tukea myös lapsikohtaisilla tukitoimilla, jos se on lapsen edun mukaista.

Tuen tarpeen arvioinnista vastaa esiopetuksen opettaja[100]. Jos esiopetusryhmässä työskentelee kaksi opettajaa, opettajat tekevät arviointia yhdessä. Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa tuen tarpeen arviointiin.

Jos lapsen tuen tarpeen arviointi edellyttää monialaista osaamista, osallistuvat tukitoimien tarpeen arviointiin tarvittaessa lisäksi opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaiset tai muut asiantuntijat[101]. Lapsen asioissa moniammatillista ja monialaista yhteistyötä tehdään aina ensisijaisesti perheen sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolain[102] mukaisten opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisten kanssa. Huoltajan suostumuksella lapsen tuen tarpeen arviointiin voidaan pyytää muita asiantuntijoita sosiaali- ja terveyspalveluista[103]. Monialainen yhteistyö tukee lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioimista. Monialainen yhteistyö tai lääketieteellisen lausunnon tai tarkan diagnoosin saaminen päätöksen liitteeksi ei ole edellytys tuen suunnittelulle, toteuttamiselle tai tukea koskevan päätöksen tekemiselle.

---

97 *Perusopetuslaki 20 d § (1090/2024)*
98 *Perusopetuslaki 20 d §*
99 *Perusopetuslaki 20 d §*
100 *Perusopetuslaki 20 d §*
101 *Perusopetuslaki 20 d §*
102 *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 §*
103 *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki*

Jos lapsi on varhaiskasvatuksessa saanut pedagogisia, rakenteellisia tai hoidollisia tuen muotoja[104] tai tukipalveluita[105], näiden toteutumista ja vaikuttavuutta koskeva tieto huomioidaan arvioitaessa lapsikohtaisten tukitoimien tarvetta esiopetuksessa. Mikäli lapsi on saanut tulkitsemispalveluita tai apuvälineitä varhaiskasvatuksessa, ja tarve jatkuu lapsen siirtyessä esiopetukseen, nämä lapsikohtaiset tukitoimet voidaan aloittaa ilman ryhmäkohtaisten tukimuotojen antamista. Mikäli lapsi on saanut säännöllistä tai kokoaikaista erityisopettajan antamaa opetusta tai lapsikohtaista avustamispalvelua varhaiskasvatuksessa, ja tukipalvelu on vastannut lapsen tarpeita ja on lapsen edun mukainen, voidaan lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi aloittaa jo ennen esiopetuksen alkamista.

Logo

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi
- tuen tarpeen arvioinnista vastaa esiopetuksen opettaja/ opettajat, erityisopettaja osallistuu tarvittaessa tuen tarpeen arviointiin
- lapsen omat mielipiteet on selvitettävä ja huoltajalle on annettava mahdollisuus osallistua (kuuleminen)
- jos tuen tarpeen arviointi edellyttää monialaista osaamista, osallistuvat arviointiin tarvittaessa lisäksi opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaiset tai huoltajien suostumuksella muut asiantuntijat
- on selvitettävä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen tarve ja toteutetut opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä mahdolliset lapsikohtaiset tukitoimet – arviointiin perustuen on laadittava tuen toteuttamista koskeva suunnitelma

Lapsikohtaisen tuen suunnitelma
- suunnitelmasta on käytävä ilmi: arviointiin perustuvat lapsikohtaiset tukitoimet, perustelut siitä miksi lapsikohtaisia tukitoimia tarvitaan tai ei tarvita, mahdolliset muut tiedot ja selvitykset, joita tuen tarpeen arvioinissa on hyödynnetty ja miten lapsikohtaisia tukitoimia toteutetaan ja vaikuttavuutta seurataan
- tukea koskeva hallintopäätös tehdään suunnitelluista tukitoimista, voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana
- suunnitelmaa on arvioitava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuoden aikana

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi sekä lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma kuvataan ryhmän opettajan toimesta Wilmassa. Huoltajille ja lapselle tarjotaan mahdollisuus osallistua arviointiin. Opettaja vastaa lapsen ja huoltajien kuulemisesta. Kuulemislomake löytyy Wilmasta. Päätöksen lapsikohtaisesta tuesta tekee varhaiskasvatuspäällikkö.

5.3.2. Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuen on laadittava tuen toteuttamista koskeva suunnitelma[106]. Suunnitelman laatii esiopetuksen opettaja[107]. Jos esiopetusryhmässä työskentelee kaksi opettajaa, opettajat valmistelevat suunnitelman yhdessä. Erityisopettaja

104 *Varhaiskasvatuslaki 15 b § (1183/2021)*
105 *Varhaiskasvatuslaki 15 c § (1183/2021)*
106 *Perusopetuslaki 20 e §*
107 *Perusopetuslaki 20 e §*

osallistuu tarvittaessa tuen toteuttamista koskevan suunnitelman laatimiseen. Suunnitelma on laadittava yhteistyössä lapsen ja huoltajan tai lapsen muun laillisen edustajan kanssa[108]. Suunnitelma voidaan kuitenkin laatia ilman huoltajan myötävaikutusta, mikäli huoltaja näin valitsee.

Suunnitelmasta on käytävä ilmi

- *lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuvat tarvittavat lapsikohtaiset tukitoimet*
- *perustelut siitä, miksi lapsikohtaisia tukitoimia tarvitaan tai ei tarvita*
- *mahdolliset muut tiedot ja selvitykset, joita tuen tarpeen arvioinnissa on hyödynnetty*
- *miten lapsikohtaisia tukitoimia toteutetaan*
- *miten lapsikohtaisten tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan[109].*

Lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelussa ja toteuttamisessa huomioidaan oppimista ja esiopetukseen osallistumista tukevat pedagogiset ja rakenteelliset järjestelyt ryhmässä. Tukitoimien toteuttamista suunniteltaessa ja toteutumista arvioitaessa otetaan huomioon lapsen ajatukset ja näkemykset.

Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevaa suunnitelmaa hyödynnetään tehtäessä tukea koskevaa päätöstä. Tukea koskeva päätös tehdään suunnitelluista tukitoimista.

Suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyyttä on arvioitava[110] tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuoden aikana, lapsen tuen tarpeiden mukaiseksi. Tätä useammin se on tarkistettava, jos lapsen tarpeet sitä edellyttävät.

Mikäli lapsi on saanut lapsikohtaisia tukitoimia esiopetuksessa, tuen toteutumista ja vaikuttavuutta koskeva tieto otetaan huomioon lapsen siirtyessä perusopetukseen. Mikäli lapsella on esiopetuksessa ollut käytössä henkilökohtaisia apuvälineitä, hän on saanut lapsikohtaisia tulkitsemis- tai avustajapalveluita tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti pienryhmässä, tämä tulee huomioida lapsen siirtyessä perusopetukseen. Oppilaskohtaisten tukitoimien tarve arvioidaan siirtymävaiheessa ja tuen toteuttaminen suunnitellaan yhteistyössä perusopetuksen kanssa. Perusopetuksessa oppilaalle laaditaan tuen toteuttamista koskeva suunnitelma ja tehdään tukea koskeva päätös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti[111].

Monialainen yhteistyö ensisijaisesti opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten kanssa lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnissa voi tukea lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelemista. Yhteistyö ei ole kuitenkaan edellytys tukitoimista tehtävän päätöksen tekemiselle. Lausunnosta voi olla apua opetuksen järjestäjälle päätöksen tekemisessä. Esiopetuksen henkilöstön antama tuki kohdentuu aina oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseen, eikä päätös voi perustua ainoastaan psykologiseen tai lääketieteelliseen arvioon. Opetuksen järjestäminen ja lapsikohtaiset tukitoimet eivät korvaa sellaisia palveluja, joista järjestämisvastuussa on opetuksen järjestäjän sijasta jokin muu taho, kuten hyvinvointialue.

RASEBORG
RAASEPORI

Logo

108 *Perusopetuslaki 20 e §*
109 *Perusopetuslaki 20 e §*
110 *Perusopetuslaki 20 e §*
111 *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*

Lapsikohtaisen tukea koskeva suunnitelma

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi sekä lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma kuvataan ryhmän opettajan toimesta Wilmassa. Huoltajille ja lapselle tarjotaan mahdollisuus osallistua arviointiin. Opettaja vastaa lapsen ja huoltajien kuulemisesta. Kuulemislomake löytyy Wilmasta. Päätöksen lapsikohtaisesta tuesta tekee varhaiskasvatuspäällikkö.

5.3.3. Tukea koskeva päätös

Opetuksen järjestäjän on tehtävä kirjallinen hallintopäätös[112] lapselle annettavista lapsikohtaisista tukitoimista. Päätös tulee tehdä ilman viivytystä, kun tarve lapsikohtaisille tukitoimille on arvioitu ja suunnitelma tukitoimien toteuttamisesta tehty. Hallintopäätösmenettelyssä noudatetaan hallintolakia[113].

Opetuksen järjestäjän tulee kuulla lasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa ennen hallintopäätöksen tekemistä hallintolain mukaisesti[114]. Kuuleminen voidaan toteuttaa joko kirjallisesti tai suullisesti. Opetuksen järjestäjä voi tehdä myönteisen tai kielteisen päätöksen. Päätös on perusteltava hallintolain mukaisesti[115]. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä tuen tarpeen arviointiin ja suunnitelmaan liittyvät seikat ja mahdolliset muut selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Hallintopäätöstä ei ole tarpeen tehdä, jos huoltajan tai muiden luvussa 5.1 mainittujen henkilöiden aloitteesta huolimatta lapsi ei tuen tarpeen arvioinnin perusteella[116] tarvitse lapsikohtaisia tukitoimia, ja tuen tarpeen arviointiin osallistuneet ovat asiasta yksimielisiä. Kielteinen tukea koskeva hallintopäätös tehdään, jos huoltaja sitä vaatii lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnista huolimatta. Jos lapsikohtaisille tukitoimille ei ole tuen tarpeen arvioinnin perusteella lainkaan tarvetta, yksityiskohtaista suunnitelmaa lapsikohtaisen tuen toteuttamisesta ei tarvitse tehdä.

Lapsella ja huoltajalla on oikeus saada asiasta hallintolaissa hallintopäätökselle asetetut vaatimukset täyttävä päätös, johon he voivat hakea oikaisua[117]. Hallintopäätös lapsikohtaisista tukitoimista voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana[118]. Täytäntöönpanolla ennen päätöksen lainvoimaa on keskeinen merkitys oikeusturvan kannalta. Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu.

Hallintopäätöksessä on määrättävä lapsikohtaisista tukitoimista lapsen tuen tarpeen arvioinnin ja sen perusteella laaditun tuen toteuttamista koskevan suunnitelman mukaisesti[119]. Päätöksessä päätetään lapsen tuen tarpeen mukaisesti seuraavista asioista:

- *säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä*
- *kokoaikainen erityisopettajan antama opetus pienryhmässä*
- *tulkitsemispalvelut*
- *avustajapalvelut*
- *apuvälineet*

Päätös sisältää vain ne perusopetuslain[120] mukaiset lapsikohtaiset tukitoimet, joita lapsikohtaisen tuen toteuttaminen edellyttää. Päätöksessä ei kuvata suunnitelmaa lapsikohtaisten tukitoimien toteuttamisesta.

---

112 *Perusopetuslaki 20 f § (1090/2024)*
113 *Hallintolaki*
114 *Hallintolaki 34 §*
115 *Hallintolaki 45 §*
116 *Perusopetuslaki 20 d §*
117 *Perusopetuslaki 42 § (959/2015) ja Hallintolaki 46 § (581/2010)*
118 *Perusopetuslaki 20 f §*
119 *Perusopetuslaki 20 e §*
120 *Perusopetuslaki 20 c §*

Jos muu opetuksen järjestäjä kuin kunta ei järjestä lapsikohtaisia tukitoimia, päätöksen silloin tekee opetuksen järjestäjän esityksestä lapsen asuinkunta[121].

Logo

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi sekä lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma kuvataan ryhmän opettajan toimesta Wilmassa. Huoltajille ja lapselle tarjotaan mahdollisuus osallistua arviointiin. Opettaja vastaa lapsen ja huoltajien kuulemisesta. Kuulemislomake löytyy Wilmasta. Päätöksen lapsikohtaisesta tuesta tekee varhaiskasvatuspäällikkö.

Lapsen ja huoltajien kuuleminen

Ennen päätöksen tekemistä lapsikohtaisesta tuesta tai erityisistä opetusjärjestelyistä on kuultava asianomaista lasta ja hänen huoltajiaan tai muuta laillista edustajaa (Hallintolaki 11 §, 34 §, 35 §). Huoltajia ei tarvitse kuulla, jos he itse ovat pyytäneet erityisiä opetusjärjestelyjä. Raaseporissa päätöksen lapsikohtaisesta tuesta tekee varhaiskasvatuspäällikkö. Kuulemisesta vastaa se henkilö, joka on laatinut lapsikohtaisen tuen tarpeen arvio, tai muu varhaiskasvatuspäällikön nimeämä henkilö. Lasta ja huoltajia tulee etukäteen tiedottaa kuulemisen tarkoituksesta ja siitä, mitä asiaa kuuleminen koskee (päätös lapsikohtaisesta tuesta / erityisistä opetusjärjestelyistä). Viitataan päätöksen perustana olevaan kokonaisarvioon:

- lapsikohtaisen tuen päätöksessä viitataan pedagogiseen selvitykseen ja sen liitteisiin

Kuulemisen tarkoituksena on antaa lapselle ja huoltajille mahdollisuus esittää näkemyksensä suunnitellusta päätöksestä ja saada tietoa siitä, mitä päätös käytännössä tarkoittaa. Asia tulee selittää ymmärrettävästi ja lapsen ikä ja edellytykset huomioiden. Kuulemisen yhteydessä kirjataan lasten ja huoltajien näkemykset tuesta, opetuksen järjestämispaikasta sekä mahdollisista yksilöllistetyistä tai erityisistä opetusjärjestelyistä. Pelkkä kannan kirjaaminen puolesta tai vastaan ei riitä.

Kutsu kuulemiseen

Lapsi ja huoltajat kutsutaan kuulemistilaisuuteen tavalla, joka voidaan tarvittaessa myöhemmin todentaa. Huoltajien kanssa sovitaan sopivasta viestintäkanavasta. Kutsu voidaan lähettää tavallisena kirjeenä. Kirjeen katsotaan saapuneen vastaanottajalle kahdeksan päivän kuluessa lähettämisestä, ellei toisin voida osoittaa. Kuulemisesta voidaan ilmoittaa myös sähköisesti, esimerkiksi Wilman kautta, huoltajien suostumuksella. Tässä tapauksessa katsotaan, että tieto on saapunut vastaanottajalle kolmen päivän kuluessa lähettämisestä, ellei toisin voida osoittaa (Sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettu laki 19 §).

Jos tieto lähetetään Wilman, sähköpostin tai tekstiviestin kautta, huoltajilta on saatava vahvistus siitä, että tieto on vastaanotettu. Puhelimitse annettua tietoa ei voida todentaa jälkikäteen. Tieto on toimitettava molemmille huoltajille (Hallintolaki 36 §). Jos vahvistusta ei saada, että tieto on tavoittanut kuultavat henkilöt, on yritettävä uudelleen toisella tavalla. Mikäli huoltajaa ei tavoiteta yrityksistä huolimatta, on kirjattava, milloin ja millä tavoin tavoittamista on yritetty.

Toteutus

Kuuleminen voidaan toteuttaa joko kirjallisesti tai suullisesti. Huoltajille tulee antaa riittävästi aikaa (14 päivää) tutustua asiakirjoihin, jotka toimivat päätöksen perustana. Jos huoltajat ja lapsi

121 *Perusopetuslaki 20 f §*

katsovat voivansa esittää näkemyksensä ennen määräajan päättymistä, kuuleminen voidaan toteuttaa nopeammin. Huoltajille tulee ilmoittaa, että asia etenee käsittelyyn, vaikka he eivät ottaisi kantaa selvitykseen määräajassa (Hallintolaki 33 §).

Suullinen kuuleminen:
Kuulemistilaisuudessa lapselle ja huoltajalle tulee antaa aikaa keskustella opettajan kanssa ja esittää näkemyksensä asiasta. Huoltaja voi halutessaan käyttää laillista edustajaa. Asia etenee, vaikka huoltajat päättäisivät olla osallistumatta tapaamiseen ja/tai olla ottamatta kantaa selvityksen sisältöön.

Kirjallinen kuuleminen:
Huoltajat ja lapsi voivat myös valita esittää näkemyksensä kirjallisesti määräaikaan mennessä. Lapsen ja huoltajien näkemykset dokumentoidaan lapsikohtiasen tuen tarpeen arviointiin. (Hallintolaki 42 §).

Eriävät mielipiteet

Esiopetuksessa tulee pyrkiä yhteisymmärrykseen lapsen ja huoltajien kanssa. Esiopetuksella on kuitenkin oikeus ja velvollisuus viedä selvitysprosessi eteenpäin lapsen edun mukaisesti, vaikka huoltaja vastustaisi sitä. Päätös lapsikohtaisesta tuesta voidaan tehdä myös tilanteissa, joissa huoltajat eivät osallistu kuulemiseen tai eivät ilmaise kantaansa. Kuuleminen ei siis tarkoita, että suostumus olisi saavutettava.

Hallintolaki 434/2003
Laki sähköisestä viestinnästä viranomaistoiminnassa 13/2003

5.4. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvä yhteistyö

Esiopetus järjestetään yhteistyössä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista opetusta, kasvatusta sekä tarvitsemaansa tukea. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki edellyttää toimivia paikallisia yhteistyörakenteita ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittämistä.

5.4.1. Huoltajan ja lapsen kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu, kun lapsi tarvitsee tukea oppimiseensa tai esiopetukseen osallistumiseen. Esiopetuksen henkilöstön tulee tuntea säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen tukeen liittyvissä asioissa. Kaikille huoltajille kerrotaan oppimisen edellytyksiä tukevista opetusjärjestelyistä, sekä lapsen oikeudesta ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin ja tarvittaessa lapsikohtaisiin tukitoimiin.

Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitykseensä sopivalla tavalla. Lasta kuullaan ja hänen mielipiteensä otetaan huomioon.

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan, kun lapsella ilmenee oppimiseen ja esiopetukseen osallistumiseen liittyviä tuen tarpeita tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajille kerrotaan, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun[122]. Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen opiskeluhuollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (katso Opiskeluhuolto luku 6).

122 HE 114/2024 vp, s. 12

Logo

Varhaisen ja riittävän tuen antamisen lähtökohtana on, että huoltajalla ja esiopetuksen henkilöstöllä on yhteinen tieto lapsesta ja hänen tarpeistaan. Lapsen oikeudesta saada tukea sekä tuen järjestämisen keskeisistä periaatteista tulee keskustella huoltajan kanssa. Lapsen tulee osallistua yhteistyöhön hänelle sopivalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ottaen huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa. Lasta tulee kuulla ja hänen mielipiteensä tulee ottaa huomioon. Huoltajaan otetaan yhteyttä heti, jos ilmenee, että lapsella on kehitykseen tai oppimisen ja esiopetuksen osallistumisen tuen liittyviä haasteita tai jos henkilöstö on huolissaan lapsen hyvinvoinnista. Huoltajalle tulee antaa tietoa siitä, miten lapsen asioita käsitellään, miten tietoja saadaan ja luovutetaan sekä salassapitoon liittyvistä asioista. Tarvittaessa keskusteluissa tulee käyttää tulkkia. Tuen toteuttamisen tavoitteet saavutetaan parhaiten, kun kaikki osapuolet osallistuvat yhteistyöhön.

5.4.2. Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö

Esiopetuksessa tehdään sekä moniammatillista että monialaista yhteistyötä. Moniammatillista yhteistyötä on esiopetuksen eri ammattiryhmien yhteistyö, joka yhdistää eri ammattiryhmien tiedot ja taidot. Moniammatillinen yhteistyö on keskeistä lapselle sopivien oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen sekä ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi.

Monialaisella yhteistyöllä tarkoitetaan eri hallinnonalojen ammattilaisten yhteen kokoavaa ja niiden rajat ylittävää toimintaa ja yhteistyötä. Yhteistyötä tehdään ensisijaisesti opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten (ml. lastenneuvola) kanssa. Muita keskeisiä yhteistyötahoja ovat muut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, kuten terapiapalvelut kasvatus- ja perheneuvonta sekä lastensuojelu. Mikäli lapsella on esimerkiksi terveydentilasta, sosiaalisista olosuhteista tai muusta syystä johtuen elämässä tilanne, joka vaikuttaa hänen oppimiseensa tai esiopetukseen osallistumiseen, esiopetuksen henkilöstö tekee suunnitelmallista monialaista yhteistyötä. Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Monialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella. Yhteistyötä tehtäessä tulee noudattaa salassapitoa ja tiedonsiirtoa koskevia säännöksiä[123].

Lapsi saattaa tarvita esiopetuksen aikana pitkäaikaissairauden hoitoon, lääkitykseen ja/tai ruokavalioon liittyviä järjestelyjä. Terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa tehdään yhteistyötä esimerkiksi esiopetuksen henkilöstön ohjauksen ja konsultaation osalta.

Esiopetuksen toimipaikassa tehdään tarvittaessa monialaista yhteistyötä liittyen terveydenhuollon järjestämään ja toteuttamaan lääkinnälliseen kuntoutukseen ja apuvälineiden käyttöön. Esiopetuksen henkilöstö ei vastaa lapsen kuntoutuksen toteuttamisesta, mutta tekee tarpeen mukaista yhteistyötä lasta kuntouttavien ammattilaisten kanssa. Yhteistyössä tulee sopia selkeästi vastuut ja periaatteet, miten lapsen kuntoutuksen toteutus yhteensovitetaan esiopetuksen järjestämisen kanssa. Kuntoutuksen järjestelyissä tulee huomioida aina lapsen etu.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue ja Länsi-Uudenmaan kunnat ovat yhteistyössä tehneet kuvauksen opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisten roolista lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnissa ja suunnittelussa.

123 *Perusopetuslaki 40 § ja 41 §*

Opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisten roolit lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnissa ja suunnittelussa

Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvä moniammatillinen yhteistyö opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten kanssa ei ole oppilas- ja opiskelijanhuoltolain mukaista opiskeluhuoltoa vaan sitä ohjaa perusopetuslaki. Kukin opiskeluhuoltopalvelujen ammattilainen antaa oman alansa asiantuntemusta ja/tai asiakkuuden kautta syntynyttä asiantuntemustaan ja ymmärrystään lapsen tilanteesta, kun on tarvittaessa ja pyydettäessä mukana arvioimassa ja suunnittelemassa perusopetuslain mukaisia lapsikohtaisia tukitoimia, jotka ovat

- erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä
- erityisopettajan opetus pienryhmässä
- tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet

Jos lapsella on olemassa olevia muita sosiaali- ja terveydenhuollon hoitokontakteja, heitä voi myös pyytää tarvittaessa mukaan lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointiin ja suunnitteluun.

Opiskeluhuollon kuraattori on sosiaalialan sekä sosiaalisen vuorovaikutuksen ja hyvinvoinnin asiantuntija. Kuraattori osallistuu tarvittaessa ja pyydettäessä lapsikohtaisten tukitoimien arviointiin ja suunnitteluun olosuhteiden, ihmissuhteiden, sosiaalisen vuorovaikutuksen ja hyvinvoinnin, käyttäytymisen, tunne-elämän ja elämänhallinnan näkökulmasta. Opiskeluhuollon kuraattori osallistuu tarvittaessa koulusiirtymään liittyvän tuen suunnitteluun. Esiopetuksen kuraattori huolehtii tarvittavasta tiedonsiirrosta perusopetuksen kuraattorille. Kuraattori osallistuu myös tarvittaessa opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömän tiedon siirtoon esiopetuksesta perusasteelle.

Opiskeluhuollon psykologi on lapsen ja nuoren psyykkisen hyvinvoinnin sekä oppimisen psykologian asiantuntija. Psykologi osallistuu tarvittaessa ja pyydettäessä lapsikohtaisten tukitoimien arviointiin ja suunnitteluun oppimisen, psyykkisen kehityksen, itsesäätelyn haasteiden ja mielenterveyden näkökulmasta. Opiskeluhuollon psykologilta voi tarvittaessa pyytää psykologista lausuntoa tai muuta vastaavaa selvitystä liittyen esiopetuksen poikkeavaan järjestämiseen lapsen tuen tarpeesta tai terveydentilasta johtuvasta syystä, perusopetuksen aloittamiseen vuotta säädettyä myöhemmin tai pidennettyyn/varhennettuun oppivelvollisuuden tarpeeseen. Psykologi voi lisäksi konsultoida pyydettäessä ja tarvittaessa liittyen tulkitsemis- ja avustajapalvelun tarpeeseen terveydellisistä syistä. Opiskeluhuollon psykologi osallistuu tarvittaessa koulusiirtymään liittyvän tuen suunnitteluun. Esiopetuksen psykologi huolehtii tarvittavasta tiedonsiirrosta perusopetuksen psykologille. Psykologi osallistuu myös tarvittaessa opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömän tiedon siirtoon esiopetuksesta perusasteelle.

Neuvolan terveydenhoitaja on terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen sekä lasten kasvun ja kehityksen asiantuntija. Terveydenhoitaja osallistuu tarvittaessa ja pyydettäessä lapsikohtaisten tukitoimien arviointiin ja suunnitteluun lapsen terveydentilan ja toimintakyvyn näkökulmasta. Terveydenhoitaja osallistuu tarvittaessa koulusiirtymään liittyvän tuen suunnitteluun. Neuvolan terveydenhoitaja huolehtii tiedonsiirrosta kouluterveydenhoitajalle kirjaten yhteenvedon lapsesta 6 –vuotiaan neuvolakäynnin yhteydessä.

Neuvolalääkäri on lasten ja nuorten fyysisen ja psyykkisen kasvun ja kehityksen sekä niiden pulmien lääketieteellinen asiantuntija. Terveydenhoitaja, psykologi ja kuraattori voivat konsultoida lääkäriä, jos lääkärin asiantuntemusta lapsikohtaisten tukitoimien arvioimiseksi ja suunnittelemiseksi tarvitaan.

Opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisten kanssa tehtävän yhteistyön toteuttamistapoja lapsikohtaisten tukitoimien arvioinnissa ja suunnittelussa

- Yhteistyö voidaan toteuttaa esimerkiksi konsultoimalla suoraan suullisesti tai kirjallisesti (sähköisesti) opiskeluhuoltopalveluiden asiantuntijaa, jonka asiantuntemuksen piiriin lapsen asia kuuluu.

- Jos opettaja ei tiedä, ketä asiantuntijaa olisi tarpeen konsultoida, hän voi konsultoida jotakuta opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaista ja ammattilaiset sopivat keskenään, kuka on paras asiantuntija lapsen asiaan.

- Opettaja kokoaa lapsikohtaisen pedagogisen tapaamisen (esimerkiksi lapsen esiopetussuunnitelmakeskustelu) lapsikohtaisten tukitoimien arviointia ja suunnittelua varten

- Opiskeluhuoltopalveluiden työntekijät tulevat tarvittaessa ja pyydettäessä mukaan, jos opiskeluhuoltopalveluiden työntekijä tietää etukäteen, kenen lapsen tukitoimia tapaamisessa käsitellään ja hänellä on lyhyt kooste lapsen aiemmista pedagogisista tukitoimista ja tieto siitä, mihin asiaan tarvitaan opiskeluhuoltopalveluiden asiantuntijan mielipidettä.
-
- Mikäli lapsen asiassa on tarvetta perustaa oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukainen monialainen asiantuntijaryhmä tai sellainen on jo olemassa, voidaan lapsen oppimiseen ja esiopetuksen sujumiseen liittyviä asioita käsitellä myös tässä yhteydessä ja opettaja voi kirjata sovitut tukitoimet lapsen pedagogiseen asiakirjaan/tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan. Tällaisessa tapaamisessa käsitellään siten kahta eri asiaa, jotka kirjataan kahteen eri dokumenttiin (oppilashuoltokertomus OHL 20 § / tuen toteuttamista koskeva suunnitelma POL 20 f § /muu pedagoginen asiakirja).

5.5. Esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen tuen tarpeesta tai terveydentilasta johtuvasta syystä

5.5.1. Varhennettu oppivelvollisuus

Varhennetun oppivelvollisuuden tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisvalmiuksia niin, että hänellä on mahdollisuus oppia ja kehittyä täyteen potentiaaliinsa. Esiopetuksen alkamista varhennetaan ja oppivelvollisuus alkaa vuotta säädettyä aikaisemmin[124], jos lapsen arvioidaan tarvitsevan enemmän aikaa esi- ja perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi oppimiskykyyn ja kokonaiskehitykseen vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi. Tällöin lapselle tehdään päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta[125].

Vamma voi tarkoittaa esimerkiksi näkö- tai kuulovammaisuutta, kehitysvammaisuutta, vaikeita kehityshäiriöitä tai laaja-alaisia oppimisen vaikeuksia. Mikäli lapsella on pitkäaikaissairaus, joka vaikuttaa lapsen kognitiivisiin taitoihin ja toimintakykyyn, voi se olla syy varhennettuun oppivelvollisuuteen. Sellainen pitkäaikaissairaus, joka ei vaikuta lapsen oppimiskykyyn, voidaan huomioida oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä, kuten avustajan työskentelyllä ryhmässä. Tällöin varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätökselle ei ole perusteita. Toimintakyvyn rajoite tarkoittaa päivittäiseen selviytymiseen, osallisuuteen ja hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä, jotka aiheuttavat lapselle osallisuuden esteitä tai laajoja avun ja tuen tarpeita.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna kuin lapsi täyttää 6 vuotta, ja hänellä on oikeus saada esiopetusta sinä vuonna, jona lapsi täyttää viisi vuotta[126]. Tällöin esiopetus voi kestää kaksi vuotta lapsen ollessa 5- ja 6-vuotias. Lapsen tulee osallistua esiopetukseen, joka kuuluu oppivelvollisuuteen[127]. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi esiopetukseen 5-vuotiaana. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa varhennetusta oppivelvollisuudesta.

---

124 *Oppivelvollisuuslaki 2 §*
125 *Oppivelvollisuuslaki 2 §, varhennetun oppivelvollisuuden mukaisia päätöksiä voi valmistella 1.10.2025 alkaen ja päätökset voi ratkaista 1.8.2026-31.8.2026 välillä*
126 *Perusopetuslaki 26 a §*
127 *Oppivelvollisuuslaki 3 §*

Varhaiskasvatuksen tai opetuksen järjestäjä päättää varhennetusta oppivelvollisuudesta hallintolain mukaisesti ennen perusopetuksen alkamista. Jos lapsi ei ole varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa, varhennetusta oppivelvollisuudesta päättää lapsen asuinkunta. Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta voidaan tehdä myös huoltajan aloitteesta. Päätös tehdään lapsen ollessa varhaiskasvatus- tai esiopetusikäinen. Päätöstä ei voi tehdä perusopetuksen alkamisen jälkeen.

Hallintopäätöksen valmistelussa tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen asiantuntijoiden kesken. Arvioitaessa varhennetun oppivelvollisuuden tarvetta lapselle, tulisi vammaa, sairautta tai toimintakyvyn rajoitetta tarkastella eri näkökulmista, jotta saadaan kokonaiskuva lapsen tuen tarpeista ja oppimisen edellytyksistä. Yhteistyö on tärkeää, jotta lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen muodostaa lapsen edun mukaisen jatkumon.

Varhennettua oppivelvollisuutta koskevaa hallintopäätöstä tehtäessä hyödynnetään lapsesta mahdollisesti annettuja psykologisia tai lääketieteellisiä lausuntoja tai muuta vastaavaa selvitystä. Päätöksenteon kannalta olennaista on, että lausunnosta tai selvityksestä käy ilmi, miksi lapsi hyötyisi varhennetusta oppivelvollisuudesta. Päätöstä tehtäessä voidaan myös hyödyntää terveydenhuollon kanssa yhteisesti aiemmin tai arvioinnin aikana muodostettua näkemystä lapsen tilanteesta. Päätös tehdään aina perustuen lapsen tilanteen kokonaisarviointiin, hänen vahvuuksiinsa ja yksilöllisen tuen tarpeisiinsa. Varhennettua oppivelvollisuutta koskeva hallintopäätös tulee perustella ja mahdollinen lausunto tai muu vastaava selvitys liitetään päätökseen.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneelle lapselle tulee tehdä tukea koskeva päätös[128], joka tehdään lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnin[129] ja lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman[130] mukaisesti. Tukea koskevassa päätöksessä päätetään tarvittavista lapsikohtaisista tukitoimista, ja tukitoimiin tulee sisältyä joko säännöllinen erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä tai kokoaikainen erityisopettajan opetus pienryhmässä.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen

Kun lapsella on varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätös ja tuen tarve jatkuu perusopetuksessa, lapsen opetus järjestetään siten, että oppilaalla on oikeus perusopetuksessa aloittaessaan oppilaskohtaisiin tukitoimiin ja tarvittaessa perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiseen. Jos oppilaskohtaisten tukitoimien ja perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen ovat riittämättömiä ja lapsi ei oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi kykene perusopetuksessa opiskelemaan oppiaineita, opetus voidaan järjestää toiminta-alueittain.

Esi- ja perusopetuksen henkilöstö tekee moniammatillista ja monialaista yhteistyötä, kun arvioidaan perusopetukseen siirtyvän varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen lapsen opetuksen järjestämistä ja tukitoimia perusopetuksessa. Tällöin hyödynnetään mahdollisia varhennettua oppivelvollisuutta varten annettuja lausuntoja tai muuta lapsen tilanteen arvioimisen tueksi jo aiemmin tehtyä tai arvioinnin yhteydessä tehtävää yhteistyötä terveydenhuollon ammattihenkilöiden kanssa. Arvioitaessa opetuksen järjestämistä perusopetuksessa tulee lapsen vammaa, sairautta tai toimintakyvyn rajoitetta tarkastella eri näkökulmista lapsen kokonaistilanteen ymmärtämiseksi. Perusopetuksen järjestämistä ja oppilaskohtaisia tukitoimia koskeva arviointi perustuu arvioon oppimäärän tavoitteista suoriutumisen ja opetukseen osallistumisen edellyttämien tukitoimien tarpeesta ja opetuksen järjestämisen tarkoituksenmukaisuudesta. Tietty lääketieteellinen diagnoosi ei automaattisesti tarkoita tiettyjen tukitoimien toteuttamista tai päätöstä perusopetuksen järjestämisestä oppilaalle oppimiskykyyn

128 *Perusopetuslaki 20 f §*
129 *Perusopetuslaki 20 d §*
130 *Perusopetuslaki 20 e §*

vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella[131]. Arviointiin perustuvaa tukea koskevaa päätöstä ei tehdä ainoastaan lääketieteelliseen arvioon pohjautuen, koska perusopetuksessa opetushenkilöstön tuki kohdentuu aina oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseen ja tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle oppilaalle opetussuunnitelman tavoitteiden ja perusopetuksen oppimäärän saavuttaminen sekä opetukseen osallistuminen.

Varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätöksen saaneen lapsen perusopetuksen aloitusta myöhennetään vain perustellusta syystä ja tarkoin harkiten (kts. luku 5.5.5). Tällainen syy voi olla esimerkiksi se, että lapsi ei ole sairaudesta johtuen osallistunut lainkaan tai juuri lainkaan esiopetukseen, ja esiopetukseen osallistumisen katsotaan olevan lapsen edun mukaista.

Logo

Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma sekä hallintolain mukainen lapsen, huoltajien tai lapsen laillisen edustajan kuuleminen laaditaan yhteistyössä varhaiskasvatuksen opettajan, varhaiskasvatuksen erityisopettajan, päiväkodinjohtajan sekä tarvittaessa konsultoivan erityisopettajan tai oppimisen tuen asiantuntijan kanssa. Huoltaja voi myös itse tehdä aloitteen päätöksestä oppivelvollisuuden aikaistamisesta.

Hallintopäätöksen valmistelussa tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen asiantuntijoiden kesken. Yhteistyö on tärkeää, jotta lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen muodostaa lapsen edun mukaisen kokonaisuuden.

Päätöksestä tulee käydä ilmi, milloin lapsen oppivelvollisuus alkaa. Huoltajat voivat päättää, osallistuuko lapsi esiopetukseen vuotta aikaisemmin. Varhaiskasvatuspäällikkö tekee päätöksen varhennetusta oppivelvollisuudesta.

Päätöksenteon tukena voidaan käyttää psykologisia tai lääketieteellisiä lausuntoja tai muita vastaavia selvityksiä, mutta ne eivät ole päätöksenteon edellytys. Päätöksenteon kannalta olennaista on, että lausunnosta tai selvityksestä käy selkeästi ilmi, miksi lapsi hyötyisi oppivelvollisuuden aikaistamisesta. Tarvittaessa voidaan hyödyntää myös terveydenhuollon kanssa aiemmin tai arvioinnin aikana muodostettua yhteistä näkemystä lapsen tilanteesta.

5.5.2. Sairaalaopetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Erikoissairaanhoidossa potilaana olevan lapsen sairaalaopetus

Lapsen vakava sairaus tai vaikea elämäntilanne edellyttää erityistä pohdintaa esiopetuksen järjestämisessä ja tarvittavan tuen suunnittelussa. Erikoissairaanhoidossa potilaana olevan lapsen esiopetus järjestetään ensisijaisesti lapsen omassa esiopetuksen järjestämispaikassa[132]. Sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on kuitenkin velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle lapselle opetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä huomioon ottaen on mahdollista.

Hoidosta vastaavan sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on velvollinen järjestämään myös muulle kuin sairaalassa erikoissairaanhoidossa potilaana olevalle lapselle esiopetusta ja tukea

131 *Perusopetuslaki 20 i § (1090/2024)*
132 *Perusopetuslaki 4 a § (1090/2024)*

siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua. Sairaalaopetusta tulee järjestää, jos esiopetusta ei muutoin pystytä järjestämään lapsen edun mukaisesti. Myös kunnat, joissa sijaitsee erikoissairaanhoidon muu toimintayksikkö, voivat järjestää sairaalaopetusta erikoissairaanhoidossa olevalle lapselle.

Hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunta ja lapsen opetuksen järjestäjä sekä lapsen kotikuntalain mukainen kotikunta taikka kotikunnattoman lapsen asuinkunta sopivat yhdessä lapsen esiopetuksen järjestämisestä[133]. Esiopetuksen järjestämisestä on kuultava lasta, hänen huoltajaansa tai muuta laillista edustajaa sekä lapsen opetuksen järjestäjää ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisia. Jos lapsen opetuksen järjestäjä on eri kunta kuin lapsen hoidon aikainen kotikunta, myös lapsen kotikuntaa tai asuinkuntaa on kuultava[134]. Jos yhteisymmärrykseen ei päästä, hallintopäätöksen tekee sairaalan sijaintikunta[135].

Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan on varsinaisen sairaalaopetuksen lisäksi järjestettävä konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua lapsen omassa esiopetuksen järjestämispaikassa[136]. Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu kohdennetaan ensisijaisesti opettajille, sillä konsultaatiolla tarkoitetaan ammattilaisten ja asiantuntijoiden välistä neuvottelua ratkaisun löytämiseksi tai neuvon saamiseksi.

Konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun tehtävänä on tarjota henkilöstölle konsultatiivista tukea lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi. Palvelua järjestetään sellaisissa tilanteissa, joissa tarvitaan vaativaa monialaista osaamista ennaltaehkäisevien tai korjaavien toimenpiteiden suunnittelemiseksi tai tekemiseksi muiden kuin sairaalassa erikoissairaanhoidossa potilaana olevien lasten esiopetukseen[137]. Konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua on järjestettävä myös muiden kuin sairaalassa erikoissairaanhoidon potilaana jo olevien lasten opetuksen järjestämiseen.

Konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun tarkoituksena on vahvistaa opettajien ja muun henkilöstön osaamista ja vahvistaa varhaista tukea osana esiopetuksen toimintakulttuuria. Lisäksi konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu vahvistaa sairaalaopetuksen ja esiopetuksen henkilöstön moniammatillisen ja monialaisen yhteistyön rakenteita. Oikea-aikaisella palveluiden antamisella lapsen omassa esiopetusryhmässä voidaan ehkäistä ongelmien kasautumista ja tukea esiopetukseen osallistumista.

Opetuksen järjestäjän tulee hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan kanssa moniammatillisessa yhteistyössä sopia konsultatiivisesta sairaalaopetuspalvelusta ja järjestää siirtymisen kannalta välttämätön tuki esiopetuksen järjestämiseksi[138]. Mikäli opetuksen järjestäjä on muu kuin lapsen hoidon aikainen kotikunta tai ilman kotikuntaa olevan lapsen asuinkunta, myös lapsen kotikuntaa tai asuinkuntaa tulee kuulla. Sairaalaopetuksen päättyessä lapsi jatkaa siinä esiopetuksen toimipaikassa, johon hän kuului ennen sairaalaopetuksen järjestämistä.

133 Perusopetuslaki 4 a §
134 Perusopetuslaki 4 a §
135 Perusopetuslaki 4 a §
136 Perusopetuslaki 4 a §
137 Perusopetuslaki 4 a §
138 Perusopetuslaki 4 a §

Logo

Konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun käytänteet ja yhteistyö

Lapsen oma esiopetusyksikkö tekee pyynnön konsultatiiviseen sairaalaopetuspalveluun. Myös lapsen huoltaja, hoito tai sosiaalitoimi voivat pyytää omaa esiopetusyksikköä aloittamaan konsultaatioprosessin. Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu kohdistuu oman esiopetusyksikön tukitoimien ja verkostoyhteistyön vahvistamiseen.

5.5.3. Muut opetuspalvelut

Lapsi voi saada esiopetuksen aikana myös muita opetuspalveluita, mikäli lapsi tarvitsee niitä esiopetukseen osallistumisen tueksi. Muut opetuspalvelut ovat lapselle maksuttomia palveluja[139] *vastaavalla tavalla kuin tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet. Muiden opetuspalveluiden järjestämistavasta päättää opetuksen järjestäjä, ja palvelun järjestämisestä tehdään hallintolain mukainen päätös.*

5.5.4. Lapsen esiopetuksen järjestäminen poikkeavasti terveydentilasta johtuvasta syystä

Lapsen esiopetus voidaan järjestää osittain toisin kuin perusopetuslaissa ja -asetuksessa[140] *säädetään ja määrätään, jos se on perusteltua lapsen terveydentilaan liittyvästä syystä. Esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairaus voi estää tai vaikeuttaa lapsen osallistumista esiopetuksessa järjestettävään opetukseen. Esiopetukseen osallistumisajan lyhentäminen tai esiopetuksen poikkeava järjestäminen ei ole mahdollista ilman päätöstä esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä. Hallintopäätös tulee tehdä aina, jos poikkeaminen ei ole tilapäinen tai vähäinen.*

Huoltaja tekee opetuksen järjestäjälle hakemuksen esiopetuksen järjestämisestä poikkeavasti. Päätös voidaan tehdä vain lapsen tilanteesta johtuvilla, terveydentilaan liittyvillä syillä. Terveydentilan arvioivat terveydenhuollon ammattilaiset. Hallintopäätöstä varten tarvitaan asiantuntijalausunto esiopetukseen osallistumiseen vaikuttavasta tilanteesta, joka liitetään huoltajan hakemukseen. Koska kysymyksessä on opetuksen järjestäjän päätös, tulee päätöksen tekijän aina arvioida lapsen kokonaistilanne myös pedagogisesti eli miten lapsen oikeus esiopetukseen mahdollistuu. Päätös esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä tehdään aina tapauskohtaisesti yksittäisen lapsen tilanteen perusteella. Päätöksen on oltava lapsen edun mukainen.

Esiopetuksen poikkeavaa järjestämistä koskevassa päätöksessä on yksilöitävä, miten lapsen esiopetus poikkeaa perusopetuslaissa, -asetuksessa ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa säädetystä ja/tai määrätystä. Päätöksessä tulee käydä ilmi päätöksen voimassaoloaika. Päätös esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä on voimassa määräajan, enintään lukuvuoden. Jos lapsen saama esiopetuksen määrä alittaa esiopetuksen vähimmäistuntimäärän 700 tuntia tai jos päätös koskee esiopetuksen järjestämispaikkaa,

139 *Perusopetuslaki 31 §*
140 *Perusopetuslaki 18 § (1090/2024)*

ratkaisun toimivuutta tulee säännöllisesti arvioida. Kaikki päätöksessä päätetyt asiat tulee perustella.

Logo

Lapsen opetusta voidaan järjestää osittain toisin kuin perusopetuslain 18 §:ssä säädetään, jos esiopetuksessa olevan lapsen terveydentilan vuoksi on kohtuutonta, että lapsi osallistuu esiopetukseen kokopäiväisesti.

Varhaiskasvatuspäällikkö tekee huoltajan hakemuksesta päätöksen siitä, että opetus järjestetään osittain toisin kuin perusopetuslaissa säädetään.

Moniammatillinen yhteistyö oppilashuollon palveluiden kanssa korostuu esiopetuksen poikkeavassa järjestämisessä. Oppilashuollon henkilöstön lausunto tarvitaan, jos esiopetuksen poikkeava järjestäminen johtuu lapsen terveydentilasta.

Jos lapsi ei sairauden vuoksi voi osallistua esiopetukseen tietyn ajanjakson aikana, on varmistettava, että lapsella säilyy yhteys omaan esiopetusryhmäänsä. Opettaja vastaa siitä, että yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa sovitaan, miten tämä toteutetaan. Toteutustapoja voivat olla esimerkiksi digitaaliset alustat (esim. Teams, videopuhelut) tai osallistuminen toimintaan ulkona pihalla.

Poissaolon syystä riippuen voi olla tarpeen tehdä yhteistyötä moniammatillisen tiimin kanssa, esimerkiksi sosiaalityöntekijän (esim. huostaanotto) tai sairaalakoulun kanssa. Opettaja toimii verkostotapaamisen koollekutsujana, jonka tarkoituksena on suunnitella jatkotoimia lapsen yhteyden esiopetukseen ja opetuksen turvaamiseksi.

5.5.5. Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen

Lapsen perusopetuksen aloittamista voidaan myöhentää vuodella[141]*, jos se on lapsen edun mukaista. Huoltaja tekee opetuksen järjestäjälle hakemuksen perusopetuksen aloittamisesta vuotta säädettyä myöhemmin. Hakemukseen tulee liittää psykologinen ja tarvittaessa lääketieteellinen selvitys. Opetuksen järjestäjä tekee myönteisen tai kielteisen hallintopäätöksen. Päätös tulee perustella, ja psykologiset ja mahdolliset lääketieteelliset selvitykset liitetään päätökseen.*

Hallintopäätös perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä tulee tehdä vain perustellusta syystä ja tarkoin harkiten. Päätöstä ei voi tehdä esimerkiksi siitä syystä, että perusopetuksessa ei olisi mahdollisuutta vastata lapsen oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeeseen. Päätös perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä tehdään ennen kuin lapsi aloittaa perusopetuksessa.

Kun lapsen perusopetuksen aloitusta on myöhennetty vuodella, lapsella on oikeus osallistua esiopetukseen vielä yhden esiopetusvuoden ajan.

141 *Perusopetuslaki 27 §*

Logo

Perusopetuksen aloittamisen myöhentämisen koskevan päätöksen perustaksi tarvitaan psykologin arvio, lääkärin arvio tai hoitoon liittyvä lausunto. Varhaiskasvatuspäällikkö tekee päätöksen perusopetuksen aloittamisen myöhentämisestä.

5.6. Paikallisesti päätettävät asiat

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luku 5 lisätään paikalliseen opetussuunnitelmaan sellaisenaan, ja siihen lisätään paikallisesti päätettävät asiat alla olevan mukaisesti.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan:

- *Luvun 5.1 osalta*
  - *Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestämistä ohjaavat paikalliset käytännöt ja vastuut*
  - *Päiväkodin johtajan tai rehtorin vastuut tuen toteuttamisessa*
  - *Lukuvuosisuunnitelman rakenne tuen järjestämisen osalta sekä laatimisen ja tarkentamisen periaatteet ja vastuut*
  - *Toiminta siirtymävaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytännöt ja vastuut*
  - *Esiopetuksen ja esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen tuen yhteensovittamisen paikalliset käytännöt*
- *Luvun 5.2 osalta*
  - *Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden toteuttaminen, yhteistyörakenteet ja vastuut järjestäjä-, toimipaikka- ja ryhmätasolla*
  - *Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisen käytännöt ja vastuut*
- *Luvun 5.3 osalta*
  - *Ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävyyden ja lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointiin ja tukitoimien toteuttamista koskevan suunnitelman laatimiseen liittyvät käytännöt ja vastuut*
  - *Tukea koskevan päätöksen valmistelun käytännöt ja vastuut sekä päätöksestä päättämisen vastuu*
- *Luvun 5.4 osalta*
  - *Yhteistyökäytännöt huoltajan ja lapsen kanssa lapsikohtaisten tukitoimien arvioinnissa, suunnittelussa ja päätöksenteossa*
  - *Opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten sekä muiden monialaisen yhteistyön tahojen kanssa tehtävän yhteistyön ja kehittämisen periaatteet*
- *Luvun 5.5 osalta*
  - *Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksentekoon ja toteuttamiseen liittyvät yhteistyökäytännöt ja vastuut*
  - *Sairaalaopetuksen järjestämiseen liittyvät yhteistyökäytännöt ja vastuut*
  - *Sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelun toteuttamisen yhteistyökäytännöt ja vastuut*
  - *Lapsen esiopetuksen poikkeavaan järjestämiseen ja päätöksentekoon liittyvät käytännöt ja vastuut*
  - *Perusopetukseen aloittamiseen vuotta säädettyä myöhemmin kuuluva yhteistyö, käytännöt ja vastuut*

6. Opiskeluhuolto

Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesti opiskeluhuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhuollon tavoitteista sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa[142] määrätyn opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelman laatimisesta.

Tässä luvussa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta opiskelijasta käsitettä lapsi ja oppilaitoksesta nimitystä esiopetus tai esiopetusyksikkö. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä. Perusopetuslain mukaisesta käsitteestä oppilashuolto käytetään ilmaisua opiskeluhuolto. Mitä jäljempänä todetaan hyvinvointialueesta, koskee myös Helsingin kaupunkia[143].

Opiskeluhuollolla[144] tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetuksessa. Lapsella on oikeus saada maksutta opiskeluhuolto[145], jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Opiskeluhuoltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus[146].

Opiskeluhuoltoa toteutetaan opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä[147] lasten ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhuolto on sekä yhteisöllistä että yksilökohtaista työtä. Yhteisöllinen opiskeluhuolto on ennalta ehkäisevää ja ensisijainen tapa toteuttaa opiskeluhuoltoa esiopetuksessa. Se on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi lapsilla on oikeus opiskeluhuoltopalveluihin, joita ovat ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut[148]. Opiskeluhuoltopalvelut järjestetään lähipalveluna, jolle opetuksen järjestäjän tulee tarjota asianmukaiset tilat[149].

Logo

Opiskeluhuoltopalveluiden henkilöstö tekee yhteistyötä esiopetuksen henkilöstön kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi osallistumalla tarvittaessa lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun (POL 20 d§) sekä tarpeen mukaan koottuihin monialaisiin asiantuntijaryhmiin (OHL 14§ ja 19§). Lisäksi tavoitteena on, että esiopetusyksikkökohtainen yhteisöllinen opiskeluhuoltoryhmä saa edustuksen opiskeluhuollon palveluista.

Opiskeluhuoltopalvelut tarjoavat konsultaatiota esiopetuksen henkilökunnalle esiopetuksessa olevan lapsen asioissa. Konsultaatiorakenteita kehitetään siten, että esiopetuksen henkilöstö tietää, ketä opiskeluhuollon ammattilaista voi konsultoida ja miten. Konsultaatio varhaisessa vaiheessa on opiskeluhuollon ensisijainen palvelumuoto lapsen tukemisessa. Opiskeluhuollon

142 *Perusopetuslaki 14 § ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (377/2022)*
143 *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1 § (1225/2020)*
144 *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 §*
145 *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 § (1225/2020)*
146 *YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989*
147 *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 §*
148 *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § ja 4 §*
149 *Terveydenhuoltolaki (1326/2010) 15 a § (378/2022) ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 §*

palveluissa on tavoitteena vahvistaa vaikuttavaa ja tasalaatuista yksilö- ja yhteisötason konsultatiivista työtä sekä lisätä ennaltaehkäisevää varhaisen tuen palvelua.

Opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaiset osallistuvat koulutuksen järjestäjien opiskeluhuollon ohjausryhmiin, joissa suunnitellaan alueellista yhteistyötä ja arvioidaan myös esiopetuksen opiskeluhuollon toteutumista koulutuksen järjestäjätasolla. Lisäksi yhteistyötä opiskeluhuoltopalvelujen ja koulutuksen järjestäjien kanssa tehdään ja arvioidaan alueellisen opiskeluhuoltosuunnitelman mukaisesti. Alueellisessa opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan opiskeluhuollon palvelujen järjestäminen sekä tasalaatuisten ja yhdenmukaisten palvelujen turvaaminen. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan hyvinvointialueen opiskeluhuoltopalveluiden ja koulutuksen järjestäjien välinen yhteistyö opiskeluhuollon kokonaisuuden toteuttamiseksi. Esiopetuksen osalta keskeistä on, että neuvola ja opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalvelut sekä varhaiskasvatus tekevät yhteistyötä. Kehitämme suunnitelman mukaisesti erityisesti esiopetuksen yhteistyörakenteita.

Esiopetuksen opiskeluhuoltopalveluiden työssä korostuu yhteistyö huoltajien kanssa mm. asiakastyön, konsultaation ja monialaisten asiantuntijaryhmien kautta.

Muu ammatillinen yhteistyö

Esiopetuksen opiskeluhuoltotyössä tehdään yhteistyötä useiden eri tahojen kanssa, kuten lastensuojelun, erikoissairaanhoidon ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Tarkoituksenmukaisissa tilanteissa yhteistyötahoja kutsutaan mukaan esiopetuksen opiskeluhuoltoryhmän keskusteluihin.

Lastensuojelu

Lastensuojelu on lapsi- ja perhekeskeistä suojelua, joka edistää lapsen myönteistä kehitystä ja hyvinvointia. Lastensuojelu tukee vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa. Lastensuojelu otetaan mukaan opiskeluhuoltotyöhön silloin, kun huoli lapsesta ulottuu esiopetustoiminnan ulkopuolelle. Lastensuojelun henkilöstö tarjoaa konsultaatioapua. Esiopetuksen henkilöstö voi konsultoida lastensuojelun työntekijöitä yksittäistä lasta koskevissa asioissa. Konsultaatio tapahtuu ilman, että lapsen nimeä mainitaan.

Mahdollisuuksien mukaan esiopetuksen henkilöstö tekee yhdessä huoltajan kanssa lastensuojelutarpeen selvityspyynnön. Mikäli tämä ei ole mahdollista, esiopetuksen henkilöstöllä on ilmoitusvelvollisuus (Lastensuojelulaki 417/2007, 25 §). Esiopetuksen henkilöstö on velvollinen tekemään viipymättä ja salassapitosäännösten estämättä ilmoituksen hyvinvointialueelle, jos he tehtävässään saavat tietoonsa lapsen, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai lapsen oma käyttäytyminen edellyttävät lastensuojelutarpeen selvittämistä.

Yhteistyö esiopetusympäristön ja esiopetuksen hyvinvoinnin selvityksiin liittyen

Terveellisen ja turvallisen esiopetusympäristön sekä esiopetuksen hyvinvoinnin edistämiseksi toteutetaan esiopetusympäristön ja hyvinvoinnin selvityksiä kolmen vuoden välein (Terveydenhuoltolaki, 16 §). Selvityksissä havaittuja puutteita ja toimenpiteitä seurataan vuosittain esiopetuksen opiskeluhuoltoryhmän työskentelyn yhteydessä. Selvitykset toteutetaan esiopetusympäristöstä ja hyvinvoinnista vastaavien toimijoiden välisissä tapaamisissa.

Selvityksiin osallistuvat:

- työsuojeluvaltuutettu
- työsuojelupäällikkö
- yksikön terveydenhoitaja
- työterveyshuollon edustaja
- kiinteistön edustajat (sisäinen palvelu)
- Lounais-Suomen ympäristöterveyden edustajat (yhteys pelastuslaitokseen)
- päiväkodinjohtaja
- yksikön opiskeluhuollon henkilöstö
- opettajien edustaja
- lapsen edustaja

- yksikön huoltajien edustaja

Kokousten koollekutsujana toimii ennaltaehkäisevän terveydenhuollon yksikön johtaja. Tarkastelut valmistellaan esiopetuksen opiskeluhuoltoryhmässä keräämällä tietoa henkilökunnalta, lapsilta ja huoltajilta terveellisestä ja turvallisesta esiopetusympäristöstä sekä esiopetuksen hyvinvoinnista.

Päiväkodin johtajan tehtävät esiopetuksen turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämisessä:

- vastaa siitä, että esiopetuksen opiskeluhuoltosuunnitelmat turvallisuudesta ja hyvinvoinnista on laadittu, että ne tarkastetaan vuosittain ja että esiopetuksessa työskentelevät tuntevat suunnitelmien sisällön
- vastaa siitä, että esimerkiksi liikunta- ja käsityötilojen varusteet täyttävät turvallisuusvaatimukset
- vastaa siitä, että esiopetusyhteisön turvallisuudessa ja hyvinvoinnissa havaituista puutteista ja riskeistä tiedotetaan niille tahoille, jotka jakavat vastuun turvallisuudesta ja hyvinvoinnista

Päiväkodinjohtajan tehtävät esiopetusympäristön tarkastuksissa:

- valmistelee tarkastukset esiopetuksen opiskeluhuoltoryhmässä keräämällä tietoa esiopetusyhteisön turvallisuudesta ja hyvinvoinnista
- henkilöstön näkökulmasta
- lasten näkökulmasta
- huoltajien näkökulmasta
- ottaa yhteyttä huoltajien edustajaan osallistumiseksi tarkastukseen
- valmistelee lapsen edustajan osallistumista tarkastukseen

Miten onnettomuuksia ehkäistään, miten ensiapu on järjestetty ja miten lapset ohjataan hoitoon

Onnettomuuksia ehkäistään tekemällä sisäisiä riskikartoituksia esiopetuksessa sekä työympäristöön ja kiinteistöjen kuntoon liittyvien tarkastusten ja seurantojen avulla. Toteutettavat esiopetusympäristön ja esiopetuksen hyvinvoinnin selvitykset tukevat ennaltaehkäisevää työtä. Lasten näkemykset ja kokemukset muodostavat perustan onnettomuuksien ehkäisylle. Esiopetuksen yksikkökohtaisissa yhteisöllisen opiskeluhuollon suunnitelmissa kuvataan, miten ensiapu on järjestetty ja miten lapset ohjataan hoitoon.

Miten väkivaltaa, kiusaamista ja häirintää ehkäistään ja niihin puututaan

Jokaisen aikuisen vastuulla on puuttua väkivaltaiseen käyttäytymiseen. On erittäin tärkeää, että kaikki esiopetuksessa – niin lapset kuin henkilöstö – suhtautuvat väkivaltaan, kiusaamiseen ja häirintään samalla tavalla ja viestivät, että tällainen käytös ei ole sallittua. Kaikilla esiopetuksessa on vastuu vaikuttaa aktiivisesti esiopetuksen viihtyvyyteen. Turvallisuus, kunnioitus ja empatia työyhteisössä ja lapsiryhmissä mahdollistavat myönteisen ilmapiirin esiopetuksessa.

Esiopetuksen henkilöstön välinen yhteistyö siirtymävaiheissa on tärkeää, jotta uudet lapset voivat tuntea olonsa turvalliseksi uudessa esiopetuksessa. Yhteiset tapahtumat esiopetuksessa ja vanhempainyhdistysten panos tukevat yhteisöllisyyttä ja erilaisuuden kunnioittamista. Lapset saavat harjoitella mielipiteiden ilmaisemista myös herkissä asioissa.

Esiopetuksen on velvollisuus tehdä yhteistyötä huoltajien kanssa kaikissa häirintä- ja kiusaamistapauksissa sekä puuttua esiin nouseviin ongelmiin. Kiusaamisella tarkoitetaan tilannetta, jossa yksi tai useampi lapsi toistuvasti häiritsee toista lasta. On tärkeää korostaa, että kyseessä on toistuva toiminta tietyn ajan kuluessa. Juuri toistuvuus on olennainen tekijä – yksittäiset häirintätapaukset, tappelut tai riidat eivät ole kiusaamista.

Kiusaaminen voi ilmetä eri muodoissa:

- sanallinen kiusaaminen
- fyysinen kiusaaminen

- psyykkinen kiusaaminen
- sähköinen kiusaaminen (esim. viestintäpalveluissa)
- rasismi

Kaikki sitoutuvat yhdessä aktiivisesti ehkäisemään kiusaamista. Kiusaamisen ennaltaehkäisevää työtä tehdään eri tavoin, muun muassa seuraavasti:

- toimiva valvonta ulkoilun aikana
- säännöllinen tiedottaminen ja keskustelu kiusaamisesta sekä siitä, mitä voi tehdä, jos itse tai joku muu joutuu kiusatuksi
- kiusaamisen vastaiset ohjelmat
- teemapäivät ja projektit, jotka vahvistavat yhteisöllisyyttä
- opettaja keskustelee yksittäisten lasten ja ryhmän kanssa
- ryhmäkeskustelut (opettaja, muu henkilökunta, kuraattori)
- tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman noudattaminen (toteutetaan ryhmän suunnitelman kautta)

Toimintatavat äkillisissä kriiseissä sekä uhkaavissa tai vaarallisissa tilanteissa

Lapsella on oikeus turvalliseen toimintaympäristöön. Turvalliseen toimintaympäristöön kuuluu fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen turvallisuus. Esiopetusyhteisön turvallisuuden ja suojelun lähtökohtana on riskien kartoitus: riskien tunnistaminen, arviointi ja hallinta. Niin sanottu inhimillinen tekijä on keskeisessä roolissa turvallisuuden ja suojelun luomisessa. Kaikkein tärkeintä on, että esiopetuksen henkilöstö tuntee ohjeet, osaa viestiä niistä ja turvallisuudesta sekä toimii ohjeiden edellyttämällä tavalla.

Kriisien ennaltaehkäisy, niihin varautuminen ja akuuttien kriisien hallinta ovat osa toimintaa. Mahdollisessa kriisitilanteessa tavoitteena on, että vahingot esiopetusyhteisölle jäävät mahdollisimman vähäisiksi. Toiminnassa korostuvat harkinta, lapsen oikeusturva, turvallisuus, tiedonkulku ja hienotunteisuus.

Päiväkodinjohtaja vastaa siitä, että tarvittavat tahot saavat tapahtuneesta asiallista ja riittävää tietoa. Näitä tahoja ovat esimerkiksi huoltajat, opettaja, esiopetuksen opiskeluhuoltoryhmä sekä esiopetuksen ulkopuoliset tahot. Esiopetuksen tulee dokumentoida huolellisesti kaikki kriiseihin liittyvä toiminta sekä mahdolliset ennakoinnit. Tämä on keskeistä kaikkien osapuolten oikeusturvan kannalta.

Jokaisella esiopetusyksiköllä tulee olla turvallisuus- ja suojelusuunnitelma, joka on osa opetussuunnitelmaa. Päiväkodinjohtaja vastaa siitä, että suunnitelma on laadittu. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä pelastuslaitoksen kanssa.

Päiväkodinjohtaja vastaa myös siitä, että riittävä määrä esiopetuksen henkilöstöstä on saanut ensiapukoulutuksen sekä koulutuksen alkusammutustoimiin. Johtaja huolehtii yhdessä viranomaisten kanssa siitä, että esiopetuksen ensiapu- ja sammutusvälineistö on ajan tasalla ja toimintakunnossa. Sammutusvälineet tulee tarkastaa vuosittain.

Esiopetuksen henkilöstön ja lasten tulee tuntea ohjeet siitä, miten toimitaan erilaisissa turvallisuutta uhkaavissa tilanteissa.

Suunnitelmat tulee päivittää vuosittain ja käydä läpi henkilöstön kanssa. Suunnitelmien ohjeet tulee harjoitella käytännössä, jotta kaikki osaavat toimia niiden mukaisesti todellisessa kriisitilanteessa. Toiminnan lähtökohtana on riskien ja uhkien minimointi, painopisteenä ennaltaehkäisevät toimenpiteet. Lisäksi tarvitaan tiettyjä teknisiä taitoja, jotka mahdollistavat järjestelmällisen, nopean ja tehokkaan toiminnan riskin tai uhan toteutuessa. Yhteisöllisen opiskeluhuollon suunnitelmien lisäksi on syytä huolehtia seuraavista asioista:

- päivitetyt yhteystiedot (huoltajat, muut yhteyshenkilöt)
- määritellyt vastuualueet esiopetuksen kriisiryhmän jäsenille
- merkatut poistumistiet
- työsuojelun toimintasuunnitelma (työturvallisuuslaki 738/2002)
- räjähdyssuojausasiakirja (ATEX)
- turvallisuuskansio (sisältö sisäministeriön julkaisun 40/2009 mukaisesti)

- riittävä määrä erityiskoulutettua henkilöstöä (alkusammutus, ensiapu)
- määritelty suojausohje ja valvontavastuu esiopetuksen ulkopuolella tapahtuvassa opetuksessa
- pelastus- ja kriisisuunnitelman mukaisia harjoituksia järjestetään vähintään kerran toimintavuoden aikana
- uusi henkilöstö perehdytetään turvallisuutta edistäviin asiakirjoihin ja käytäntöihin

Perustason lisäksi esiopetuksessa tulee olla:

- kriisiviestintäsuunnitelma
- järjestetty turvallisuus ja suojaus työpaikoilla
- valmius henkiseen kriisiapuun
- henkilöturvallisuusvälineistön vähimmäistaso

Esiopetuksen kriisiryhmä

Jokaisessa esiopetusyksikössä tulee olla kriisiryhmä, jonka kokoonpano on kuvattu lukuvuosisuunnitelmassa. Kriisityö on olennainen osa opiskeluhuoltotyötä. Esiopetuksen opiskeluhuoltoryhmä tai sen osa voi toimia kriisiryhmänä. Sisäinen työn- ja vastuunjako tulee määritellä esiopetuksen lukuvuosisuunnitelmassa.

Päiväkodinjohtaja vastaa kriisiryhmän toiminnasta ja siitä, että kriisitilanteissa toimitaan suunnitelmien mukaisesti. Päiväkodinjohtajan poissa ollessa vastuu siirtyy päiväkodin vastuuhenkilölle. Esiopetuksen kriisiryhmän tehtävänä on varautua mahdollisiin traumaattisiin tilanteisiin, jotka koskettavat koko esiopetusyhteisöä tai sen jäseniä.

Käytännössä tämä tarkoittaa, että:

- vastaa siitä, että esiopetuksen valmiussuunnitelmat ovat ajan tasalla ja että suunnitelmien toimivuutta harjoitellaan riittävän usein
- järjestää ja arvioi kriisitilanteessa toiminnan laajuuden riskikartoituksen pohjalta
- kriisitilanteessa päiväkodinjohtajan tulee välittömästi arvioida tilanteen vakavuus ja tarvittaessa nopeasti ottaa yhteyttä sivistystoimen kriisiryhmään

Kuolemantapaus esiopetuksessa

Asiasta tulee välittömästi ja ensisijaisesti ilmoittaa päiväkodinjohtajalle. Päiväkodinjohtaja tiedottaa henkilöstölle.

Kun kuolemantapaus koskee lasta:

- päiväkodinjohtaja ottaa yhteyttä kotiin, esittää osanottonsa ja kysyy omaisten mielipidettä siitä, miten tapahtuneesta tiedotetaan esiopetuksessa
- päiväkodinjohtaja tiedottaa henkilöstölle ja varhaiskasvatuspäällikölle
- päiväkodinjohtaja tiedottaa koko esiopetusryhmälle
- jos kuolemantapaus tapahtuu loma-aikana, muistotilaisuus on syytä järjestää jälkikäteen
- esiopetuksesta lähetetään surunvalittelut lapsen huoltajille
- lapsiryhmässä asia käsitellään oman ryhmän henkilöstön kanssa (kertominen, valokuva, kynttilä, keskustelu, piirtäminen, laulu, leikki, musiikki)
- kaikille tarjotaan mahdollisuus keskustella kriisiryhmän jäsenten kanssa, jotka tarvittaessa järjestävät ulkopuolista apua

Kun kuolemantapaus koskee henkilöstön jäsentä:

- kaikille esiopetuksessa tiedotetaan kuolemantapauksesta
- pidetään hiljainen hetki / muistotilaisuus
- ryhmissä järjestetään tarpeen mukaan keskusteluja, mahdollisuuksien mukaan kriisityön asiantuntijan avustuksella

Kun kuolemantapaus koskee läheistä henkilöä:

- yhdessä omaisten ja lapsen kanssa keskustellaan siitä, miten tiedottaminen hoidetaan
- lapsille järjestetään mahdollisuus osallistua keskusteluihin

Kun lapsi katoaa esiopetuksesta

- esiopetuksessa on valmiina suunnitelma siitä, kuka osallistuu etsintään ja kuka huolehtii muista lapsista. Suunnitelmassa on merkitty myös etsintäalueet ja niihin liittyvä kartta
- kun katoaminen havaitaan, henkilöstö yrittää nopeasti muistaa, missä ja milloin lapsi on viimeksi nähty

- päiväkodinjohtajalle ilmoitetaan asiasta välittömästi
- jos lasta ei löydy esiopetuksen sisätiloista tai pihalta, tehdään katoamisilmoitus hätäkeskukseen. Viimeistään 10 minuutin kuluttua katoamisen havaitsemisesta
- lapsen huoltajille ilmoitetaan katoamisesta. Tämä tehdään myös siinä tapauksessa, että lapsi löytyy nopeasti

Väkivalta- tai väkivallanuhkatilanne

Henkilöstön jäsen, joka kohtaa tilanteen, jossa lapsi käyttäytyy väkivaltaisesti:

- pyytää tarvittaessa apua muulta esiopetuksen henkilöstöltä, tarvittaessa muiden lasten avulla
- siirtää muut lapset pois tilanteesta
- pyrkii lopettamaan väkivaltatilanteen laillisin keinoin
- vastaa siitä, että päiväkodinjohtajalle ilmoitetaan tilanteesta
- kun tilanne on rauhoittunut, noudatetaan opiskeluhuoltoryhmän toimintatapoja

Aseuhka

- hälytä välittömästi poliisi, puh. 112
- ilmoita uhasta päiväkodinjohtajalle ja mahdollisuuksien mukaan kaupungin kriisiryhmän jäsenille
- lukitse yhdyskäytävät ja sulje ikkunat
- pidä lapset yhdessä huoneessa ja lukitse huoneen ovi
- pysyttele lasten kanssa huoneen lattialla poissa ovien ja ikkunoiden läheisyydestä ja noudata poliisin ohjeita
- siirry lasten kanssa kokoontumispaikalle, kun tilanne on rauhoittunut

Pommiuhka puhelimitse

- kuuntele ja kirjaa ylös, mitä soittaja sanoo
- ilmoita asiasta välittömästi päiväkodinjohtajalle ja esiopetuksen kriisiryhmän jäsenille
- hälytä poliisi, puh. 112
- tyhjennä esiopetusyksikkö nopeasti kriisisuunnitelman ohjeiden mukaisesti

Pommiuhka sähköpostitse tai tekstiviestillä

- tallenna uhkaus ja säilytä se todisteena
- toimi samojen ohjeiden mukaan kuin puhelimitse tulleessa pommiuhassa

Vakava onnettomuus tai vakava sairauskohtaus

Henkilöstön jäsen, joka saapuu tilanteeseen, arvioi tilanteen ja selvittää, mitä on tapahtunut.

Lisäksi hänen tulee:

- pyytää tarvittaessa apua vaarantamatta omaa tai muiden turvallisuutta
- yrittää pelastaa hengenvaarassa oleva henkilö tai henkilöt sekä estää uuden onnettomuuden syntyminen
- huolehtia siitä, että ensiapua annetaan
- ilmoittaa asiasta päiväkodinjohtajalle ja poistaa ulkopuoliset henkilöt tapahtumapaikalta
- soittaa välittömästi hätänumeroon 112 vakavan onnettomuuden sattuessa

Esiopetuksen henkilöstö tai terveydenhoitaja antaa ensiapua. Hoitoa tarvitsevat loukkaantuneet kuljetetaan terveyskeskukseen tai sairaalaan ambulanssilla tai taksilla.

Tulipalo

Henkilö, joka havaitsee tai saa tiedon tulipalosta, ilmoittaa asiasta kiireellisesti päiväkodinjohtajalle, joka ryhtyy toimenpiteisiin esiopetuksen pelastussuunnitelman mukaisesti.

Kriisitilanteiden ja kriisien ennaltaehkäisyn johtamisen, yhteistyön sekä työn- ja vastuunjaon periaatteet

Sivistystoimen kriisiryhmä kun oman esiopetusyksikön resurssit eivät riitä kriisitilanteessa, päiväkodinjohtaja ottaa yhteyttä sivistystoimen kriisiryhmään.

Kriisiryhmään kuuluvat:

- sivistys- ja hyvinvointijohtaja
- opetuspäälliköt
- varhaiskasvatuspäällikkö
- kyseisen päiväkodinjohtaja
- hyvinvointialueen edustaja
- koordinoiva koulukuraattori

Kaupungin valmiusjohtoryhmä

Vakavan kriisitilanteen (kuten aseuhka tai tulipalo) sattuessa otetaan yhteyttä johonkin kaupungin valmiusjohtoryhmän jäseneen.

Kaupungin valmiusjohtoryhmään kuuluvat:

- kaupunginjohtaja
- tekninen johtaja
- johtava lääkäri
- sisäisen palvelun johtaja
- Tammisaaren Energian toimitusjohtaja
- Raaseporin Veden toimitusjohtaja
- kaupungin tiedottaja

Tiedon ja viestinnän periaatteet – sisäinen ja ulkoinen viestintä sekä viestintä päiväkodin ja koulutuksen järjestäjän välillä

Päiväkodinjohtaja vastaa pääasiallisesti tiedonkulusta esiopetuksessa ja huoltajille. Päiväkodinjohtaja ohjeistaa henkilöstöä toimimaan rauhallisesti ja arvioi, onko tarpeen kutsua koolle esiopetuksen kriisiryhmä. Hän arvioi myös, mitkä muut tahot (tai asianosaiset) on välittömästi informoitava tilanteen hallitsemiseksi.

Tällaisia tahoja voivat olla esimerkiksi:

Sivistystoimen kriisiryhmä

- kaupungin valmiusjohtoryhmä
- kaupungin muu johto (viranhaltijat, luottamushenkilöt)
- huoltajat
- muut päiväkodit tai koulut
- työterveyshuolto
- kaupungin henkilöstö

Matkapuhelimien avulla tieto leviää yleensä salamannopeasti. Siksi virallinen tiedotus on annettava nopeasti ja sen on oltava luotettavaa, jotta vältetään tilanteen muuttuminen kaoottiseksi. Erityistilanteissa (lähinnä vakavat äkilliset kriisit sekä yleistä kiinnostusta herättävät tilanteet) tiedotusta jaetaan myös esiopetuksen ja kaupungin verkkosivuilla. Tällöin tehdään yhteistyötä kaupungin tiedottajan kanssa ja sovitaan työnjaosta tiedonvälityksessä. Näin varmistetaan, että päiväkodinjohtajalla on mahdollisuus toimia turvallisuusvastuullisena esiopetuksessa. Poliisi- ja pelastusviranomaiset vastaavat

tiedottamisesta onnettomuustilanteissa. Tavoitteena on hoitaa tiedotus järjestelmällisesti heti alusta alkaen. Median edustajille osoitetaan (tilanteesta riippuen) tarkoituksenmukainen paikka, josta he voivat saada tietoa.

Miten psykososiaalinen tuki ja jälkihoito järjestetään

Esiopetuksen opiskeluhuoltoryhmä suunnittelee ja järjestää psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon.

Henkilöstö, lapset, huoltajat ja yhteistyökumppanit perehdytetään toimintasuunnitelmaan ja heille tiedotetaan siitä.

Äkillisten kriisien sekä uhkaavien tai vaarallisten tilanteiden toimintasuunnitelma esitellään ja käsitellään jokaisen uuden toimintavuoden alussa:

- henkilöstön kesken
- lasten kanssa

Huoltajille tiedotetaan esiopetuksen toimintatavoista äkillisissä kriiseissä sekä uhkaavissa tai vaarallisissa tilanteissa ja siitä, miten viestintä ja tiedonkulku koteihin hoidetaan tällaisissa tilanteissa.

Miten suunnitelmaa arvioidaan ja päivitetään

Äkillisten kriisien sekä uhkaavien tai vaarallisten tilanteiden toimintasuunnitelma arvioidaan ja päivitetään vuosittain jokaisen toimintavuoden alussa. Kaupungin opiskeluhuoltotiimi seuraa kokouksissaan, että kriisisuunnitelma on ajan tasalla.

Päiväkodinjohtajan tehtävänä on huolehtia siitä, että yksittäistä esiopetusta koskevat suunnitelmat ovat ajan tasalla, että koko esiopetusyhteisö perehdytetään suunnitelmien sisältöön ja että harjoituksia toteutetaan. Tämä tehdään yhteistyössä pelastusviranomaisten ja paloviranomaisten kanssa. Esiopetuksen suunnitelmiin liittyviä harjoituksia tulee järjestää vuosittain.

Kriisisuunnitelman seuranta
Kaupungin opiskeluhuoltotiimi seuraa kriisisuunnitelmien ajantasaisuutta ja osallistuu toimintatapojen arviointiin ja kehittämiseen.

Yksilöllinen opiskeluhuolto

Yksilöllisellä opiskeluhuollolla tarkoitetaan neuvolahenkilöstön, kuraattorien ja psykologien tarjoamia palveluja yksittäiselle lapselle. Yksilöllisen opiskeluhuollon tavoitteena on seurata ja edistää lapsen kokonaisvaltaista kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja oppimista.

6.1. Paikallisesti päätettävät asiat ja opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma

Opetuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhuollon kokonaisuuden toteuttamiseksi opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma[150]. Järjestäjäkohtaisen opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä[151]. Opiskeluhuoltosuunnitelma laaditaan yhteistyössä [152]esiopetuksen ja opiskeluhuoltopalvelujen henkilöstön, lasten ja heidän huoltajiensa kanssa. Hyvinvointialueella on terveydenhuoltolain mukainen yhteistyövelvoite[153] opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelman valmistelussa.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma korvaa opiskeluhuollon osalta paikallisen opetussuunnitelman. Se sisältää [154]opetuksen järjestäjäkohtaisesti määritellyt opiskeluhuoltotyön

150 *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §*
151 *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 §*
152 *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §*
153 *Terveydenhuoltolaki 15 a §*
154 *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §*

tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhuollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta) sekä esiopetusyksikkökohtaisesti tarkennetut tiedot asiakokonaisuuksista 1-5. Opetuksen järjestäjän tulee kuvata opiskeluhuoltosuunnitelmassa, miten suunnitelman toteutumista esiopetusyksiköissä seurataan ja tarkistetaan[155] tarvittaessa.

Opetuksen järjestäjän tulee valmistella kutakin koulutusmuotoa koskevan määräyksen mukainen opiskeluhuoltosuunnitelma. Opetuksen järjestäjä päättää paikallisesti, miten tarvittavat tiedot asiakokonaisuuksista kootaan ja miten esiopetusyksiköiden toimintaa niiden avulla ohjataan. Opiskeluhuoltopalvelujen osalta tämä tehdään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Suunnitelma liitetään kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan[156].

Opetuksen järjestäjä vastaa[157] siitä, että opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten suunnitelmassa on esiopetusyksikkökohtaisesti seuraavat tiedot (asiakokonaisuudet 1-5):

1) Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista

Arvioon opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista (ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) kootaan tiedot kultakin esiopetusyksiköltä. Tiedot ilmoitetaan opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten henkilötyövuosina. Arvioilla varmistetaan opiskeluhuoltopalvelujen riittävyys[158] huomioiden lasten ja esiopetusyksiköiden tarpeet, terveystarkastusten ja henkilöstömitoitusten toteutuminen sekä palvelujen järjestäminen määräajassa.

Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta

Arvioon kokonaistarpeesta sisältyvät yksilökohtaisessa ja yhteisöllisessä opiskeluhuoltotyössä sekä opiskeluhuollon yhteistyössä tarvittavat resurssit. Kokonaistarpeen arviossa huomioidaan esimerkiksi esiopetusyksiköiden määrä ja esiopetuksen lapsimäärä sekä toimintaympäristön erityispiirteet. Arviossa huomioidaan lisäksi esimerkiksi oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea tarvitsevien sekä maahanmuuttotaustaisten lasten lukumäärät ja osuudet.

Arvio käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista

Opetuksen järjestäjän arviossa käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista ilmoitetaan kaikkien opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten (ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) henkilötyövuodet.

2) Esiopetuksen toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhuollon edistämiseksi

Yhteisöllinen opiskeluhuolto on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria ja sen kehittäminen edellyttää johtamista. Lasten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu oppilas- ja opiskelijahuoltolain 6 §:n (opetussuunnitelman mukainen ja opetuksen järjestäjän opiskeluhuolto) mukaisesti yhteisöllisen työn kokonaisuuteen. Tällä tarkoitetaan toimintaa[159], jonka avulla seurataan ja kehitetään yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen, turvallisen ja esteettömän oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja oppimista sekä ehkäistään syrjäytymistä. Esiopetuksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu esiopetusyhteisön hyvinvoinnista[160].

Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan

- *yhteisöllisen opiskeluhuollon toimintatavat esiopetuksessa*

---

155 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §
156 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §
157 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §
158 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 15 § ja 17 § ja Terveydenhuoltolaki 15 §
159 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 6 § (886/2017)
160 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 §

- *esiopetusyksikkökohtaisten opiskeluhuoltoryhmien[161] johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat*

3) Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhuolto)

Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla[162] tarkoitetaan ikäryhmälle tarkoitetuttuja neuvolapalveluja, opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalveluja sekä yksittäistä lasta koskevaa monialaista yksilökohtaista opiskeluhuoltoa, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa seurataan ja edistetään lapsen kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista, ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea.

Yksilökohtainen opiskeluhuolto perustuu esiopetuksessa huoltajan suostumukseen[163]. Lapsen osallisuus ja toivomukset[164] otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä[165].

Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan

- *lapsen ohjaaminen opiskeluhuoltopalveluihin[166] (ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut, kuraattori- ja psykologipalvelut)*
- *yksittäisen lapsen tueksi [167]koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, huoltajan suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen*
- *opiskeluhuoltokertomusten[168] laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltorekisterille*
- *lapsen eritysruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet esiopetuksessa*

4) Yhteistyön järjestäminen lasten ja heidän perheidensä sekä esiopetuksessa työskentelevien ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opiskeluhuolto on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä[169]. Lasten, huoltajien, esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhuollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhuollossa keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti opetuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan

- *lasten, huoltajien, esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhuoltopalvelujen osallisuus [170]opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelman laatimisessa ja yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttamisessa*
- *esiopetuksen ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä*
- *opiskeluhuollon monialainen yhteistyö[171] oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä*
- *yhteistyö esiopetuksen ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa kuten perheneuvola, lastensuojelu ja erikoissairaanhoito*

---

161 *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 §*
162 *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 5 §*
163 *Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.*
164 *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 18 §*
165 *EU:n tietosuoja-asetus (679/2016), tietosuojalaki (1050/2018), laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999), oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 22 § (377/2022) ja 23 §, perusopetuslaki 40 §, laki potilaan asemasta ja oikeuksista (1992/785) ja laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (2000/812)*
166 *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 16 § (377/2022)*
167 *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 19 §*
168 *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 20 § (377/2022) ja 21 § (377/2022)*
169 *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 §*
170 *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §*
171 *Perusopetuslaki 4 a luku*

- *yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen [172]lapsille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille*

5) Suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma

Lapsella on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön[173], johon kuuluu fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus. Turvallisuuden varmistaminen edellyttää opetuksen järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten toimintatapojen luomista esiopetusyksiköiden kanssa. Opetuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

Suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan erikseen toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan edellyttämät käytänteet. Suunnitelmassa kuvataan opettajan, päiväkodin johtajan tai rehtorin velvoite ilmoittaa[174] tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai matkalla esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan lapsen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Lisäksi kuvataan toimintatavat tukea tarvitsevan lapsen (teon kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhuoltopalveluihin. Kuvaus yhteistyöstä[175] huoltajien kanssa sekä viranomaisyhteistyö ml. toimintatavat koskien ilmoitusvelvollisuutta sosiaalitoimeen ja/tai poliisille ovat osa suunnitelmia.

Kriisisuunnitelma (suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle)

Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa kuvataan kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat kriisitilanteissa sekä toimintavalmiuksien harjoittelu. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako. Suunnitelmassa kuvataan sisäisen ja ulkoisen viestinnän sekä opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen välisen tiedottamisen periaatteet. Suunnitelma valmistellaan yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset sekä psykososiaalisen tuen järjestämisen periaatteet.

172 *Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 11 §*
173 *Perusopetuslaki 29 §*
174 *Perusopetuslaki 29 §*
175 *Perusopetuslaki 40 §, oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 23 §, lastensuojelulaki 25 § (88/2010) ja sosiaalihuoltolaki (1301/2014) 35 §*

7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan esiopetuksen järjestämiseen[176]. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä.

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvassa esiopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa esiopetukselle asetettuja yleisiä tavoitteita sekä oppimiskokonaisuuksien toteuttamiselle asetettuja yhteisiä tavoitteita. Esiopetuksessa noudatetaan näitä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta lapsia tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatusjärjestelmän taustalla olevaan arvo- ja kasvatusfilosofiseen järjestelmään. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa[177].

RASEBORG
RAASEPORI

Logo

Raaseporissa Länsi-Uudenmaan Steinerpedagogiikan ystävät ry järjestää steinerpedagogiikkaan perustuvaa esiopetusta. Yhdistys laatii toimintaansa varten erillisen esiopetussuunnitelman, joka pohjautuu valtakunnallisiin esiopetuksen perusteisiin. Esiopetus toteutetaan kodinomaisessa ympäristössä, joka tukee lapsen uteliaisuutta ja kehitystä. Samalla noudatetaan rytmiä, joka luo arkeen turvallisuutta ja tasapainoa. Lapset osallistuvat käytännönläheisiin toimintoihin, kuten leivontaan, maalaamiseen ja ulkoiluun, mikä tukee heidän kokonaisvaltaista kehitystään. Lapsen yksilöllinen kehityspolku otetaan huomioon, ja luonnollista oppimisen iloa tuetaan. Yhteistyö esiopetuksen ja steinerkoulun, Mikael-koulun, välillä helpottuu yhteisten tilojen ansiosta. Tämä tekee siirtymästä alakouluun sujuvan ja turvallisen, ja varmistaa jatkuvuuden lapsen koulutuksessa ja kehityksessä.

7.1. Paikallisesti päätettävät asiat

Esiopetuksen paikallinen opetussuunnitelma voi olla järjestäjäkohtainen tai yksikkö- tai toimipaikkakohtainen tai näiden yhdistelmä opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voi olla omaleimainen opetuksen järjestämisluvan ja valtioneuvoston asetuksen [178]asettamissa rajoissa. Paikallinen opetussuunnitelma ei voi olla ristiriidassa esiopetusta koskevan lainsäädännön tai esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden kanssa.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa sen lisäksi, mitä perusteasiakirjassa aiemmin määrätään,

176 *Perusopetuslaki 7 §*
177 *Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 § ja 10 §*
178 *Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 § ja 10 §*

- *mitkä ovat erityiseen maailmankatsomukseen liittyvät esiopetuksen arvoperustaa täydentävät näkökulmat ja miten nämä näkökulmat näkyvät esiopetuksen toimintakulttuurissa, työskentelytavoissa ja oppimiskokonaisuuksien painotuksissa*
- *mitkä ovat erityiseen kasvatusopilliseen järjestelmään liittyvät pedagogiset periaatteet ja ratkaisut sekä miten nämä periaatteet ja ratkaisut näkyvät esiopetuksen toimintakulttuurissa, työskentelytavoissa ja oppimiskokonaisuuksien painotuksissa.*